

Miehiä vai ihmisiä?

Yhdistys 9:n yhteiskunnallinen vaikuttaminen
miesten tasa-arvoon 1960-luvulla

Tanja Laimi
Pro gradu –tutkielma
Turun yliopisto
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Suomen historia
Helmikuu 2021

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos / Humanistinen tiedekunta

LAIMI, TANJA: Miehiä vai ihmisiä? Yhdistys 9:n yhteiskunnallinen vaikuttaminen miesten tasa-arvoon 1960-luvulla

Pro gradu -tutkielma, 69 sivua, 1 liite.

Suomen historia

Helmikuu 2021

Tutkielmani aiheena on tasa-arvoon keskittynyt Yhdistys 9 ja miesten tasa-arvo. Päättökysymykseni on *Yhdistys 9:n vaikutus miesten tasa-arvoon 1960-luvulla suomalaisessa yhteiskunnassa*. Aiheeseen paneudutaan keskittymällä Yhdistys 9:n toimintaan, sen jäseniin ja aiheen käsittelyyn joukkotiedotusvälineissä.

Tutkielman olen tehnyt käyttäen kvalitatiivista menetelmää, yhdistellen sitä verkostanalyysiin ja kontekstualisaatioon tutkiessani jäsenistön yhteiskunnallista vaikutusta. Joukkotiedotusvälineitä ja julkista keskustelua läpikäydessäni olen käyttänyt diskurssi-analyysiä. Tutkimukseni on sukupuolihistoriaa, johon nojaudun myös tutkimuskirjallisuudessa. Sen lisäksi käytän tutkimuksia sosiologian piiristä ja yhdistyksen entisten jäsenten toimittamia muistelmateoksia. Alkuperäisaineistona toimivat Yhdistys 9:n arkisto Kansan Arkistossa, Helsingissä ja erilaiset sanoma- ja aikakauslehdet.

Yhdistys 9 toimi yhdistyksenä tehokkaasti ja taitavasti. Työryhmät toimivat yhdistyksen sisällä varsinkin erittäin tehokkaasti. Yhdistyksen verkostot ympäri suomalaista yhteiskuntaa olivat monipuoliset. Varsinaisessa toiminnassa miesten tasa-arvo jäi kuitenkin pienemmälle huomiolle.

Julkisessa viestinnässä miesten tasa-arvosta keskusteltiin eri lehdissä vaihtelevasti. Yhdistyksen ulkopuoliset toimittajat sekä eri lehdet ja Yhdistys 9 vaikuttivat paljon toisiinsa. Julkaisujen määrä ja varsinkin negatiiviset kirjoitukset jäivät pieneen rooliin aineistossa.

Asiasanat: sukupuolihistoria; Yhdistys 9; 1960-luku; tasa-arvo; yhdistystoiminta; vaikuttaminen, radikalismi; sukupuolirooli; verkosto; joukkotiedotusvälineet

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymykset	2
1.2	Lähteet ja metodit	3
1.3	Aikaisempi tutkimus	6
2	Yhdistys 9:n yhteiskunnallinen vaikutus ja sen laajuus	10
2.1	Jäsenistön voima	12
2.2	Verkostot	17
2.3	Työryhmien toiminta yhdistyksessä	23
2.4	Tasa-arvoa koko Suomeen	28
3	Onko mies ihminen?	34
3.1	Sukupuoliroolit Suomessa	35
3.2	Yhdistys 9 ja miesten tasa-arvo	36
3.3	Mieskin on ihminen	39
4	Yhdistys 9 julkisessa viestinnässä	42
4.1	Sanomalehdet	43
4.2	Aikakauslehdet	48
5	Loppupäätelmät	58
6	Lähdeluettelo	62
7	Liitteet	70

1 Johdanto

Kirjailija ja kriitikko Juhani Brander kyseenalaisti miehen ja miehisyyden stereotypiat Turun ylioppilaslehden haastattelussa syksyllä 2020. Branderin esseeteos *Miehen kuolema* käsittelee miehisyyttä esimerkiksi väkivallan, seksuaalisen ahdistelun, syrjäytymisen ja jääkiekkokulttuurin kautta. Teoksessa kritisoidaan kaikkea perinteisesti miehiseksi nähtyä rajulla kädellä. Länsimainen ajatustapa miehestä on kuitenkin hiljalleen muuttumassa: esimerkiksi nykypäivän isät ovat täysin erilaisia kuin heidän oman sukupolvensa isät olivat.¹ Moni ei tiedä, että samanlaisia tavoitteita ja miehisyyden ja isähahmon roolin pysähtyneisyyden kritiikkiä on nostettu esille jo seitsemänkymmentä vuotta sitten.

Miesten tasa-arvo nousi julkiseen keskusteluun Suomessa 1960-luvun lopussa. Vuonna 1966 perustettu Yhdistys 9 nosti ajatuksen mieheydestä, isyydestä ja sukupuolten asemasta esille ja kyseenalaisti vallitsevan asenneilmapiirin ja stereotyyppiset ajatukset. Kuusikymmenluku oli tälle keskustelulle otollista aikaa. Suomalainen yhteiskunta ja kansantalous kävivät läpi rakennemuutoksen, kaupungit kasvoivat ja maaseutu paikoin jopa autioitui – suuri ihmisjoukko siirtyi kulttuuriympäristöstä toiseen. Elintaso nousi ja kulutus kasvoi. Hyvinvointivaltion rakennus alkoi, koulutuksellinen tasa-arvo parani, sosiaalityöt kehittyivät ja kansallinen sairausvakuutus kehitettiin. Julkisuuden piiri laajeni 1960- ja 1970-luvuilla, ja viihde- ja ajanvietelukumiston merkitys kasvoi. Televisio löysi tiensä suomalaisten olohuoneisiin. Vaikenemisen kulttuuri väistyi, ja mediassa palstatilaa saivat vastakkaiset, keskenään ristiriitaiset ja toisiinsa viittaavat puheenvuorot, mikä nosti esille varsinkin nuoret aikuiset ja heidän erityiset ongelmansa, jotka aiemmin olivat jääneet piiloon.²

Ennen arvostetussa asemassa olleen historian asema tieteenä oli laskenut sotavuosien jälkeen. Historiantutkimus oli ennen sotia ollut mukana rakentamassa tulevaisuudenajatuksia jotka eivät toteutuneetkaan, ja menettänyt luotettavuusarvoaan. Historian paikan perivät 1960-luvulla yhteiskuntatieteet, erityisesti sosiologia. Yhteiskunnan muuttamisen ja parantamisen ajatus linkittyi tiiviisti yhteiskuntatieteisiin, joiden ajateltiin antavan lisää tietoa matemaattisine menetelmineen ja käyttäytymismalleineen. Yhteiskuntatieteiden uusi asema ja menetelmät saivat myös osakseen kritiikkiä, mutta niiden arvostuksen nousua ei voida kiistää. Yhdistyksen käyttämä teoreettinen tausta ja sukupuolirooli-käsite

---

¹ Tikkanen, Kauan eläköön mies, *Turun Ylioppilaslehti*, 4/2020, 3, 20–24.

² Mickwitz 2008c, 30; Tuominen 1991, 68–69; Kalela 2005, passim.; Seuri 2016, 47.

tulivat sosiologiasta, ja yhteiskuntatieteiden vahva vaikutus näkyi Yhdistys 9:n toiminnassa.³

Yhteiskuntatieteiden nousu ja siihen liittyvä yhteiskunnan parantamisen ajatus siivitti Suomeen uusia liikkeitä ja yhdistyksiä. Tämän vuoksi 1960-lukua voidaan kutsua radikaalismin ajaksi. Tällä kutsumanimellä haluttiin korostaa liikkeiden taistelua tavanomaista ja perinteistä maailmankatsomusta vastaan. Tätä maailmankatsomusta kritisoitiin esimerkiksi nostamalla esiin kehitysmaiden tilanne, kieltäytymällä asepalveluksesta ja tuke-
malla työssä käyvän äidin asemaa. Erityisesti opiskelijoiden keskuudessa vaikuttanut radikaaliliike ei ollut yksi organisaatio, vaan sen hengessä muodostettiin useita järjestöjä. Näiden järjestöjen piirissä toimi myös paljon järjestäytymättömiä osallistujia, jotka eivät sitoutuneet virallisesti yhdistysten toimintaan.⁴

Vuosikymmenen lopulla Yhdistys 9:n toiminta hiipui, ja moni koki sen tehneen tehtävänsä. Yhdistyksen asettamista tavoitteista useat, kuten valtioneuvoston perustama naisten asemaa tutkivan komitea, olivat toteutuneet. Monet sen aikaisista aktiiveista, muun muassa Tellervo Koivisto, halusivat yhdistyksen lopettavan huipulla, eikä kokevan pysyvyyden kuoleminen kohtaloa, kuten oli käynyt monille naisasialiikkeille naisten äänioikeuden saamisen jälkeen. Näin ollen Yhdistys 9 lopetti toimintansa yhdistyksen kokouksen päätöksellä vuonna 1970.⁵

1.1 Tutkimuskysymykset

Sosiaaliset liikkeet pyrkivät muuttamaan sosiaalista järjestystä.⁶ Näin toimi myös Yhdistys 9. Pääkysymykseni tässä tutkimuksessa on: miten Yhdistys 9 vaikutti miesten tasa-arvoon Suomessa? Millaisia vaikuttamisen keinoja yhdistys käytti? Miten se vaikutti suomalaiseen yhteiskuntaan ajaessaan asiaansa? Ensimmäisessä käsittelyluvussa tutkin yhdistystä ja sen jäsenistöä tarkemmin ja kysyn, minkälaisia ihmisiä yhdistyksessä oli mukana ja miten toiminta toteutettiin? Toisessa käsittelyluvussa tarkastelen lähemmin miesten tasa-arvoa Suomessa ja Yhdistys 9:n motiiveja sen ajamisen takana. Miten yhdistys myös halusi parantaa sitä? Viimeisessä käsittelyluvussa tutkitaan yhdistyksen näkymistä julkisessa viestinnässä. Miten yhdistys ja sen jäsenet näkyivät kirjoittelussa? Millaisia reaktioita yhdistyksen aloitteet saivat aikaan? Mitä julkisella kirjoittelulla tavoiteltiin?

---

³ Tommila 1989, 212–213; Jallinoja 1983, 139.

⁴ Tuominen 1991, 79–80, 88, 90; Jallinoja 1983, 132–133.

⁵ Jallinoja 1983, 19; Tuominen 1991, 228; Aalto 2012, 102.

⁶ Jallinoja 1983, 26.

Yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kuuluu olennaisesti sen aiheuttama reaktio. Yhdistyksestä kirjoitettiin sekä sanoma- että aikakauslehdissä. Tutkin näitä lehtityyppejä erikseen nähdäkseni, eroavatko ne toisistaan. Käsittelyvätkö ne aihetta eri tavalla? Yhdistys sai osakseen julkisessa viestinnässä paljon kritiikkiä, ja yhdistyksen miesjäsenet kertovat heitä haukutun muun muassa sukupuolisesti heikoiksi, ateisteiksi, pasifisteiksi ja pornoiksi.⁷ Miten tämä näkyy tutkimusaineistossa?

Tarkastelen työssäni Yhdistys 9:n koko toiminta-aikaa 1966–1970, mutta keskityn lehtien tarkastelussa erityisesti yhdistyksen perustamisvuoteen 1966 ja *Mieskin on ihminen* -julkilausuman (LIITE 1) julkaisuvuoteen 1968. Yhdistyksen jäsenten mukaan varsinkin vuonna 1968 kohistiin Yhdistys 9:n toiminnasta miesten tasa-arvon eteen.⁸

1.2 Lähteet ja metodit

Alkuperäisaineistona käytän Yhdistys 9:n arkistoa, joka sisältää yhdistyksen jäsenkortiston, kokousaineistoja, toimitteita, lähetettyjä kirjeitä, lehtileikkeitä, taloudellista toimintaa ja asiakirjoja muun muassa mielenosoituksista ja työryhmistä. Arkistokokonaisuuden sijoituspaikka on Helsingissä, Kansan Arkistossa. Kansan arkisto on esittelynsä mukaan ”Suomen vasemmistolaisen työväenliikkeen ja kansalaisjärjestöjen keskusarkisto, joka tallentaa kokoelmiinsa järjestöjen ja yksityishenkilöiden asiakirjallista historiaa”.⁹

Yhdistys 9:n arkisto sisältää kymmenen kansiota järjestettyä materiaalia, ja se kokoaa yhteen tietoa koko yhdistyksen toimintakaudesta. Arkistomateriaali on luovutettu Kansan Arkistolle kolmessa eri osassa 2010-luvulla. Luovuttajina ovat arkiston mukaan olleet yhdistyksen aktiivit. Arkistossa se on kategorisoitu naisjärjestöt -toimialaan.¹⁰ Yhdistys itse korosti olevansa poliittisesti sitoutumaton ja enemmän tasa-arvojärjestö kuin naisasiajärjestö¹¹, joten sen sijoittuminen arkistoon on kiinnostavaa. Onko luovuttaja itse, ehkä jälkikäteen ajateltuna, mieltänyt yhdistyksen näihin kategorioihin?

Tutkimusta varten arkistomateriaali on hyvin oleellinen lähde ja käytän sitä paljon. Miesten tasa-arvoa koskevat maininnat ovat materiaaleissa hajallaan, joten käytän arkistosta useita eri osia. Katson arkistoa tutkijan näkökulmasta – se on yhdistyksen omaa toimintaa

---

⁷ Ahlfors & Salo 1970, 58.

⁸ Rotkirch 2008, 91.

⁹ Kansan arkisto, Mikä Kansan Arkisto on?, <https://www.kansanarkisto.fi/esittely/>, haettu 25.1.2021.

¹⁰ Kansan arkiston Planeetta-tietokanta, Yhdistys 9:n arkistoluettelo, http://176.72.240.214:9011/pre-LUEa2.po?event=Refresh&ARK_TUNNUS=6168&ROUTE=WWW&epOrigin=preARKa3&ROUTE=WWW, haettu 25.1.2021.

¹¹ Ks. mm. Mickwitz 2008c, 213 & Marja-Leena Mikkolan haastattelu, Nordgren 2008, 181–182.

esittelevä, ja sieltä on jätetty pois esimerkiksi suurin osa yhdistyksen saamasta kritiikistä tai negatiivisesta reaktiosta. Tämä näkyy erityisesti lehtileikkeiden kohdalla. Arkistosta löytyy esimerkiksi vastineita erinäisiin artikkeleihin, mutta ei näitä alkuperäisiä, kritisoivia tekstejä. Materiaalin ovat koonneet ja tehneet itse toiminnassa mukana olleet, joten se voi antaa yhdistyksestä yksipuolisen kuvan. Sellaisenaan se ei siis ole puolueeton lähde.

Arkisto ei myös muilta osin ole täydellinen. Se on koottu vasta 2010-luvulla, neljäkymmentä vuotta toiminnan päättymisen jälkeen. Sieltä puuttuu joitain lähteitä, kuten esimerkiksi perustavan kokouksen pöytäkirja. Monia papereita on kadonnut jo toiminnan aikana. Arkistossa olevat asiakirjat eivät aina ole selkeitä niitä jälkeensä lukevalle. Esimerkiksi pöytäkirjoissa viitataan useasti asioihin, joita ei selvitetä lukijalle. Tutkijalle jää pääteltäväksi, mistä kohdassa puhutaan. Näistä puutteista huolimatta arkistosta löytyy paljon tietoa yhdistyksestä.

Arkiston jäsenkortiston avulla olen koonnut Excel-taulukon, johon olen listannut kaikki yhdistyksen jäsenet. Tähän taulukkoon kokosin myös muita tutkimukseni kannalta merkittäviä tietoja jäsenistä – ammatti, toiminta yhdistyksen sisällä ja mahdolliset yhteydet muihin yhdistyksiin tai politiikkaan. Moni yhdistyksen jäsenistä oli aktiivinen useassa paikassa, joten taulukko auttaa muodostamaan yleisen käsityksen yhdistyksen jäsenten toiminnasta. Taulukko kattaa vajaan 700 henkilöä ja kaikki toimintavuodet. Yhdistyksen keräämiä jäsentietoja ja taulukkoa ei voi pitää täydellisenä, sillä jäsenkortistoa ja tutkimuskirjallisuutta tai esimerkiksi yhdistyksen toimihenkilöitä verrattaessa huomasi siellä puutteita. Se on kuitenkin hyvä apuväline yhdistyksen jäsenten toiminnan laajuuden hahmottamiseen.

Yhdistyksen arkiston lisäksi alkuperäislähteenäni on useita sanoma- ja aikakauslehtiä. Sanomalehdistä lähteenäni ovat Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Ylioppilaslehti ja Turun ylioppilaslehti. Valikoin sanomalehdistä Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat niiden tiheän julkaisutahdin ja -määrän vuoksi. Ylioppilaslehdet päättyivät tutkimuksen kohteeksi, koska ne ovat jääneet paitsioon aikaisemmassa tutkimuksessa. Opiskelijoiden rooli ja opiskelijaliikkeessä toimiminen olivat tärkeää monelle Yhdistys 9:n jäsenelle, joten niiden käsitteleminen on tärkeää.

Näiden sanomalehtien lisäksi olisin voinut ottaa tutkimuskohteekseni myös esimerkiksi päivälehti Uuden Suomen, iltapäivälehti Nya Pressenin tai selkeitä vasemmistolehtiä kuten Sosiaalidemokraatin. Näissä lehdissä julkaistiin Yhdistys 9:ään liittyviä artikkeleita.

Näitä lehtiä, ja varsinkin vasemmistolehtiä, on kuitenkin tutkittu jo aikaisemmin. Esimerkiksi Katarina Eskola käsitteli niitä artikkelissaan *Sukupuoliroolikeskustelu lehdistössä 1960-luvulla*.¹² Vasemmistolehtien asennetta on kuvattu myönteiseksi, mutta Eskolan mukaan ne vain julkaisivat aktiivisesti sukupuolirooleja käsittelevää uutisaineistoa. Niiden sivuilla ei käyty periaatteellista keskustelua, joten olemassa olevan tutkimuksen määrän ja artikkelien neutraaliuden takia jätin ne pois tästä tutkimuksesta.

Aikakauslehdistä käsittelen Annaa, Jaanaa, Suomen Kuvalehteä, Kodin Kuvalehteä, Me Naisia ja Kotiliettä. Osa lehdistä on tyypillisiä naistenlehtiä, niin kaupunkilais- kuin maalaisnaisille suunnattuja, kuten Jaana ja Kotiliesi, toiset taas enemmän yleisiä aikakauslehtiä, kuten Kodin Kuvalehti. Näiden erilaisten lehtien avulla on mahdollista saada tietoa erityyppisten aikakauslehtien ja erilaisten lukijoiden suhtautumisesta Yhdistys 9:ään.

Yhdistys 9 on ollut mukana myös toimittamassa lehtien erikoisnumeroita, kuten Ylioppilaslehden valtausnumeroa vuonna 1968. Sivuan näitä vain tutkimuskirjallisuuden kautta, käymättä jokaista erikoisnumeroa erikseen läpi. Tutkimuksen kohteena olevia lehtiä on paljon, mutta toisaalta niiden läpikäyminen on tärkeää, sillä niissä näkyy parhaiten ihmisten reaktio yhdistyksen toimintaan.

Käydessäni läpi materiaalia käytän muutamaa eri metodia. Muutoin tekstissä käytän kvalitatiivista tutkimusta, jolloin nojaudun lähteisiin ja tutkimuskirjallisuuteen. Muut metodit tulevat tarpeen mukaan. Ensimmäisessä pääluvussa käytettyjä metodeita ovat kontekstualisaatio ja sosiaalinen verkostanalyysi. Historiantutkija Ville Vuolannon mukaan kontekstualisaation edellytys on materiaalin jäsentely ja luokittelu. Kontekstualisaatiossa systemaattisen luokittelun avulla eri lähteiden antamat tiedot yhdistetään toisiinsa ja ympäristöihinsä merkitykselliseksi kokonaisuudeksi.¹³ Yhdistys 9:ää ja sen jäseniä tutkiesani olen tehnyt aineiston yhdistelyä, luokittelua ja jäsentelyä jäsenkortiston ja tekemäni Excel-taulukon avulla. Taulukon avulla eri lähteistä, niin alkuperäisaineistosta kuin tutkimuskirjallisuudesta, löytyneet tiedot yhdistyvät toisiinsa ja omiin ympäristöihinsä, itse jäseniin, tehden siitä merkityksellisen kokonaisuuden. Yhdistyksen suuren jäsenmäärän ja tiedon laajuuden vuoksi tämä on helpottanut tiedon hahmottamista ja yhdistyksen jäsenten merkityksen tunnistamista. Metodia käyttäessäni olen tutkinut yhdistyksen jäsenien taustoja kuten ammattia tai koulutusta, ja kirjoittanut ylös henkilöiden kohdalle heitä koskevan tiedon. Taulukossa on valmiina sarakkeina, nimi, ammatti ja/tai koulutus,

---

¹² Eskola 2008, 62.

¹³ Vuolanto 2007, 307.

kotipaikkakunta, maksetut jäsenmaksut, sukupuoli, työryhmäosallisuus, osallistuminen yhdistyksen hallitukseen ja vapaasti täytettävä muuta-kohta.

Vapaasti täytettävään kohtaan olen täyttänyt henkilöistä löytyneitä tietoja. Tässä tutkielmassa olen kertonut henkilöitä nimitessäni heidän taustastaan, jos olen löytänyt siitä tiedon. Kaikista yhdistyksessä toimineista henkilöistä ei kuitenkaan ole jäänyt tietoa, joten osa on jäänyt täysin tuntemattomaksi.

Siitä informaatiomäärästä minkä olen löytänyt, olen koonnut sosiaalisen verkoston yhdistyksen toimijoista. Valtio-opin puolella verkostoja tutkineet Jan-Erik Johanson, Petri Uusikylä ja Mikko Mattila näkevät verkoston analyttisenä käsitteenä, johon liittyy tietty tapa koota ja käsitellä tutkimusaineistoa. Se on kokoelma informaatiota rajatusta joukosta havaintoyksikköjä ja niiden välisiä suhteita. Kiinnostuksen kohteena ovat havaintoyksikköjen väliset suhteet eli tässä tutkimuksessa Yhdistys 9:n jäsenten verkostot julkiseen viestintään, politiikkaan, instituutioihin ja kulttuuripuolelle.¹⁴

Sanoma- ja aikakauslehtiä läpikäydessäni käytän metodina diskurssianalyysia. Ilman erityistä tarkastelua on vaikea havaita kirjoitetusta tekstistä ja puheesta sanojen konstruktivisuutta. Näennäisesti neutraaleissakin kuvauksissa käytetyt sanat lataavat kohteisiinsa piileviä oletuksia siitä, mikä on luonnollista.¹⁵ Tällaisten merkitysten esiin nostaminen on tärkeää sukupuoliroolikeskustelua tarkastellessa. Mitä artikkeleissa oikeasti sanotaan ja mitä asioita niissä halutaan nostaa esiin?

1.3 Aikaisempi tutkimus

Tutkimuskirjallisuuteni joukosta erottuu kolme eri suuntausta: Yhdistys 9:ään myönteisesti suhtautuva tutkimus, siihen kielteisesti suhtautuva tutkimus ja sukupuolihistoria. Yhdistys 9:ään myönteisesti suhtautuva tutkimus tulee sosiologian piiristä tai on yhdistyksen jäsenten tuottamana. Sosiologian ja yhdistyksen jäsenten samanlainen suhtautumistapa ei ole sattumaa, sillä moni yhdistyksen entisistä vaikuttajista on sosiologeja.¹⁶ Yhdistystä käsittelevän tutkimuksen pääpainona on kuitenkin ollut sen tekemä naisten tasa-arvoa tavoitteleva toiminta, ja miesten tasa-arvoon keskittyvää toimintaa on käsitelty vain pintapuolisesti, esimerkiksi lainopillisen työryhmän toiminnan kautta. Yhdistyksestä

---

¹⁴ Johanson, Mattila & Uusikylä 1995, 3-7.

¹⁵ Jokinen, Juhila & Suoninen, 2016, sähköinen lähde.

¹⁶ Mm. Yhdistys 9:stä kirjoittanut entinen aktiivijäsen Risto Jaakkola on sosiologi.

ei ole tehty aikaisemmin historian tutkimuksen piirissä tutkimusta. Tämän tutkimuksen avulla saa kuitenkin selkeän kuvan Yhdistys 9:n yleisestä toiminnasta.

Sukupuoliroolikeskustelu rantautui aikoinaan Suomeen Ruotsista, mutta tutkimukseni aikana en löytänyt pohjoismaista tutkimuskirjallisuutta, joka olisi antanut työlleni lisäarvoa. Yhdistys 9 oli ainutlaatuinen yhdistys, jonka kaltaista ei löytynyt muista Pohjoismaista. Muiden Pohjoismaiden yhteiskunnallinen tilanne erosi myös suuresti suomalaisesta tilanteesta – esimerkiksi Ruotsissa sukupuoliroolikeskusteluun suhtauduttiin lähtökohtaisesti myönteisesti työvoimapulan takia, kun taas Suomessa kärsittiin työttömyydestä.¹⁷

Yhdistys 9:ään suhtautuvat myönteisesti kolme teosta, jotka edustavat sekä Yhdistys 9:n jäsenten näkökulmaa että ulkopuolisen tutkijan näkökulmaa. Näistä kaksi ensimmäistä ovat Margaretha Mickwitzin, Elisabeth Nordgrenin ja Agneta von Essenin toimittamia. *100 år av jämställdhet* (2006) on julkaistu ensin. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle* -teos (2008) on suurelta osin ensimmäisen teoksen käännös, mutta muutamat artikkelit eroavat toisistaan. Teoksen toimittajista Margaretha Mickwitz ja useat sen kirjoittajista ovat Yhdistyksen 9:n entisiä aktiivijäseniä.

Tämän läheisen suhteen ja teosten muistelmatyylin vuoksi niitä käyttäessä pitää olla kriittinen. Yhdistys 9:stä on olemassa muuta tutkimusta, ja minulla on myös yhdistyksen arkistomateriaali, johon voin tarvittaessa verrata tietoja. Näistä kirjoista on paljon hyötyä tutkimukseni kannalta, sillä esimerkiksi Elina Hytösen artikkelissa *Muistikuvia vaikuttamisen ajalta* käsitellään yhdistyksen näkymistä julkisessa viestinnässä.

Kolmas yhdistykseen myönteisesti suhtautuva teos on sosiologi Riitta Jallinojan. Teoksessa *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet* (1983) hän kirjoittaa Yhdistys 9:stä ulkopuolisen silmin, eli mielestäni neutraalimmin kuin itse yhdistyksen jäsenet. Jallinojan positiivisen suhtautumisen yhdistykseen näkee esimerkiksi siitä, että hän yhdistää naisasialiikkeen toisen taistelukauden kokonaan Yhdistys 9:n vaikutukseksi. Jallinojan tutkimuksen kohteena on naisasiayhdistykset naisasialiikkeen edustajina ja naisasialiikkeen taistelukaudet, joten tutkimus kohdistuu Yhdistys 9:n toiminnassa eri suuntaan kuin omani.

Sosiologina Jallinoja kiinnittää huomionsa yhdistykseen osana isompaa sosiaalista liikettä, osana samassa hengessä toimineiden ihmisten joukkoa. Tässä hengessä hän on

---

¹⁷ Mickwitz 2008c, 26; Tuominen 1991, 224.

myös haastatellut useita yhdistyksessä toimineita henkilöitä heidän toiminnastaan ja taustoistaan. Jallinojan tutkimus eroaa useasta kohdasta Yhdistys 9:n omasta näkemyksestä. Jallinoja tukeutuu enemmän tutkimus- ja haastattelutietoon, kun taas Yhdistys 9:n jäsenet omaan kokemukseensa asiasta.

Roolien murtajat ja Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudekset ovat kuitenkin perustavanlaatuisista asioista samaa mieltä. Yhdistys 9:n rooli suomalaisessa yhteiskunnassa on teosten kirjoittajien mukaan ollut suuri. Kaikki tutkimus ei kohtaa tämän kanssa, eikä suhtaudu Yhdistys 9:n rooliin myönteisesti. Mediatutkija Laura Saarenmaa ja mediahistoriantutkija Heidi Kurvinen ovat kyseenalaistaneet tutkimuksissaan Yhdistys 9:n yhteiskunnallista vaikutusta. Heidän mukaansa yhdistyksen roolia on korostettu suhteettomasti, häivyttämällä median merkitystä julkisen keskustelun paikkana. Esimerkiksi Kurvinen perustelelee väitöskirjassaan *"En mä oo mies enkä nainen, mä oon toimittaja": sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla* (2013) kantaansa korostaen juuri toimittajien roolia yhdistyksen toiminnan sijaan.¹⁸ Tätä näkemyseroa tarkastellaan lähemmin työn edetessä.

Näiden Yhdistys 9:ää käsittelevien teosten lisäksi pidän tärkeänä aiempaa tutkimusta sukupuolihistorian saralla, vaikka miesten tasa-arvoon liittyvää tutkimus on historiantutkimuksessa hyvin marginaalista. Valtaosa sukupuolta ja sen merkitystä käsittelevästä historiantutkimuksesta on vielä 2000-luvullakin käsitellyt naisten historiaa. Mies on humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa ”näkymätön sukupuoli”.¹⁹ Joitain teoksia aiheesta löytyy kuitenkin, ja miehiin ja isyyteen liittyvä kirjallisuus on oleellista tutkimukseni kannalta. *Miesten maailman nurjat lait* (1968) on Yhdistys 9:ssä toimineen Katarina Eskolan toimittama teos, joka julkaistiin yhdistyksen toiminta-aikana. Koska moni teoksen kirjoittajista oli sen julkaisun aikana aktiivinen Yhdistys 9:n jäsen, sen vaikutusta ei voi olla ottamatta huomioon teosta lukiessa. Nimestä huolimatta tämäkin teos ei käsittele pelkästään miehiä, vaan useampi luku kertoo yleisesti sukupuolirooleista tai pelkästään naisen roolista esimerkiksi äitinä. Teoksena se keskittyy valaisemaan miesten ja naisten ongelmia 1960-luvulla, ei niinkään niiden ratkaisemista.

Isyyttä ja mieheyttä käsitteleviä teoksia löytyy joitain lähempänä nykyaikaa. Kulttuurihistorioitsija Ilana Aalto on käsitellyt aihetta useammassa tutkimuksessa. Aallon ja Jani Kolehmaisen toimittama *Isäkirja* (2004) sekä Aallon ja Johanna Mykkäsen kirjoittama

---

¹⁸ Mm. Kurvinen 2013, 399.

¹⁹ Vehkalahti, Tuomaala-Sarpong & Hakosalo 2014, 4.

teos *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset – raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa* (2010) keräävät kansiensa väliin paljon tietoa suomalaisen yhteiskunnan isyydestä ja mieheydestä niin nykyaikana kuin historiassakin. Aallon myöhempi väitöskirja *Isyyden aika* (2012) tarkastelee 1990-luvulla käytyä keskustelua isyydestä ja sen olemuksesta, mutta ulottuu taustatiedossaan myös 1960-luvulle. Teoksissa Yhdistys 9 nostetaan esille kun puhutaan isyysloman ja sukupuoliroolikäsitteen alkuvaiheista.

Tutkimuksessani käsittelen Yhdistys 9:ää näkökulmasta joka on aiemmassa tutkimuksessa jäänyt vähemmälle huomiolle. Varsinkin miesten tasa-arvo-näkökulma on jätetty tutkimuksissa pienemmälle roolille. Yhdistyksen yleistä yhteiskunnallista vaikuttamista on nostettu esille useammassa teoksessa yksittäisten asioiden muodossa, mutta kattavaa ja kokoavaa aiheeseen keskittynyttä tutkimusta ei ole olemassa. Tähän kohtaan oma tutkimukseni sopii erinomaisesti.

2 Yhdistys 9:n yhteiskunnallinen vaikutus ja sen laajuus

Kuusikymmenluvulla maailmalla kuohui. Opiskelijat kapinoivat Ranskassa ja Länsi-Saksassa ennennäkemättömällä tavalla vaatien opetuksen ja sosiaalisen asemansa parantamista. Samalla he protestoivat niin sotaa, fasismia jättäen, imperialismia kuin rahavaltaa vastaan. Tšekkoslovakiassa ja Puolassa kansa sai maistaa vapautta, mutta vähemmistö ajoi oikeuksiaan Yhdysvalloissa ja Vietnamin sota voimisti rauhanliikettä. Myös Suomessa nuoriso oli liikekannalla, ja se sai aikaan suurta kansalaisliikehdintää. Eniten huomiota herättänyt yksittäinen tapaus oli Vanhan valtaus Helsingissä, jossa opiskelijat valtasivat oman talonsa toisilta opiskelijoilta.²⁰

Sukupuolten tasa-arvoa ajavat yhdistykset olivat ensimmäisen kerran voimissaan Suomessa 1900-luvun taitteessa. Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamisen jälkeen naisasiajärjestöjen kiinnostus sukupuolten tasa-arvon ajamiseen laimeni. Yhdistys 9 -niminen järjestö oli suomalainen vastaus sukupuoliroolikeskusteluun. Lokakuussa vuonna 1965 yhteiskunnallisesti aktiivinen valtiotieteiden opiskelija Kati Peltola kokosi roolikeskustelusta kiinnostuneita ihmisiä yhteen Vanhalle Ylioppilastalolle. Syntyi epävirallinen Ryhmä 9, jonka tehtävänä oli herättää keskustelua naisten ja miesten tasa-arvosta ja selvittää, olisiko mahdollista perustaa myöhemmin virallinen yhdistys. Vastamuodostettu Ryhmä 9 tapasi kokouksessa myös läsnä olleiden Kalevi ja Irene Sorsan luona, ja heidän kirjahyllystään poimittiin kirja yhdistyksen perustamismuodollisuuksista- ja säännöistä. Puoli vuotta myöhemmin vuoden 1966 helmikuussa Yhdistys 9 perustettiin.²¹

Vaikka yhdistys näyttäisi olevan luonnollista jatkumoa naisten äänioikeuden saavuttaneelle ensimmäisen taistelukauden naisasialiikkeelle, se ei ollut sen seuraaja. Yhdistys ei myöskään lähtenyt mukaan samoihin aikoihin Yhdysvalloissa alkaneeseen feministiseen liikkeeseen, vaikka sen toimintaa kyllä pidettiin silmällä. Liikkeen ideologiaa ja naisten erillistä toimintaa pidettiin Yhdistys 9:n näkökulmasta vanhoillisena.²² Feminismistä ja aiemmista naisasialiikkeistä poiketen yhdistys toimi radikaalin sukupuolirooli-ideologian periaatteiden mukaisesti. Yhdistys kiinnitti huomiotaan sekä naisen, että miehen sukupuolirooleihin. Miehiin kohdistettuihin normeihin ja odotuksiin eli

---

²⁰ Krohn, Yhden asian liikkeet kukoistivat maailman suurena kapinavuonna, <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/1827447-yhden-asian-liikkeet-kukoistivat-maailman-suurena-kapinavuonna>, 30.3.2009; haettu 8.10.2019; Lindfors, Opiskelijaradikalismi Länsi-Euroopassa, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/04/28/opiskelijaradikalismi-lansi-euroopassa>, 28.4.2008, haettu 15.9.2020.

²¹ Mickwitz 2008c, 27–30.

²² Mickwitz 2008c, 31.

sukupuolirooleihin kuuluivat esimerkiksi aggressiivisuus, aloitteellisuus sekä menestyminen ammatissa ja sukupuolielämässä. Konkreettisiksi ongelmiksi yhdistys koki muun muassa lasten päivähoidon ja isyysloman puutteen. Sitä voidaan pitää kansainvälisesti ainutlaatuisena naisasiayhdistyksenä, sillä vastaavanlaista järjestöä ei radikalismien vuosikymmenellä syntynyt radikaaliliikkeestä missään muualla. Miesten tasa-arvon ajaminen ja naisten ja miesten yhteinen toiminta aatteen eteen tekee yhdistyksestä erityisen.²³

Yhden asian liikkeet, joihin Yhdistys 9 kuului, olivat tyypillinen 1960-luvun ilmiö. Ensimmäinen yhdenasianliike oli rauhanjärjestö Sadankomitea, toisena perustettiin Yhdistys 9, ja sen jälkeen useita muita yhdistyksiä. Ne keskittyivät toimimaan yhden tietyn asian ympärille, kuten Sadankomitea rauhanaatteen. Nämä yhden asian liikkeet toimivat parlamentaarisen järjestelmän ulkopuolisina painostusryhminä ajaen asiaansa varsinkin julkisen viestinnän avulla. Keskinäisen vastakkainasettelun sijaan ne toimivat yhdessä yhteisen, joskin väljän, ideologisen kehikon alla. Yhdistys 9:llä oli radikaaliliikkeen maine, ja sen jäseninä oli vanhojen radikaaliliikkeiden jäseniä, mutta se ei koskaan vastustanut valtiota ja vallitsevaa yhteiskuntajärjestelmää, mikä sai valtion tukemaan yhdistystä.²⁴

Yhdistys 9 vaikutti suomalaisessa yhteiskunnassa monien muiden liikkeiden joukossa. Millaista oli sen oma vaikuttaminen? Mihin se pyrki vaikuttamaan? Tähän kysymykseen vastatessani jaan vastauksen kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastelen jäsenistön voimaa. Yhdistys 9:llä oli niin aktiivista jäsenistöä, hallitusta kuin työryhmiäkin, joka näkyi sen toiminnassa. Keitä nämä toiminnan mahdollistaneet jäsenet olivat? Mitä he tekivät? Millä taustalla he toimivat yhdistyksessä? Mistä he tulivat? Miten ja miksi he olivat liittyneet yhdistykseen? Tässä alaluvussa aloitetaan johdannossa aloitetun kysymyksen tarkastelu: onko Yhdistys 9:n roolia sukupuoliroolikeskustelussa korostettu suhteettomasti unohtaen median merkityksen julkisen keskustelun paikkana?

Toisessa osassa keskityn jäsenten verkostoihin ja suhteisiin. Mihin kaikkialle Yhdistys 9:n vaikutus ulottui? Keitä oli saatu värvättyä mukaan toimintaan, ja miten he toteuttivat sitä? Millaisia verkostoja yksittäisillä jäsenillä oli?

Tämän lisäksi tarkastellen Yhdistys 9:n toimintaa valtakunnallisesti. Helsinki-lähtöisyydestä huolimatta toiminta ei keskittynyt vain sinne. Mistä pääkaupunkiseudun ulkopuoliset jäsenet löysivät aatteen? Minkälaista toimintaa tehtiin ympäri Suomen ja jopa

---

²³ Tuominen 1991, 224.

²⁴ Holli 1990, 79; Saukkonen 2003, sähköinen lähde, haettu 23.1.2020.

kansainvälisesti? Viimeisessä osassa pureudutaan tarkemmin yhdistyksen erilaisten työryhmien toimintaan. Työryhmiä toimi yhdistyksen toimintavuosina 1966–1970 yhteensä kahdeksantoista kappaletta. Niiden aiheet vaihtelivat niin kasvatuksesta joukkotiedotusvälineisiin kuin seksuaalisuudesta työmarkkinoihin. Ryhmien toiminnan mainitaan olleen yhdistyksen peruskivi, jonka kautta yhdistyksen toimintaa tehtiin. Työryhmissä työskenteli kymmeniä ihmisiä, ja ne tuottivat useita erilaisia raportteja yleiseen jakoon. Miesten tasa-arvoa ja vaikuttamiskeinoja sivuttiin usean työryhmän työssä, vaikka varsinaista miesten tasa-arvoon keskittynyttä työryhmää ei ollut.²⁵

2.1 Jäsenistön voima

Yhdistyksen hallitukseen valitut henkilöt, erityisesti naiset, olivat olleet suuresti esillä roolikeskustelussa ennen yhdistyksen perustamista. Kirjailija Marja-Leena Mikkola oli kirjoittanut jo 1960-luvun alkupuolella Maria Heikinhärkä nimellä pakinoita muun muassa sukupuolirooleista, ja hänen sanottiin olleen ”jonkinlainen naisasian hengetär”. Lehtikirjoittelussa vuosi 1965 oli oleellinen tulevien jäsenten kannalta. Tällöin filosofian lisensiaatti Margaretha Mickwitz kirjoitti *Nya Pressen*issä sukupuolirooleista, josta jatkui kolme viikkoa kestänyt keskustelu. Toimittaja Ritva Turunen taas julkaisi kolmen artikkelin sarjan rooleista Uudessa Suomessa. Talvella 1965 myös kuvaamataidon lehtori Marina Sundström reagoi kiivaasti keskustelutilaisuudessa mielestään tehopyhään keskusteluun abortista ja ehkäisystä, ja kertoi asiasta myöhemmin radiossa.²⁶

Rauhanjärjestö Sadankomiteassa ennen toiminut valtiotieteiden opiskelija Kati Peltola keräsi samanhenkiset ihmiset yhteen, ja perusti alustavan Ryhmä 9:n. Siihen kuului aiemmin mainittujen Mikkolan, Mickwitzin, Turusen, Sundströmin ja Peltolan lisäksi Margaretha Mickwitzin aviomies toimittaja Johan Mickwitz, valtiotieteiden opiskelija Klaus Mäkelä, SDP:n kansanedustaja Arvo Salo ja Ylioppilaslehden toimittaja Jertta Roos. Kutsuttujen julkinen esiintyminen naisasian puolesta oli oleellista. Siihen ei kuitenkaan riittänyt pelkkä esiintyminen tai esiintymisten määrä, vaan se, millä tavalla he toivat asiansa julki.²⁷ Ryhmä 9 koostui kuudesta naisesta ja kolmesta miehestä, mikä kuvastaa tulevan Yhdistys 9:n sukupuolijakaumaa. Noin kolmasosa jäsenistä oli miehiä,

---

²⁵ Mickwitz 2008c, 37; Jallinoja 1983, 152.

²⁶ Jallinoja 1983, 130.

²⁷ Tuominen 1991, 223.

vaikkakin miesten osuus oli suurempi yhdistyksen johtokunnissa ja työryhmien puheenjohtajina.²⁸

Hallituksen kokoonpanossa näkyi vahva panostus tiedottamiseen, erityisesti tiedotussihteerin sekä kansainvälisten asioiden sihteerin toiminnan suhteen. Tiedotussihteeri erotettiin sihteerin toimesta jo yhdistyksen ensimmäisenä toimintavuotena. Hänen toimenkuvanaan oli raporttien ja päätösten välittäminen tiedotusvälineille, suhteiden ylläpito tiedotusvälineisiin, sekä puffien, ilmoitusten ja tiedotustilaisuuksien organisointi.²⁹ Tiedotussihteerin tehtäväkuva oli äkkiä niin laaja, että yksi ihminen ei kyennyt hoitamaan sitä. Niinpä esimerkiksi vuonna 1969 tehtävää hoiti kolme henkilöä: Helena Kaukonen, toimittaja Tapani Lausti ja kirjailija Elvi Sinervo-Ryömä.³⁰ Useat yhdistyksen tiedotussihteerit toimivat samaan aikaan toimittajina, esimerkiksi Lausti Yleisradiolla. Tämä verkostomainen työtapo, taustavaikuttaminen ja henkilökohtaisten suhteiden ylläpito mediaan muistuttaa nykyisten oppositiopuolueiden toimintaa julkisuuden saamiseksi.³¹ Yhdistys 9:n tyyli toimia 1960-luvulla oli siis reilusti aikaansa edellä. Tämä kertoo omaa kielitään Yhdistys 9:n viestinnän ammattimaisuudesta ja laajoista verkostoista mediaan.

Yhdistys koki saaneensa mediahuomiota kahdesta syystä: tiedotusvälineissä oli asiasta kiinnostuneita ihmisiä, jotka ajattelivat asian uutuuden tekevän siitä uutisarvoista. Toisaalta myös jäsenillä oli henkilökohtaisia kontakteja tiedotusvälineisiin ja kyky kirjoittaa itse ansiokkaita artikkeleita.³² Mediahistoriantutkija Kurvinen tarkastelee tätä tasapainoa tarkemmin. Hän luettelee aiheesta kirjoittaneita toimittajia, niin yhdistykseen kuulumattomia kuin kuuluviakin. Jäsenistä Arvo Salo, Ritva Turunen, Jertta Roos, Katarina Eskola sekä toimittaja Ilkka Uotila kirjoittivat aiheesta, osa useampaan eri lehteen.³³ Kurvisen päätelmä mukailee Yhdistys 9:n omaa ajatusta: jäsenet itse pystyivät kirjoittamaan asiasta ansiokkaita artikkeleita, mutta siitä kirjoittivat myös muut.

Kurvinen kokee silti, että Yhdistys 9:n vaikutusta on liioiteltu toimittajien vaikutuksen kustannuksella. Hänen mukaansa tasa-arvoon liittyneistä teemoista tehtiin juttuja, koska aihe oli ajankohtainen.³⁴ Sosiologi Jallinoja katsoo aihetta eri tavalla kuin Kurvinen: Ryhmä 9 koottiin ihmisistä, jotka olivat nousseet esille lehdistössä pohtimalla

---

²⁸ Suominen 1997, 168; Mickwitz 2008c, 34.

²⁹ Toimihenkilöt, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

³⁰ Jäsenkortisto, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

³¹ Noppari & Niemi 2007, 259.

³² Yhdistys 9:n taustaa, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

³³ Kurvinen 2013, 400–401.

³⁴ Kurvinen 2013, 402.

sukupuolirooleja eri näkökulmasta. Jallinoja kokee lehdistön olleet tekijä, joka välitti naiskysymystä eri tavoilla pohtineet tahot yhteen.³⁵ Tältä kannalta katsottuna toimittajien rooli oli aluksi suuri tuomalla ihmisiä yhteen, mutta kun heistä perustettiin Yhdistys 9, se alkoi nopeasti toimimaan itsenäisesti, tuottamaan ja esittelemään materiaalia sukupuolirooleista sekä kirjoittamaan itse artikkeleita ja kouluttamaan toimittajia sukupuolirooleista.³⁶ Yhdistys ja media kulkivat siis symbioosissa, hyötyen kummatkin toisistaan.

Lehtien ulkopuolelta Yhdistys 9:n vaikutuksen pystyy näkemään politiikassa ja kansainvälisissä suhteissa. Ulkoasiainministeriön pyynnöstä Yhdistys 9 toteutti marraskuussa 1967 lausunnon YK:n pääsihteerin jäsenmaiden hallituksille osoittamaan kyselyyn naisten asemasta. Useiden vastaajien joukosta yhdistyksen vastaus oli ainoa englanninkielinen. Suomen hallituksen viralliseen vastaukseen YK:lle sisältyy monta suoraa lainausta tästä vastauksesta. Näissä lainauksissa korostetaan, että naisen asemaa ei voi muuttaa ilman miehen aseman muuttamista, mutta se ei silti tarkoita miehen aseman huonontumista, vaan sen laajentumista. Tämän mainitaan vuoden 1967 toimintakertomuksessa voitaneen pitää virallisena tunnustuksena yhdistykselle ja sen toiminnalle.³⁷

Lausunto ei ollut yhdistyksen ainut kansainvälinen toiminta. Yhdistyksen hallituksessa oli tämän vuoksi oma tehtävänsä kansainvälisten asioiden sihteerille. Hän piti omatoimisesti suhteita yllä ulkomaille, seurasi naisasialiikkeen kehitystä muissa maissa, otti mahdollisuuksien mukaan yhteyttä ilmaantuviin uusiin liikkeisiin ja toimitti yhdistyksen esittelyn kerran vuodessa englanniksi. Toimea hoiti esimerkiksi vuonna 1968 suomalaisvirolainen, ruotsiksi kirjoittava, Svenska Kvinnoförbundetin sihteerinä työskennellyt Jutta Zilliacus. Yhdistyksen kansainvälisestä toiminnasta kertoo esimerkiksi sen esittely niin ulkoasianministeriön julkaisemassa *Finn Finland*-kirjasessa ja *Look at Finland*-lehdessä.³⁸

Yhdistys 9 kiinnosti ulkomailla ja levitti omaa asiaansa ulkomaille, joten kansainvälisten asioiden sihteerin tehtävä oli tarpeen. Sitä toteutettiin sekä ruotsin että englannin kielellä. Esimerkiksi *Sveriges Radio* haastatteli Margaretha Mickwitziä ja norjalainen viikkolehti *Kvinnor og Klær* varatuomari Holger Rotkirchiä. Yhdistyksen nimissä tehtiin myös ulkomaanvierailuja, kuten filosofian kandidaatti Leila Mélar (aik. Räsänen)

---

³⁵ Jallinoja 1983, 129–130.

³⁶ Toimittajien koulutuksesta mm. joukkotiedotusseminaari v. 1968, ks. Yhdistys 9:n toimintakertomus 1968, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

³⁷ Vuoden 1967 toimintakertomus, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

³⁸ Toimihenkilöt & toimintakertomus 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

matkustaessaan suomalaisen naisvaltuuskunnan mukana Neuvostoliittoon.³⁹ Yhdistys kutsui myös ulkomailta vieraita Suomeen. Vierailulla kävivät muun muassa amerikkalainen feministi Betty Friedan ja Ruotsin sukupuoliroolikeskustelun keskeinen henkilö Eva Moberg. Kansainväliset vierailut käytettiin yleensä hyväksi monella tavalla, esimerkiksi tarjoamalla lehdistölle mahdollisuuden haastatella vierailijaa ja osallistumalla tapahtumasta kertoviin radio-ohjelmiin. Friedanin esitelmää tuli katsomaan 130 henkilöä, jonka lisäksi yhdistys järjesti lehdistötilaisuuden ja hänen vierailunsa kahteen radio-ohjelmaan. Television ja radion uutisissa oli lisäksi pätkiä lehdistötilaisuudesta.⁴⁰

Kansainvälisestä puolesta huolimatta Yhdistys 9:n toiminta oli muutamia poikkeuksia, kuten juridisen työryhmän myös ruotsin kielisiä raportteja, lukuun ottamatta suomen kielistä. Kielestä poikettiin yleensä silloin, kun kutsuttu vieras ei osannut suomea tai haastattelu tehtiin ruotsin- tai englanninkieliseen lehteen. Vahva suomenkielisyys on mielenkiintoista, sillä yhdistykseen ja myös sen hallitukseen kuului useita suomenruotsalaisia, muun muassa työuransa kirjailijana vain ruotsiksi tehnyt Johan Mickwitz.⁴¹

Yhdistyksessä oli useampi sata jäsentä, yli seitsemänsataa koko toiminnan aikana, mutta paljon vähemmän aktiivijäseniksi luettavia. Aktiiveiksi luen henkilöt, jotka ovat toimineet hallituksessa maksaen viiden markan⁴² jäsenmaksunsa. Nämä henkilöt olen poiminut tekemäni jäsenrekisterin avulla. Useat aktiiveista toimivat hallituksessa ja toimikunnissa samaan aikaan. Tällaisia henkilöitä oli noin kolmekymmentä kappaletta. Tämä ydinryhmä mahdollisti aktiivisella toiminnallaan Yhdistys 9:n toiminnan. Monet aktiiveista palasivat vielä aiheen pariin yhdistyksen lopettamisen jälkeen. Esimerkiksi johdannossa mainitun Roolien murtajat -teoksessa useammat aktiiveista kertovat omasta ajastaan yhdistyksen parissa.

Aktiivien toiminnan lisäksi kannattavaa on tarkastella myös koko yhdistystä. Yhdistys 9 ei vuoden 1969 puheenjohtajan Leila Melártin (aik. Räsänen) mukaan kutsunut jäseniä, vaan jäseneksi haluavat pyrkivät mukaan, joten heidän kaikkien voidaan olettaa olleen jonkin verran kiinnostuneita aiheesta.⁴³ Jäsenistö oli samaan aikaan toimineisiin naisasialiikkeisiin verrattuna hyvin nuorta; naimisissa olevien naisten keskimääräinen ikä

---

³⁹ Jäsenkortisto & toimintakertomukset 1966 & 1969, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁴⁰ Johtokunnan kokouksen esityslista 3.7.1967, pöytäkirjat & toimintakertomus 1966 & 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁴¹ Kirjasampo.fi, Mickwitz, Johan, <https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/saha3%253Auda22076-0ae0-4c6f-918f-c4739abc4a9f>, haettu 2.2.2021.

⁴² Viisi markkaa vuonna 1966 vastaa vuonna 2020 noin yhdeksää euroa. Tilastokeskus, <http://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>, haettu 20.9.2020.

⁴³ Mattsson 2019, 157.

yhdistykseen liittymisen aikana oli 31 vuotta, kun Naisliitto Unionin vastaava ikä oli 58 vuotta. Yhdistys 9 oli ennen kaikkea nuorten opiskelijoiden ja akateemisten liike.⁴⁴

Yhdistyksen jäsenistö koostui suurimmaksi osaksi ylemmistä toimihenkilöstä ja opiskelijoista. Toimihenkilöiden joukossa oli kirjoilijoita, toimittajia, tutkijoita, yliopiston opettajia sekä muita akateemisia ammatteja tai ammattiyhdistyksen toimijoita. Vain kuusi prosenttia jäsenistöstä erosi tästä ryhmästä – neljä prosenttia alempia toimihenkilöitä ja kaksi prosenttia kotirouvia. Yhdistys 9:n jäseniä tutkineen Jallinojan mukaan he työskentelivät yleisesti ammateissa, joissa oli mahdollista vaikuttaa suunnitteluun, päätöksentekoon ja yleiseen mielipiteeseen. Jäsenten jakautuminen suurimmaksi osaksi ylempiin toimihenkilöihin ja opiskelijoihin näkyi yhdistyksen tavoitteissa. Yhdistys nojautui voimakkaasti tutkimustietoon, sen kerryttämiseen ja sen mukaan toimimiseen.⁴⁵

Opiskelijajäsenet jakaantuivat eri tiedekuntiin melko tasaisesti. Vaikka valtiotieteet ja erityisesti sosiologia vaikuttivat paljon Yhdistys 9:n toimintaan, opiskelijoita oli eniten (37 prosenttia) historialliskielitieteellisessä tiedekunnassa. Valtiotieteellinen tiedekunta pääsi hyvin lähelle (32 prosenttia). Näiden tiedekuntien suosiota selittää osaltaan niiden naisvaltaisuus ja se, että Yhdistys 9:n aktiivijäsenet tulivat näistä tiedekunnista. Loput kolmekymmentäyksi prosenttia opiskelijoista jakaantuivat muihin tiedekuntiin.⁴⁶

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen jäsenistä löytyy tuttuja nimiä verrattaessa jäsenluetteloon. Kaikki heistä eivät toimineet samaan aikaan kummassakin, vaan osa liittyi hallituspestinsä jälkeen yhdistykseen. Yhteiskunnallisesti aktiiviset opiskelijat näyttävät olleen kiinnostuneita Yhdistys 9:n toiminnasta.⁴⁷

Yhdistyksen entinen jäsen kirjailija ja toimittaja Elina Hytönen kokee yliopistokoulutuksen, erityisesti yhteiskuntatieteellisen sellaisen, olleen keskeinen asia toiminnan kannalta. Sen avulla jäsenet pystyivät hankkimaan ja omaksumaan uutta tietoa kotoa ja maailmalta. Yhdistyksellä oli aina tarjota uusinta tutkimustietoa naisten ja miesten asemien epäkohdista ja niiden korjauksesta. Tämän avulla Yhdistys 9 pääsi myös kuultavaksi useisiin erilaisiin lakeja valmisteleviin valiokuntiin.⁴⁸

Yhdistys käytti jäsenistöään ja sen sidosryhmiä näkyvämmiin esimerkiksi mielenosoituksissa. Se osoitti mieltään muun muassa äitienpäivänä 1968, Naisten Maailmankokouksen

---

⁴⁴ Jallinoja 1983, 126-127.

⁴⁵ Uusille jäsenille tiedoksi, Yhdistys 9, toimitteet Kansan Arkisto; Jallinoja 1983, 188.

⁴⁶ Jallinoja 1983, 139, 164.

⁴⁷ Kolbe 1996, 578-579.

⁴⁸ Hytönen 2008, 190.

avajaispäivänä 1969 sekä Lasten oikeuksien päivänä 1969.⁴⁹ Miesten oikeuksien puolesta mielenosoituksia ei arkistomateriaalien mukaan varsinaisesti järjestetty. Tästä huolimatta esimerkiksi Naisten maailmankokouksen mielenosoituksen kutsussa kerrotaan mielenosoituksessa kannettavien julisteiden sanovan esimerkiksi: ”Kasvatatko pojat sotilaisiksi ja tytöt sairaanhoitajiksi?” Samoin niissä vaadittiin englanniksi ja espanjaksi miesten roolin vapauttamista hänen sotilaan roolistaan, ja miesten määrän lisäämistä päiväkodeissa. Aiheita oli yhteensä kolmelta, ja ne vaihtelivat Vietnamin sodan kritisoinnista ja lasten oikeuksista miesten ja naisten tasa-arvoon.⁵⁰ Kutsun perusteella Yhdistys 9 halusi antaa itsestään mahdollisimman monipuolisen kuvan kansainväliselle yleisölle, ja se nosti esille myös miesten yhteiskunnallisen roolin muutoksen.

Yhdistyksen entinen puheenjohtaja Margaretha Mickwitz on kommentoinut, että on arvoitus, miten yhdistys onnistui toteuttamaan laajan toimintansa sekä taloudellisesti että teknisesti. Sillä ei ollut koko toimintansa aikana omia tiloja eikä se edes omistanut kopiokonetta, vaan koko toiminta oli vapaaehtoisten varassa. Se sai kuitenkin lahjoituksia ja avustuksia yksityishenkilöiltä ja erilaisilta säätiöiltä, kuten vuonna 1966 Alli Paasikiven säätiöltä 1000 markkaa⁵¹ apurahaa yhdistyksen työryhmien tukemiseksi.⁵² Avustuksia haettiin yhdistyksen mukaan valtiolta, kaupungilta ja kaikista mahdollisista rahastoista sekä yhdistyksen yleistä toimintaa että tiettyjä konkreettisia toimenpiteitä varten. Sitä saatiin esimerkiksi Helsingin Säästöpankilta asumispalvelun kehittämistä koskevan tempauksen tukemiseen ja Pohjoismaiden Yhdyspankilta yleiseen toimintaan. Kansan sivistysrahasto myönsi myös 1000 markan avustuksen tutkimus- ja informaatiotoimintaa varten.⁵³ Rahoitusta tuli siis isoilta, tunnetuilta rahoittajilta.

2.2 Verkostot

Sosiaalisten verkostot vaikuttavat siihen miten ihmiset oppivat, muodostavat mielipiteitä ja keräävät tietoa. Verkostot voivat vaikuttaa myös erilaisten ilmiöiden leviämiseen. Yksinkertaisimmillaan verkosto on kokoelma pisteitä, joita viivat yhdistävät toisiinsa. Parhaimmillaan verkosto on yleisluontoinen mutta voimakas tapa havainnollistaa yhteyksiä

---

⁴⁹ Mm. Yhdistys 9:n toimintakertomus 1969, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁵⁰ Nöyrä pyyntö saapua mielenosoitukseen, Yhdistys 9, toimitteet, Kansan Arkisto.

⁵¹ 1000 markkaa vuonna 1966 vastaa vuonna 2020 noin 1788 euroa. Tilastokeskus, <http://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>, haettu 20.9.2020.

⁵² Yhdistyksen toimintakertomus 1966 & 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Mickwitz 2008c, 51.

⁵³ Yhdistys 9:n hallituksen kokouksen pöytäkirja 9.1.1969, pöytäkirjat & toimintakertomus 1968, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. Tutkijan tehtävä on tulkita nämä yhteydet.⁵⁴ Yhdistys 9:n toiminnassa verkostot olivat tärkeitä, ja niihin panostettiin. Verkostojen luomisessa ei luovutettu kerrasta, vaan yritettiin uudestaan. Esimerkiksi ammattiliittoihin otettiin ensin yhteyttä kirjeitse yhteistyön tiimoilta, mutta todettiin, että jos kirjeet eivät toimi, asia julkistetaan.⁵⁵

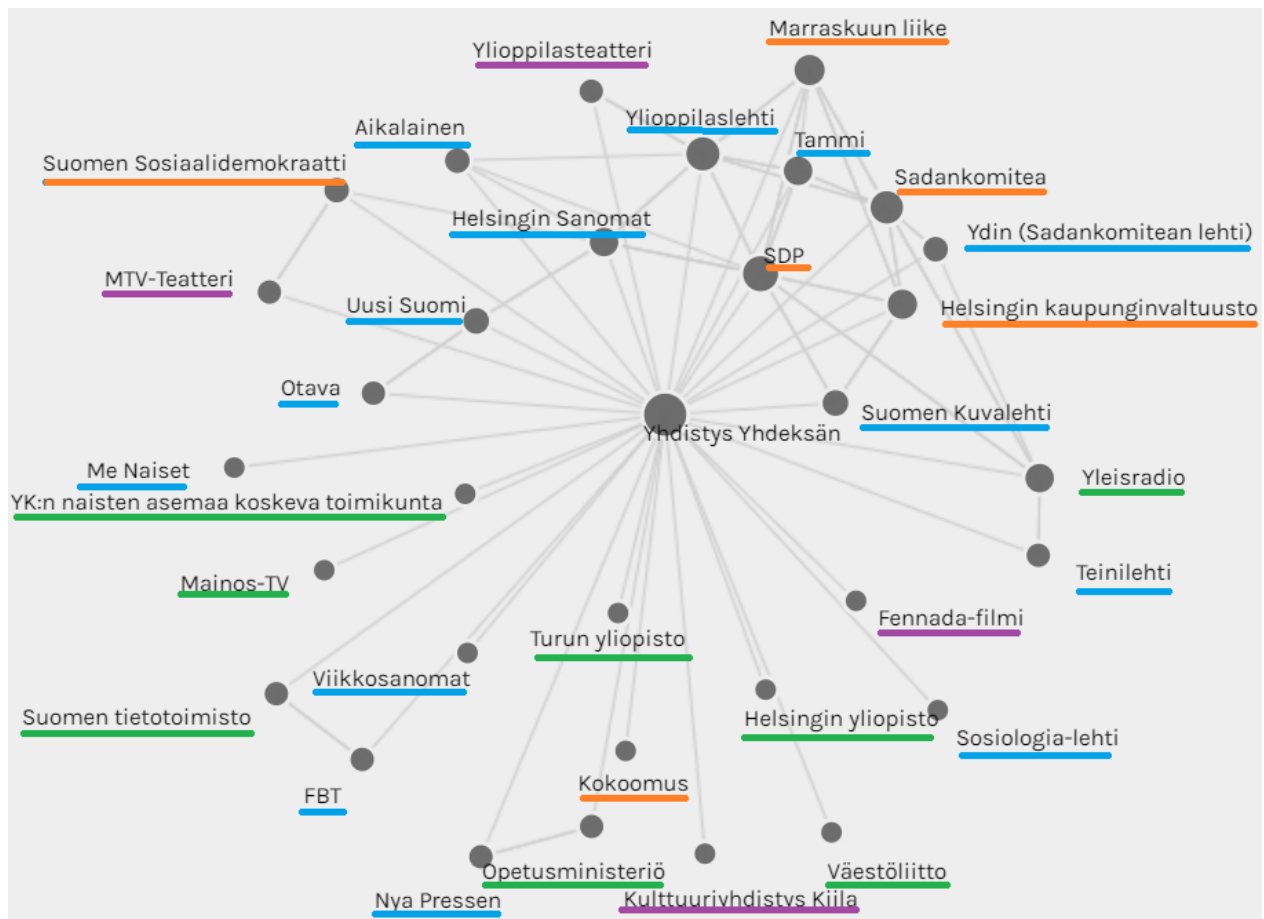
Yhdistyksen kirjoittamattomiin mutta ääneen sanottuihin tavoitteisiin kuului median edustajien ja heidän tuttaviensa liittäminen osaksi yhdistyksen verkostoa. Heidän välityksellään tasa-arvoasiaa pidettiin esillä julkisessa sanassa. Myös yhdistyksen säännöissä viitataan tähän: yhdistys levittää informaatiota eri tavoin, esimerkiksi julkaisujen ja erilaisten julkisten tilaisuuksien avulla. Näin ollen useat jäsenistä työskentelivät julkisen viestinnän piirissä, esimerkiksi lehdissä, radiossa ja televisiossa. Uusia jäseniä värvättiin myös politiikasta.⁵⁶ Miten tässä onnistuttiin käytännössä? Missä yhdistyksen jäsenet vaikuttivat? Mihin asti yhdistyksen vaikutus ulottui? Yhdistyksen aktiivista toimintaa pyöritti pieni ryhmä, johon lasken hallitus- ja työryhmätoimijat. Seuraavaksi käyn läpi heidän verkostojaan.

---

⁵⁴ Newman 2010, sähköinen lähde.

⁵⁵ Yhdistys 9:n hallituksen kokouksen pöytäkirja 2.5.1969, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁵⁶ Toimintasuunnitelma vuodelle 1968, toimitteet, jäsenkortisto, luettelot & perustavan kokouksen kousaineistot, pöytäkirjat Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Kaavio 1 Yhdistys 9:n aktiivien (hallitus- ja työryhmätoimijat) verkostot jaoteltuna neljään suuntaan: vihreät instituutioita, oranssit politiikkaa, siniset lehtiä ja liilat kulttuuria. Pisteiden koko vertautuu ihmisten määrään. Lähde: jäsenkortisto, Yhdistys 9:n arkisto, Kansan Arkisto ja tutkimuskirjallisuus.

Yhdistys 9:n toiminnan laajuus havainnollistuu Kaavio 1:n avulla, jossa esitetään Yhdistys 9:n aktiivisten jäsenten verkostojen määrää ja niiden kohdistumista. Verkostoon kuuluu jäsenkortistosta jäsenrekisterin avulla poimitut 32 aktiivia.⁵⁷ Pisteiden koot korreloivat sen kanssa, kuinka monta ihmistä (1-10) on kuulunut kyseiseen verkostoon. Pisteet yhdistyvät keskipisteen lisäksi myös toisiinsa, esittäen yhteyksiä eri verkostojen välillä. Ne on jaettu neljään eri ryhmään: instituutioihin, politiikkaan, lehtiin ja kulttuuriin.

⁵⁷ Aktiiveihin kuuluivat: näyttelijä Ritva Arvelo, valtiotieteiden maisteri Irja Eskola, toimittaja Katarina Eskola, Matti Haarma, toimittaja Risto Hannula, Marjatta Hartzell, toimittaja Elina Hytönen, Esko Häsä, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkija ja lehtori Risto, Anita Kevätsalo, kolumnisti ja opettaja Tellervo Koivisto, filosofian maisteri Sirkka Kurki-Suonio, lääketieteen kandidaatti Kimmo Leppo, valtiotieteiden ylioppilas Timo Linsiö, valtiotieteiden ylioppilas Ritva Majuri, toimittaja ja kirjailija Johan Mickwitz, Opetusministeriön kansainvälisten asiain osaston virkamies Margaretha Mickwitz, kirjailija Marja-Leena Mikkola, humanististen tieteiden kandidaatti Kaarina Mäkelä, valtiotieteiden kandidaatti Klaus Mäkelä, toimittaja Irmeli Nordenstreng, valtiotieteiden ylioppilas Sirkka Orell, valtiotieteen kandidaatti ja kaupunginvaltuutettu Kati Peltola, kirjeenvaihtaja Ilmi Pesonen, Petri Repo, Risto Repo, toimittaja Jertta Roos, varatuomari Holger Rotkirch, Naisten asemaa tutkivan komitean sihteeri Leila Mélar (aik. Räsänen), kansanedustaja Arvo Salo, toimittaja ja valtiotieteiden ylioppilas Ritva-Liisa Sumu, arkki-tehti Leif Sundström, kuvaamataidon opettaja Marina Sundström, toimittaja Ilkka Uotila ja Svenska Kvinnoförbundet i Helsinginforssin sihteeri, kaupunginvaltuutettu Jutta Zilliacus.

Politiikan puolella yhdistyksen jäsenet vaikuttivat Kokoomuksessa, Suomen Sosiaalidemokraattisessa Puolueessa ja sen äänenkannattajassa Suomen Sosiaalidemokraatissa, Helsingin kaupunginvaltuustossa, Marraskuun liikkeessä ja Sadankomiteassa. SDP on yksi verkoston suurimpia pisteitä. Siihen kuului kymmenen aktiivia. Yhdistys itse ja sen jäsenet vielä jälkeensä korostivat poliittista neutraaliutta, mutta se leimautui auttamatta vasemmistolaiseksi järjestöksi viimeistään vuoden 1966 eduskuntavaalien alla, minkä vuoksi poliittisista naisjärjestöistä vain Suomen Naisten Demokraattinen Liitto otti yhteyttä Yhdistys 9:ään. Liiton piirissä todettiin yhdistyksen toiminnan olevan hyvin lähellä sen ajattelua. Leimaantumista ja puoluepoliittisista väittelyistä huolimatta yleinen käsitys oli, ettei painostusta puolueeseen tai toiseen harjoitettu yhdistyksessä.⁵⁸

Valmiiksi politiikassa olleita ihmisiä etsittiin kuitenkin aktiivisesti uusiksi jäseniksi, ja näin saatiin esimerkiksi pääministerin puoliso Tellervo Koivisto mukaan yhdistyksen toimintaan. Koivisto itse kertoo pyytäneensä ensin yhdistykseltä materiaaleja esitelmää ja alustuksia varten, ja vähän ennen vuosikokousta hänelle jo soitettiin ja kysyttiin kiinnostuksesta lähteä johtokunnan jäseneksi. Suora pyyntö oli ilmeisesti toimiva, sillä hän lähti johtokuntaan. Hän myös puhui Yhdistys 9:stä miehelleen ja kirjoitti aiheesta pakinoita Suomen Kuvalehteen. Koiviston verkostoihin kuuluivat SDP, Suomen Kuvalehti ja Helsingin kaupunginvaltuusto. Useat verkostoon kuuluvista aktiiveista kuuluivat useampaan verkostoon, kuten Koivisto.⁵⁹

Yhdistyksellä oli Koiviston lisäksi monia muita poliittisesti vaikutusvaltaisia jäseniä. Esimerkiksi Ryhmä 9:n perustamiskokous pidettiin Kalevi Sorsan luona. Sorsa työskenteli vielä vuonna 1965 Pariisissa YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon virkamihehenä, mutta siirtyi vuonna 1969 SDP:n puoluesihteeriksi. Yhdistys tiedosti ja nosti tietoisesti esille poliittisesti aktiivista jäsenistöään eri tavoin. Niinpä ei ihme, että vuoden 1970 toimintakertomuksessa mainitaan Kalevi Sorsan ja Per Stenbäckin pääsystä eduskuntaan. Helsingin kaupunginvaltuustoon taas valittiin vuonna 1968 Kati Peltola, Ilkka Taipale ja Jutta Zilliacus. Vaaleissa oli ehdolla 17 Yhdistys 9:n jäsentä, joista 7 edusti SDP:tä, 7 SKDL:ää ja RKP:tä, LP:stä ja Kokoomuksesta oli kustakin yksi ehdokas.⁶⁰

---

⁵⁸ Jallinoja 1983, 180-183.

⁵⁹ Mattsson 2017, 152-164.

⁶⁰ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1970, toimitteet & pöytäkirja Yhdistys 9:n syyskokouksesta 20.11.1969, pöytäkirjat & Yhdistys 9:n taustaa, toimitteet Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Olavinen, Yhdistys 9 ja laki päivähoidosta, <http://www.tyovaenliike.fi/tyovaenliikkeen-vaiheita/alasivu-7/yhdistys-9-ja-laki-paivahoidosta/>, haettu 27.2.2019; Jallinoja 1983, 182-183.

Puoluepolitiikan ulkopuolella vaikutettiin myös muissa, poliittisesti vaikuttavissa, yhdistyksissä. Sadankomitean vaikutus Yhdistys 9:ään on suuri, sillä sitä perustamassa oli moni Yhdistys 9:n myöhempi aktiivi. Eri yhden asian liikkeitä katsoen Yhdistys 9:n jäsenet kuuluivat useimmiten myös Sadankomiteaan.⁶¹ Marraskuun liikkeen puuhamiehenä toimi taas valtiotieteiden opiskelija Klaus Mäkelä, Yhdistys 9:n vuoden 1966 varapuheenjohtaja.⁶²

Instituutioiden puolelta aktiiveja löytyi Opetusministeriöstä, Väestöliitosta, Suomen tietotoimistosta, Turun ja Helsingin yliopistoista, Yleisradiosta, YK:n naisten asemaa koskevasta toimikunnasta ja Mainos-TV:stä. Esimerkiksi vuonna 1969 toukokuussa toimitaja Ritva-Liisa Sumu kertoi valmistelevansa yhdessä Kyllikki Stenrosin kanssa ensi syksyksi neljää kappaletta tv-ohjelmia sukupuolirooliasioista. Stenros oli valittu Mainos TV-Reklam Ab:n perheohjelmien toimituspäälliköksi vuodesta 1967 alkaen. Hän liittyi myös Yhdistys 9:n jäseneksi samana vuonna, joten yhteistoimintaan sukupuolirooliasioden tiimoilta lähdettiin hyvin ripeästi.⁶³

Näiden aktiivien kautta päästiin myös tekemään erilaisia yhteistyöhankkeita. Klaus Mäkelä ja lääketieteen kandidaatti Kimmo Leppo toimivat Suomen Teiniliiton perhekasvatusryhmässä, jossa laadittiin mietintöä koskien sukupuolten tasa-arvoisuutta sukupuolielämän saralla. Teiniliiton ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan ja kanssa järjestettiin myös tilaisuus sukupuolirooleista koulussa vastavalmistuneille opettajille. HYY:n kanssa tehtiin myös muutoin yhteistyötä, esimerkiksi järjestettiin keskustelutilaisuus aiheesta ”*Demokrati och könsrollen*”, johon kutsuttiin Ruotsista asti dosentti Joachim Israel keskustelemaan aiheesta. Tilaisuuteen tuli yli 300 henkilöä, ja keskustelu siinä käsitellyistä kysymyksistä jatkui kauan lehtien palstoilla.⁶⁴

Lehdissä Yhdistys 9:n verkostot olivat aktiivisimmillaan, minkä selittää yhdistyksen aktiivinen ja tietoinen toiminta julkista viestintää kohtaan. Yhdistyksellä oli verkostoja kahteentoista lehteen: Helsingin Sanomiin, Ylioppilaslehteen, Aikalaiseen, Uuteen Suomeen, Me Naisiin, Viikkosanomiin, radikaaliin kulttuurilehti FBT:hen, Nya Presseniin,

---

⁶¹ Jallinoja 1983, 136.

⁶² Yle.fi, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/08/02/marraskuun-liike-jarjesti-alkoholisteille-itsenaisyyshuhtaan>, 2.8.2007, haettu 2.9.2020.

⁶³ Pöytäkirja Yhdistys 9:n johtokunnan kokous 2.5.1969, pöytäkirjat & toimintakertomus 1966, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; MTV Uutiset, Katso Kyllikki Virolaisen elämän kuvat, <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/katso-kyllikki-virolaisen-elaman-kuvat/2990690#gs.34b3x2>, 8.5.2009, haettu 7.4.2020.

⁶⁴ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966 & toimintasuunnitelma 1968, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Sosiologia-lehteen, Teinilehteen, Ydin-lehteen ja Suomen Kuvalehteen. Yleensä jäsen oli töissä kyseisessä lehdessä, kuten sosiologian dosentti Elina Haavio-Mannila Sosiologia-lehden päätoimittajana vuonna 1966.⁶⁵ Yhdistyksen hallituksessa istui myös jonkin aikaa Yleisradion toimittaja, joka luki uutisten lomassa myös Yhdistys 9:n tärkeät päätökset ja julkilausumat. Yhdistyksen jäsen kirjailija ja toimittaja Elina Hytönen kuvaili yhdistystä ”*pieneksi painostusryhmäksi, yhdeksi muiden joukossa, mutta meillä oli suuri ääni.*”⁶⁶

Yhdistyksen verkostojen laajentamistavoitteet nousivat erityisesti esille lehtien kannalta. Jäsenluettelosta poimittiin henkilöt, joilla on yhteyksiä lehdistöön, ja jäsenistön ulkopuolelta haettiin henkilökohtaisia yhteyksiä julkiseen sanaan. Vuonna 1969 päätettiin lopettaa jäsenkirjeiden lähettäminen heille, jotka eivät ole maksaneet jäsenmaksuaan kahteen vuoteen, paitsi, jos heillä oli pr-arvoa.⁶⁷

Kulttuuripuolelta jäseniä löytyi MTV-teatterista, kirjailija- ja taiteilijayhdistys Kiilasta, Fennada-filmiltä ja Ylioppilasteatterilta. Pitkän historian omaava Ylioppilasteatteri kohahti 1960-luvulla muun muassa hyvin poliittisen musiikkinäytelmän Lapualaisoopperan avulla. Sen kirjoitti Yhdistys 9:n perustajajäsen Arvo Salo.⁶⁸ Kirjailija, poliitikko, runoilija ja lehtimies Salo oli 1960-luvulla vaikutusvaltainen niin politiikan että kulttuurin saralla. Salo toimi SDP:n kansanedustajana muun muassa vuosina 1966–1970.⁶⁹ Salo toimi myös kirjailija- ja taiteilijayhdistys Kiilassa, joka nousi 1960-luvulla tärkeään rooliin keskustelun herättäjänä vasemmistossa.⁷⁰

Yhdistysaktiivi ja kirjailija Marja-Leena Mikkola kuvasi jälkeinpäin lehtihaastattelussa taistelua sukupuolten tasa-arvosta 1960-lukulla: ”Koko ajan tuntui, että olemme raivaa-massa uutta tietä.” Hän oli itse esimerkiksi mukana kirjoittamassa vuoden 1968 isänpäivän kabareeta, jonka teemana oli isän ja miehen rooli. Kabaree toteutettiin yhteistyössä Teatterikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa. Yksi kohtaus kabareesta esitettiin televisiossa. Mikkolan lisäksi kabareeta olivat mukana kirjoittamassa kirjailijat Aulikki Oksanen

---

⁶⁵ Johtokunnan kokouksen 21.9.1967 esityslista, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁶⁶ Holli 1990, 76; Hytönen 2008, 190.

⁶⁷ Pöytäkirja Yhdistys 9:n hallituksen kokouksesta 9.1.1969, pöytäkirjat & toimintasuunnitelma 1968, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁶⁸ Kolsi, Lapualaisoopperasta tänään tasan 50 vuotta – Vihtori Kosolana nähtiin nuori Loiri, <https://www.is.fi/viihde/art-2000001142498.html>, 21.3.2016, haettu 15.9.2020.

⁶⁹ Sommar & Kemppi, Kirjailija ja poliitikko Arvo Salo, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/07/12/kirjailija-ja-poliitikko-arvo-salo>, 12.7.2011, haettu 2.9.2019.

⁷⁰ Kiila ry, Historia, http://kiila.eu/wordpress/?page_id=78, haettu 15.9.2020.

sekä Markku Lahtela ja Eeva Kilpi.⁷¹ Kilpi ei jäsenkortiston mukaan kuulunut Yhdistys 9:ään, mutta kannatti selkeästi samaa ideologiaa.

Yhdistys 9 pyrki laajentamaan verkostoaan osallistumalla aktiivisesti uusien yhdistysten perustamiseen, eikä vain oman yhdistyksen alaosastoihin. Esimerkiksi helmikuussa 1969 se kokosi työryhmän valmistelemaan suomalaisen seksuaalivalistusjärjestön perustamista, jotta Yhdistys 9 aloittama keskustelu jatkuisi omalla alueellaan. Työryhmän kahdeksasta henkilöstä kaikki oikeustieteen opiskelija Tarja Halosta ja lääkäri Markku Härköstä lukuun ottamatta olivat Yhdistys 9:n jäseniä. Muutaman kuukauden päästä perustettiin Seksuaalipoliittinen yhdistys Sexpo, joka toimii Suomessa edelleen.⁷²

Yhdistyksen lopettamisen jälkeen 1970-luvulla Yhdistys 9:n jäseniä siirtyi valtion ja kuntien palvelukseen, päästen vaikuttamaan päätöksentekoon ja suunnitteluun suoraan. Jallinojan mukaan 56% 25 haastatellusta Yhdistys 9:n aktivistista oli 1970-luvulla mainitussa tehtävässä. Puolueen, ammattiyhdistyksen tai muun järjestön palveluksessa oli 20%, kirjailijana tai muuna sellaisena 12%. Toiminta ei siis lakannut yhdistyksen lopettamisen myötä, vaan aktiivit siirtyivät julkisen sektorin puolelle toteuttamaan suunniteltuja muutoksia. Yhdistys 9:n oman ideologian mukaan julkisen vallan tuli huolehtia oikeiksi katsottujen periaatteiden toteutumisesta, mitä alettiin toteuttaa näin käytännössä.⁷³

2.3 Työryhmien toiminta yhdistyksessä

Yhdistys 9:ssä toimi kaikkiaan kahdeksantoista työryhmää: tutkimusryhmä, kasvatusryhmä, asumisryhmä, juridinen ryhmä, seksuaaliryhmä, lasten päivähoitoryhmä, kotitalousryhmä, työmarkkinaryhmä, kotikasvatusryhmä, koulukasvatusryhmä, ammattikasvatusryhmä, joukkotiedotusryhmä, päivähoidon iskuryhmä, avioliitto ja yhteiskunta-, lapsi ja kaupunki-, armeija kasvatuslaitoksena-, ympäristön saastuminen- ja lapsi ja yhteiskunta-ryhmä, joista suurin osa työskenteli yhdistyksen kahtena ensimmäisenä toimintavuotena. Työryhmien toiminta jäi julkisuudessa vähemmälle huomiolle kuin mielenosoitukset tai julkilausumat, vaikka työryhmien asettaminen oli yksi yhdistyksen ensimmäisiä toimenpiteitä ja niiden toiminnan perusteella harkittiin tulevaa toimintaa. Ensimmäisten joukossa perustettiin tutkimusryhmä, johon erityisesti naistutkimusta harjoittavat jäsenet

---

⁷¹ Toimintakertomus 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Ollikainen, Taistelu sukupuolten tasa-arvoisuudesta leimasi 1960-lukua – Kirjailija Marja-Leena Mikkola: ”Koko ajan tuntui, että olemme raivaamassa uutta tietä” <https://seura.fi/viihde/julkaisut/kirjailija-marja-leena-mikkola/>, 8.7.2020, haettu 2.9.2020; Mickwitz 2008c, 36.

⁷² Yhdistys 9:n toimintakertomus 1969, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁷³ Jallinoja 1983, 185.

liittyivät. Tutkimuksesta tuli sukupuolirooliasiaa ohjaava tekijä keskeisemmin kuin koskaan naisasialiikkeessä. Työryhmien työskentely liitti koko liikkeen ideologisen työskentelyn lähelle tieteellistä tutkimusta.⁷⁴ Tämän vuoksi työryhmätoimintaa ja niiden tekemää tutkimusta on erittäin tärkeää tarkastella.

Jokaista Yhdistys 9:n jäsentä kannustettiin perustamaan työryhmä poistamaan ongelmaa, jota henkilö piti omassa ympäristössään pahimpana. Työryhmää kehoitettiin alkamaan tutkimaan tätä asiaa ja määrittelemään, kuka virkamies tai virkailija määräsi asiasta. Häntä piti lähestyä muistaen, että hän on *”penseä, luultavasti pelkää teitä ja haluaa päästä teistä vähällä eroon”*. Jos yksi lähestyminen ei auta, se piti uusia tai vedota lehdistöön tai Yleisradioon. *”Älä luota Ysin johtokuntaan – ei se voi tehdä mitään Sinun työolojesi tai elinympäristösi parantamiseksi! Tee se!”* Näin työryhmätoimintaa markkinoitiin jäsenistölle.⁷⁵

Työryhmiin kuului muun muassa juridinen työryhmä, joka teki monta lakimuutosehdotusta, ja joukkotiedotusryhmä, joka tutki sukupuoliroolien esiintymistä julkisessa viestinnässä. Yhteensä niihin kaikkiin kuului 85 ihmistä, joista 73 kuului jäsenluettelon mukaan yhdistykseen. Yhdessä työryhmässä oli viidestä kahteenkymmeneen jäsentä, jotka koostuivat suureksi osaksi akateemisen koulutuksen saaneista tai opiskelijoista. Työryhmien jäsenet yhteensä muodostivat 20 prosenttia⁷⁶ kokonaisjäsenmäärästä. Yhdistys 9 vuoden 1966 toimintakertomuksen mukaan kaikkien ryhmien jäsenet ovat levittäneet informaatiota oman ryhmänsä keskuudessa käsitellyistä kysymyksistä sekä lehtikirjoitusten että esitelmien muodossa.⁷⁷ Työryhmiin kuuluvat ihmiset vaikuttavat tämän perusteella olleen hyvin aktiivisia asian puolesta.

Työryhmiin hakeutuvilla ihmisillä mainittiin olevan eri tavoitteita: toiset halusivat toteuttaa tietyn työsuunnitelman, osa taas halusi tilaisuuden vapaaseen keskusteluun. Hallitus kuitenkin totesi, että varsinaisten työryhmien oli koostuttava aktiiviseen työhön kykenevistä ja halukkaista jäsenistä, jotka toimivat määräajan puitteissa. Keskustelutilaisuudet järjestettäisiin erikseen. Jotta työryhmien puheenjohtajien ei tarvitsisi torjua ryhmään pyrkiviä, heidän oletettiin jakavan työt siten, että tietty ydinryhmä työskentelee tiiviisti tavoitteen saavuttamiseksi määräajassa ja muut jakautuvat alaryhmiksi eri osakysymysten

---

⁷⁴ Yhdistyksen työryhmät 1966–1970 & Yhdistys 9:n taustaa, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Jallinoja 1983, 150–152.

⁷⁵ Työryhmäideologiasta, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁷⁶ Luku verrattuna 1967 vuoden lopussa olleeseen jäsenmäärään, Jallinoja 1983, 153.

⁷⁷ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Jallinoja 1983, 152–153.

ympärille. Koko ryhmä kokoontuu harvemmin, mutta toimintaa tehdään silti koko ajan.⁷⁸ Työryhmien toiminnan oletettiin siis olevan tavoitteellista ja tehokasta.

Jäsenkortiston mukaan kaikki ryhmissä toimineet eivät olleet yhdistyksen jäseniä. Esimerkiksi opettaja Vuokko Juhola toimi kotitalousryhmän puheenjohtajana vuonna 1966, mutta häntä ei ole merkitty maksavaksi jäseneksi. Juholaa koskeva lehtileike (kampanjainos hänen hakiessaan Helsingin kaupunginvaltuustoon) löytyy Yhdistys 9:n arkistosta, jossa hän kritisoi vasemmistolaista politiikkaa. Juholalta kielteisen vastaanoton saivat myös Yhdistys 9:lle tärkeät asiat kuten aborttikysymys ja perinteisten avioliiton, kodin ja perheen roolien murtaminen.⁷⁹ Työryhmiin kuuluvien ei siis tästä päätellen tarvinnut jakaa yhdistyksen kaikkia ajatuksia, vaikka jäseniltä tätä vaadittiin.

Juholan ja Yhdistys 9:n eroavista mielipiteistä huolimatta kotitalousryhmä menestyi tavoitteessaan. Ryhmän väliraportin kysymyksiin kiinnitettiin huomiota eri asiantuntijaelimissä ja Juhola valittiin kotitaloudellisen kansalaiskasvatuksen komitean sihteeriksi. Miesten tasa-arvon saralla se tavoitteli esimerkiksi poikien pakollista kotitalousopetusta, jolloin tehtävät jaettaisiin jokaisen kykyjen mukaan, ei sukupuolen. Ryhmän keskiössä olivat myös isän asema ja kasvatusasenteet.⁸⁰ Juholan omat ajatukset perinteisistä rooleista eivät näin ollen estäneet miesten roolien murtamista työryhmässä.

Yhdistyksen puheenjohtajana toimineen Margaretha Mickwitzin mukaan työryhmien selvitykset välitettiin kustakin alasta vastaaville, esimerkiksi opetusministerille, ja sellaisille elimille, jotka voivat auttaa esille tulleen ongelman selvityksessä. Ne lähetettiin myös päivä-, viikko- ja ylioppilaslehdille sekä radiolle ja televisiolle.⁸¹ Näiden päätettäväksi jäi julkaisivatko ne selvitykset, joten yhdistyksen ahkera tiedottaminen ei välttämättä siis tarkoittanut myös suurta määrää julkaistuja selvityksiä. Yhdistyksen oman tiedotuksen mukaan työryhmien työ oli radikaalia toimintaa. Ne tekivät perusteellista työtä ja tutkimusta omalla alueellaan. Ryhmien töiden tulokset määräisivät niiden tulevan toiminnan. Työryhmien toiminnasta järjestettiin heti Yhdistys 9:n ensimmäisen toimintavuoden jälkeen kaksipäiväisen symposium, jossa eri työryhmät esittivät raporttinsa. Näiden

---

⁷⁸ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966, toimitteet, & pöytäkirja 9.1.1969 kokouksesta, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁷⁹ Mm. jäsenkortisto & lehtileike tuntemattomasta lehdestä syyskuu 1968, leikkeet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Mickwitz 2008c, 51.

⁸⁰ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸¹ Uusille jäsenille tiedoksi, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Mickwitz 2008c, 38.

raporttien lyhennelmät lähetettiin oletettavasti eri tiedotusvälineille, mistä kertoo arkistosta löytynyt tiedotussihteerin oheiskirje lehden edustajalle.⁸²

Työryhmiä yhdistävä tekijä oli niiden ammattimaisuus ja niiden johtajien asiantuntevuus, oli yhdistyksen jäsen tai ei ollut. Joukkotiedotusvälinetyöryhmän puheenjohtaja oli esimerkiksi Pertti Hemanus, joka väitteli Tampereen yliopistosta ensimmäisenä suomalaisena lehdistö- ja tiedotusopin tohtoriksi vuonna 1966. Hän toimi sanomalehtitoimittajana ja Yleisradiossa ohjelmatoiminnan koordinaattorina vuosina 1967–1970.⁸³ Hänen työnsä viestinnän parissa on varmasti ollut Yhdistys 9:n toiminnan kannalta merkittävää. Joukkotiedotusvälinetyöryhmästä mainitaan, että se toimii läheisessä yhteistyössä johtokunnan kanssa, ja se koostuu muutamasta johtokunnan jäsenestä sekä lehtityössä toimivista yhdistyksen jäsenistä.⁸⁴ Toimintaa siis tehtiin hyvin ammattimaiselta pohjalta.

Joukkotiedotusta käsiteltiin Joukkotiedotus ja sukupuoliroolit -raportissa, jota kokoomassa olivat Hemanus ja Katarina Eskola. Eskola toimi tähän aikaan myös toimittajana Uudessa Suomessa. Raportti käsitteli sukupuolirooleja ja niiden kuvaamista joukkotiedotusvälineissä. Raportti oli kuin tieteellinen tutkimus, ja se olisi sopinut esimerkiksi sosiologian oppiaineen esseeksi. Raportin lopussa oli liitteenä ehdotus erilaisista tutkimustee- moista, jotka laajentaisivat tietoutta aiheesta.⁸⁵ Koska kaikkea ei ehtinyt tutkia itse, oli näitä teemoja hedelmällistä tarjota muille tutkijoille.

Yhdistys 9:llä ei ollut varsinaista miehiä koskevaa työryhmää toimintansa aikana. Siitä oli puhetta, sillä asia mainitaan sekä yhdistyksen pöytäkirjassa että Kansan Utisten artikkelissa.⁸⁶ Lähteistä ei selviä, miksi työryhmää ei ikinä perustettu. Todennäköisesti syy liittyy toiminnan lakkauttamishalujen nousuun⁸⁷, jolloin huomio kiinnittyi tähän keskusteluun, ja uudistukset eivät ehtineet alkaa. Miesten asemaa koskevan työryhmän puuttuminen oli Yhdistys 9:n kaltaisessa yhdistyksessä erikoista. Koko yhdistys ja sen toiminta perustuivat työryhmien ympärille, joten miehet jäivät tässä pienemmälle roolille.

Vaikka varsinaista työryhmää ei ollut, miehiä koskevia asioita nostettiin esille muissa työryhmissä. Erityisesti juridinen työryhmä otti esille lakien epäkohtia, joissa miehet olivat

---

⁸² Otsikoimaton paperi, toimintakertomukset 1966–1970, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸³ Kunelius, Hemánus haastoi kaiken, <https://aikalainen.uta.fi/2013/01/25/hemanus-haastoi-kaiken/>, haettu 7.4.2020.

⁸⁴ Pöytäkirja hallituksen kokouksesta 9.1.1969, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸⁵ Yhdistys 9:n jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸⁶ Yhdistys 9:n jäsenkokouksen esityslista 24.1.1969, pöytäkirjat & lehtileike Kansan Uutisista 5.2.1969, leikkeet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸⁷ Mm. lehtileike Helsingin Sanomista 2.10.1970 leikkeet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

naisiin verrattuna epätasa-arvoisessa asemassa. Työryhmän kaikki jäsenet olivat joko varatuomareita tai oikeustieteen opiskelijoita.⁸⁸ Sen raportti oli ensimmäinen Suomessa tehty tutkimus lainsäädännössä mahdollisesti esiintyvistä tasa-arvoisuusperiaatteen poikkeuksista. Ryhmän jäsenistä enemmistö oli miehiä, mikä voi selittää sen, miksi työryhmä otti niin vahvasti esille sekä naisiin että miehiin kohdistuvat lailliset ongelmat. Tällainen oli miesten tapauksessa esimerkiksi avioliittolain miehelle asettama korvausvelvollisuus kihlauksen purkautuessa muusta kuin naisesta johtuvasta syystä.⁸⁹

Kaikista juridisen työryhmän lakimuutoksista kumouksellisin oli ehdotus äitiysloman pidentämisestä vähintään kuudeksi kuukaudeksi siten, että vanhemmat saisivat kumpikin kolmen kuukauden lapsen syntymisestä aiheutuvan palkallisen loman. Juridisessa työryhmässä toiminut lakia varatuomari Holger Rotkirch muistelee lakimuutosehdotusten kohdanneen usein täydellistä ymmärtämättömyyttä sekä naisten että miesten taholta, vaikka niillä yritettiin kohentaa kummankin sukupuolen asemaa.⁹⁰

Monien suoraa toimintaa, tutkimusta tai molempia tekevien työryhmien lisäksi Yhdistys 9:n toimintaa piti pystyssä monistusryhmä, jota veti erikseen valittu monistusestari. Yhdistys jakoi jäsenilleen tekemiään julkilausumia, artikkeleita, raportteja ja kannanottoja ilmaiseksi tai pienellä summalla. Eri työryhmien laatimat väliraportit monistettiin ja ajettiin paitsi päivälehdille ja ylioppilaslehdille sekä radiolle että televisiolle myös viikkolehdistä. Johtokunnan jäsenien tehtävä oli pyydystää ahkeria ja iloisia työntekijöitä monistusryhmään. Yhdistys 9:llä ei ollut koko toimintansa aikana ollut omia tiloja eikä se omistanut kopiokonetta. Parin vuoden ajan yhdistys sai käyttää Sadankomitean toimistoa ja kopiokonetta, mutta sen jälkeen joutui taas kodittomaksi. Yhdistys toimi siis täysin jäsenien vapaaehtoistoiminnan varassa, ja monistus toteutettiin milloin missäkin.⁹¹

Työryhmien toiminta ei kuitenkaan jäänyt täysin ilman kritiikkiä, vaikkakin se toimi hyvin. Yhdistys 9:n aivoriikissä vuonna 1967 silloinen puheenjohtaja Holger Rotkirch kyseenalaisti toiminnan painottamisen työryhmiin. Rotkirchin mukaan yhdistyksen olisi välillä toimittava ripeämmin ja otettava kantaa asioihin välittömästi, vaikka asiat koskisivatkin työryhmien alueita.⁹² Työryhmien toiminta koettiin siis kuitenkin jossain määrin

---

⁸⁸ Yhdistys 9:n jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁸⁹ Yhdistys 9:n juridisen työryhmän raportti, toimitteet Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁹⁰ Yhdistys 9 pitää tärkeänä, työryhmät, Yhdistys 9:n juridisen työryhmän raportti & Yhdistys 9:n toimintakertomus 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Rotkirch 2008, 78, 91.

⁹¹ Toimihenkilöt 5.2.1970, luettelot & Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Mickwitz 2008c, 50–52.

⁹² Holger Rotkirchin puhe Yhdistys 9:n aivoriikissä 1.4.1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

hitaaksi, vaikka käsittelemäni aineiston mukaan niiden toiminta oli esimerkillistä. Toiminnan tehokkuuden tavoitteet ja ajankohtaisen vaikuttamisen halu olivat hyvin korkealla. Johtokunnan kerrotaan kiinnittävän huomiota asiaan, mikä näyttää toteutuneen sen lopun toiminnan aikana, esimerkiksi *Mieskin on ihminen* -julkilausuman julkaisun jälkeen.

Työryhmätoiminnan kritisointi jatkui vielä itse toiminnan loppumisen jälkeen, jolloin tuntemattoman kirjoittajan mukaan huomattiin, että alkuaikojen työryhmätoiminnalla ei yksin maailmaa muuteta. Asenteisiin toki saattoi vaikuttaa ja uudet jäsenet mahdollisesti muuttivat omia ja läheistensä näkemyksiä, mutta kirjoittajan mukaan varsinaisiin tuloksiin pääseminen oli heikkoa. Tällainen yhdistyksen jäseniltä tullut kritiikki on mielenkiintoista läpikäymäni aineiston jälkeen. Työryhmätoiminnan kautta tehtiin lakimuutosehdotuksia ja ammattimaista tutkimusta, valistettiin toimittajia ja nostettiin esille koulu maailman sukupuolirooleja, muutamia asioita mainitakseni. Työryhmien raportit oli suureksi osaksi saatu valmiiksi vuoteen 1970 mennessä, mikä yhdessä itsekritiikin kanssa varmasti vaikutti paljon yhdistyksen lopettamishaluihin.⁹³

2.4 Tasa-arvoa koko Suomeen

Yhdistys 9:n kotipaikkakunta oli Helsinki, ja toiminta keskittyi pääkaupunkiin. Siitä huolimatta jäsenten kotipaikkakunnaksi oli ilmoitettu kolmekymmentäkuusi paikkakuntaa Helsingin lisäksi. Yhdistyksessä on ollut kortiston mukaan yksittäisiä jäseniä 694 kappaletta, joista merkittävä osuus, 592 jäsentä, oli kotoisin Helsingistä tai muualta Uudenmaan maakunnasta. Tästä määrästä helsinkiläisten osuus oli 505 jäsentä. Seuraavaksi eniten jäseniä oli Espoossa, 55 jäsentä. Espoolaisista suuri määrä asui Tapiolassa, johon rakennettiin täysin uudenlaista asuin aluetta 1950–1960 luvuilla helpottamaan Helsingin asuntopulaa.⁹⁴ Vantaa erottuu vielä 10 jäsenen kanssa, minkä jälkeen muiden paikkakuntien jäsenmääräksi jää 1–4 jäsentä.⁹⁵

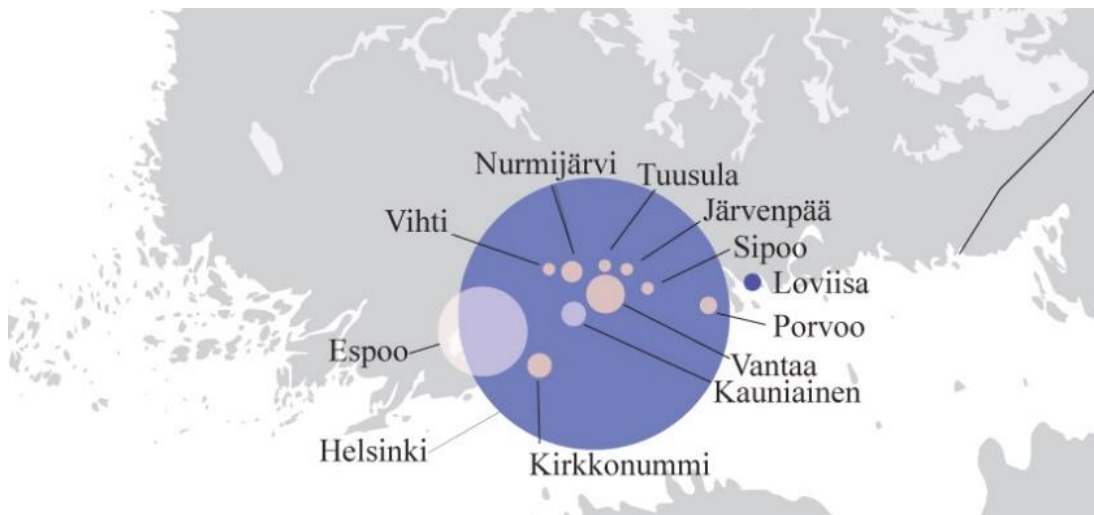
---

⁹³ Yhdistys 9:n taustaa, esittely, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

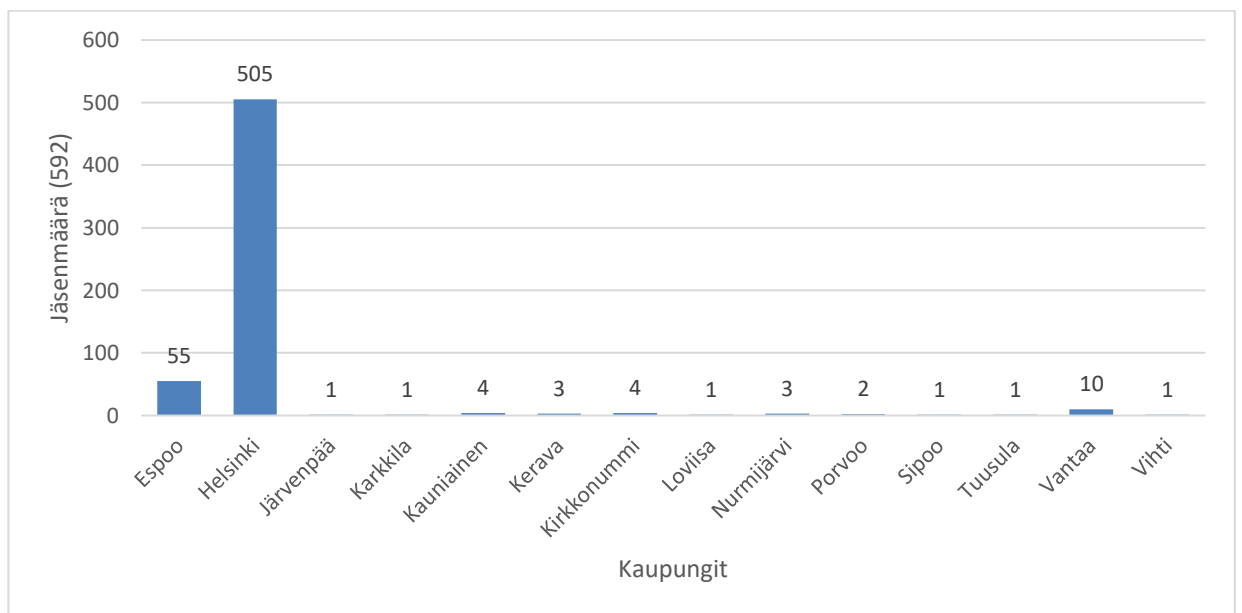
⁹⁴ Tapiolan kiltä ry, Tapiolan historia kulttuurimaisemana, <https://www.tapiolankilta.fi/tapiola/tapiolan-historia>, haettu 9.9.2020.

⁹⁵ Jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Kaavio 2 Yhdistys 9:n maantieteellinen levinneisyys Uudenmaan maakunnassa. Pallojen koko vertautuu jäsenmäärään. Paikkakunnat suuntaa antavilla paikoilla. Lähde: Yhdistys 9:n jäsenkortisto, Yhdistys 9, Kansan Arkisto. Kartta: Tanja Laimi ja Panu Savolainen.

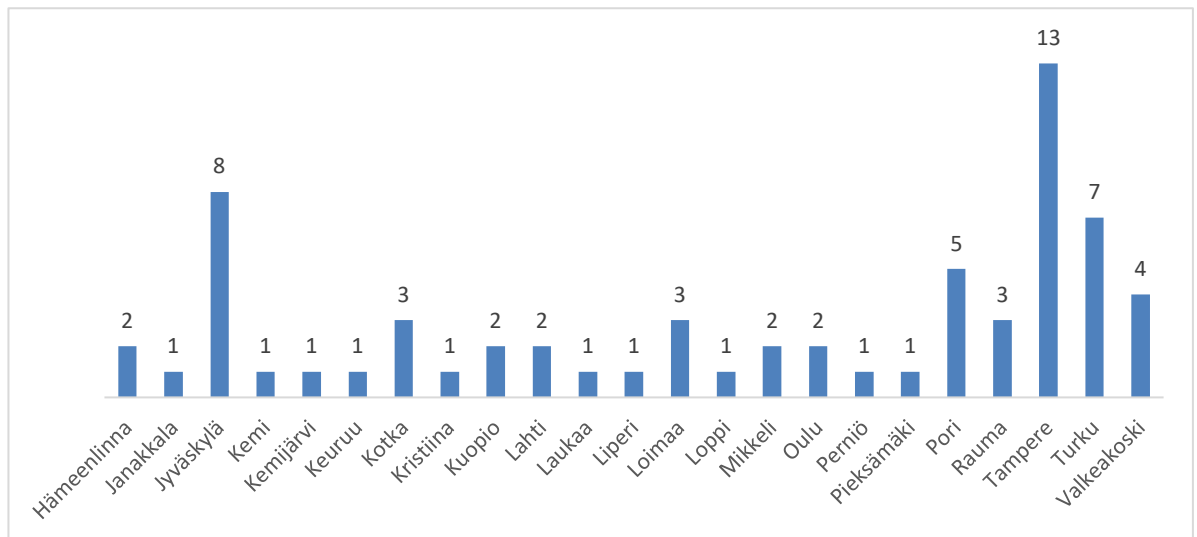

Kaavio 3 Yhdistys 9:n jäsenet Uudenmaan maakunnassa. Lähde: Yhdistys 9:n jäsenkortisto, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Helsinkiläiskeskeisyydestä huolimatta yhdistyksellä oli runsaasti jäseniä kauempana. Uudenmaan ulkopuolelta tuli 86 jäsentä, eli reilu 12 % yhdistyksen jäsenistöstä. Tällöin joka kymmenes yhdistyksen jäsen oli Uudenmaan ulkopuolelta. Eniten Uudenmaan ulkopuolella jäseniä löytyi Tampereelta, 13 kappaletta, ja toiseksi eniten Jyväskylästä, kahdeksan kappaletta. Tämän jälkeen Turussa, Porissa ja Valkeakoskella oli eniten jäseniä, 4–7 kappaletta. Muut paikkakunnat jäivät määrältään 1–3 jäseneen.

Kaavio 4 Yhdistys 9:n jäsenten maantieteellinen levinneisyys, pois lukien Uudenmaan maakunta. Pallojen koko vertautuu jäsenmäärään. Paikkakunnat suuntaa antavilla paikoilla. Lähde: Yhdistys 9:n jäsenkortti, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Kaavio 5 Yhdistys 9:n jäsenet Uudenmaan ulkopuolella. Lähde: Yhdistys 9:n jäsenkortisto, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Kaavioiden 4 ja 5 avulla selviää jäsenten maantieteellinen levinneisyys ja eri paikkakunnat sekä jäsenmäärät niissä. Kaukaisin jäsen löytyi yhdeksänsadan kilometrin päästä Kemijärveltä, jonka lisäksi jäseniä oli pohjoisemmassa, Kemissä ja Oulussa. Isommat keskittymät löytyivät yliopistokaupungeista Turusta, Tampereelta ja Jyväskylästä. Niissä asuvien jäsenten välityksellä Yhdistys 9 suunnittelikin uusia paikallisyhdistyksiä. Näiden jäsenten lisäksi kahdenkymmenen jäsenen asuinpaikkaa ei ollut merkitty jäsenkortistoon.⁹⁶

Suuresta osasta Uudenmaan ulkopuolella asuvista jäsenistä ei ole säilynyt tietoja. Heistä, joista tietoa on, useimmat ovat ylempiä toimihenkilöitä, kuten esimerkiksi Virroilta oleva kunnanlääkäri ja Kemijärveltä oleva opettaja sekä turkulainen tiedotussihteeri. Osa on opiskelijoita. Sukupuoliroolikeskustelua seurasivat sosiologi Elina Haavio-Mannilan tutkimuksen mukaan eniten kaupunkilaiset sekä ylempiin sosiaalisiin kerrostumiin kuuluvat, mikä selittäisi heidän kiinnostustaan myös Yhdistys 9:n toimintaan. Toisaalta listalla on myös yllätyksiä, kuten Kristiinasta kotoisin oleva motellinjohtaja.⁹⁷ Yleisesti ammatijakauma Uudenmaan ulkopuolella myötäilee Yhdistys 9:n tavallista ammatijakaumaa.

Yleisen tiedottamisen lisäksi Uudenmaan ulkopuolella asuvia jäseniä ei täysin jätetty keskenään, vaikka välimatka oli pidempi. Jäsensihteerin mainitaan ottaneen yhteyttä eri paikkakunnilla asuviin jäseniin. Heitä rohkaistiin perustamaan yhdeksäläisryhmiä Helsingin

⁹⁶ Yhdistys 9:n hallituksen kokouksen pöytäkirja 9.1.1969, pöytäkirjat, & jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁹⁷ Jäsenkortisto, Yhdistys 9, luettelot, Kansan Arkisto; Haavio-Mannila 1968, 197.

ulkopuolelle, ensi sijassa yliopistokaupunkeihin. Näistä kaupungeista Hämeenlinnaan, Jyväskylään ja Tampereelle suunniteltiin sisaryhdistystä.⁹⁸

Näistä kaupungeista ainoastaan Tampereelle perustettiin oma sisaryhdistys. Tampereen Yhdistys 9 aloitti toimintansa 14.10.1969. Sen jäsenistä ei ole jäänyt jäljelle paljon tietoa, mutta monia yhdistävä linkki vaikuttaa olleen Tampereen yliopisto ja yhteiskuntatieteet. Yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja, Antti Eskola, toimi tuolloin sosiaalipsykologian professorina.⁹⁹ Ensimmäisessä Klaus Törnudd, Tampereen yliopiston silloinen kansainvälisen politiikan professori, piti alustuksen. Yhdistyksen toiminta lähti heti liikkeelle miesten tasa-arvon suuntaan, kun se julkaisi isänpäivänä 1969 lausuman otsikolla ”Mies – uros vai ihminen?”, jossa nykyajan miestä kehoitettiin vaatimaan oikeutta olla ihminen. Turkuun muodostettu yhdistys sai nimekseen Turun Women Power, ja se lähti eri teille kuin alkuperäinen Yhdistys 9. Jyväskylään perustettiin Jallinojan mukaan myös jonkinlainen Tampereen kaltainen yhdistys, mutta siitä ei löytynyt tietoa esimerkiksi yhdistyksen arkistosta.¹⁰⁰

Moni jyväskyläläinen liittyi yhdistykseen sen jälkeen kun Marjatta Kuparinen kävi luennoimassa siellä asiasta. Jyväskylän jäsenistä moni liittyi sen yliopistoon – esimerkiksi Sirkka Heiskanen-Mäkelä teki väitöskirjaa Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitoksella.¹⁰¹ Viimeinen mietitty alajaosto, Hämeenlinnaan sijoittuva, erosi kolmesta muusta, sillä siellä oli jäsenkortiston mukaan vain kaksi jäsentä, eikä se ollut yliopistokaupunki.¹⁰² Näistä kahdesta jäsenestä ei löytynyt nimen lisäksi muuta tietoa.

Vuonna 1966, eli muutama vuosi aiemmin, oli käyty luennoimassa juuri aiemmin mainitussa Hämeenlinnassa, jonka lisäksi vierailut tehtiin ainakin Karjaalle, Kemiin ja Turkuun. Nämä vierailut ovat todennäköisesti olleet paikallisten järjestöjen pyytämiä, sillä vuoden 1966 toimintakertomuksessa mainitaan Karjaan ja Kemin työväenopiston sekä Turun yliopiston ylioppilaskunnan pyytäneen yhdistystä esitelmöimään sen toimintaan liittyvistä kysymyksistä. Muiden vierailujen toteuttamisesta ei ole tietoa, mutta esimerkiksi porilaisten jäsenten määrän saattaa selittää Porin insinöörien rouvien esitelmäkutsu.

---

⁹⁸ Pöytäkirja Yhdistys 9:n hallituksen kokouksesta 9.1.1969, 29.10.1969 ja 14.11.1969, pöytäkirjat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

⁹⁹ Keta-Tokoi, Sosiaalipsykologian uranuurtaja, professori Antti Eskola on kuollut, <https://www.aamu-lehti.fi/uutiset/art-2000007312802.html>, 6.9.2018, haettu 7.2.2021.

¹⁰⁰ Jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Jallinoja 1983, 184; Slotte, Törnudd, Klaus, <http://www.blf.fi/artikel.php?id=1693>, haettu 9.9.2020; Mickwitz 2008c, 52.

¹⁰¹ Jyväskylän yliopisto, Väitöspuku, <https://www.jyu.fi/tdk/museo/esineet/vaitospuku.html>, haettu 9.10.2020.

¹⁰² Yhdistys 9:n toimintakertomus 1969, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Voidaan olettaa, että ainakin osa Uudenmaan ulkopuolisista jäsenistä liittyi niiden innoittamina yhdistykseen.¹⁰³

Kolmetoista yhdistyksen jäsentä ilmoitti asuinpaikakseen ulkomaat. Suurin osa heistä, neljä kappaletta, asui Ruotsissa. Kolme henkilöä asui Yhdysvalloissa ja kaksi Ranskassa. Yksi jäsen löytyi Tanskasta, Belgiasta, Kanadasta ja Norjasta. Jäsenkortisto ei kerro, miten nämä henkilöt ovat päätyneet Yhdistys 9:n jäseniksi. Jos nimiä katsoo, he ovat suomalaisia, jotka ovat muuttaneet ulkomaille, eivät ulkomaalaisia. Moni ulkomailla asuva jäsen jäi mysteeriksi, mutta esimerkiksi toimittaja Eeva Lennon oli tunnettu ihminen 1960-luvulla. Hän asui Ranskassa ja toimi vuosina 1965–1970 Uuden Suomen Pariisin kirjeenvaihtajana. Nainen oli tähän aikaan tässä asemassa harvinaisuus ja Lennon oli Suomen toinen kuukausipalkkainen naiskirjeenvaihtaja. Hän tutustui Yhdistys 9:n tuleviin aktiivijäseniin kuten Arvo Saloon toimiessaan Ylioppilaslehdessä, minkä kautta hän todennäköisesti lähti jäseneksi.¹⁰⁴

Yhdistyksen toimintaa tehtiin myös ulkomaan vierailuilla, ja siitä oltiin kiinnostuneita. Esimerkiksi Itävallan suurlähettiläs Rudolf Martius kutsui filosofian tohtori Anna-Liisa Sysiharjun cocktailtilaisuuteen Geneveen.¹⁰⁵ Ilmeisesti Martius oli osallistunut Sysiharjun kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien naisten asemaa käsittelevän toimikunnan istuntoon¹⁰⁶, jossa kutsu oli annettu.

---

¹⁰³ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1966 & 1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

¹⁰⁴ Jäsenkortisto, luettelot, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Kerttunen, Eeva Lennon lupasi, ettei kerro Erkki Toivasen kumppanin olevan mies: ”Sitten Erkki sanoi, että emme ala sitä enää salaamaan”, <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005859134.html>, 13.10.2018, haettu 25.8.2020.

¹⁰⁵ Leikkeet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

¹⁰⁶ Sysiharju kertoo osallistuneensa istuntoon Me Naisissa 19/1966, 28–30, 79.

3 Onko mies ihminen?

Varsinainen sukupuoliroolikeskustelu alkoi Suomessa vuonna 1965. Siihen herättivät ruotsalaisten kirjailijoiden, muun muassa Eva Mobergin teos *Kvinnor och Människor* (Naisia ja ihmisiä, 1962), Harriet Holterin *Kvinnor och män i en ny värld* (Naiset ja miehet uudessa maailmassa, 1966) ja Rita Liljeströmin *Om könsroller* (Sukupuolirooleista, 1965). Suomessa keskustelulle oli luonut asiapohjaa Yhdistys 9:n tulevan jäsenen Anna-Liisa Sysiharjun väitöskirja *Home, Equality and Work* (1960) ja myöhemmin Elina Haavio-Mannilan teos *Suomalainen nainen ja mies* (1968). Sukupuolirooleihin muutoksia haluavat nostivat esille erityisesti yksilöiden väliset erot sukupuolten välisten erojen sijaan. Uusi Suomi ja Nya Pressen julkaisivat kesällä 1965 artikkelisarjoja miesten ja naisten rooleista, jotka herättivät keskustelua ja kommentteja.¹⁰⁷

Tämän keskustelun ansiosta Yhdistys 9 perustettiin. Keskustelun mukaisesti aiheena ei ollut enää vain naisten tasa-arvo ja sen ajaminen, jonka vuoksi Yhdistys 9 ei kokenut itseään perinteiseksi naisasiajärjestöksi sanan varsinaisessa merkityksessä. Naisasia oli myös miesasia, ja molempien sukupuolten elämäntilannetta oli muutettava. Yhdistyksen jäsenistä kolmasosa oli miehiä, mikä oli poikkeuksellisen suuri määrä verrattuna esimerkiksi Naisasialiitto Unioniin.¹⁰⁸

Yhdistys 9:ää koskeva tutkimus jakautuu edelleen sen edessä, oliko yhdistys naisten vai yleisen tasa-arvon asialla. Sosiologi Riitta Jallinojan mukaan yhdistyksen käytännön keskeinen toiminta osoitti naiskysymyksen nousseen sittenkin keskeisemmäksi kuin mieskysymyksen. Yhdistyksen entinen jäsen Margaretha Mickwitz kieltää naispainotteisuuden. Ilman miehen emansipaatiota esimerkiksi vapaampaan lastenhoitoon ja isyyteen, ei naisenkaan asema voi parantua. Mickwitzin mukaan Yhdistys 9 kiinnitti johdonmukaisesti huomiota miehen perinteisen sukupuoliroolin ongelmiin.¹⁰⁹ Miten tilanne siis tosiaan oli? Haettiinko naisten tasa-arvoa miesten kustannuksella, vai tehtiinkö töitä tasapuolisesti kummankin puolesta, kuten Mickwitz muistelee?

Miesten asemaa ja sen ajamista lähdetään tarkastelemaan ensin alkuasetelman kautta. Minkälainen oli tilanne, josta sitä lähdettiin muuttamaan? Miltä sukupuolet näyttivät 1960-luvun Suomessa? Mistä nämä ajatukset olivat saaneet alkunsa? Tämän jälkeen käydään läpi Yhdistys 9:n ajattelua miesten tasa-arvosta. Mitä ongelmia yhdistys näki

---

¹⁰⁷ Mickwitz 2008c, 25-26.

¹⁰⁸ Jallinoja 1983, 124.

¹⁰⁹ Jallinoja 1983, 124-147; Mickwitz 2008c, 34.

miehen roolissa? Millaisia muutoksia tähän haluttiin? Viimeiseksi tarkastellaan Yhdistys 9:n kannanottoa miesten tasa-arvolle, *Mieskin on ihminen* -julkilausumaa (LIITE 1), ja sen sanomaa. Mitä yhdistys halusi saavuttaa sen kautta? Mitä siinä käsiteltiin? Milaista palautetta se sai osakseen?

3.1 Sukupuoliroolit Suomessa

Suomen sodanjälkeisessä väestöpolitiikassa perhe asetettiin yhteiskunnan perustaksi ja äiti perheen keskukseksi. Synnyttäminen ja äitiys olivat naisten kansalaisvelvollisuuksia. Viranomaiset ja monet työnantajat Suomessa kannattivat perinteistä, konservatiivista sukupuolirooli-ideologiaa ja katsoivat naisen luonnolliseen rooliin kuuluvan keskittyminen kotiin ja perheeseen. Keskusteluissa äitiydestä oli ihannoiva sävy, ja esimerkiksi Väestöliitto alkoi taas korostaa äitienpäivän viettoa. Näin pyrittiin paitsi huolehtimaan paremmin lapsista ja kodista, myös palauttamaan sotavuosina työelämään siirtyneet naiset takaisin kotiäideiksi.¹¹⁰

Miehelle varattiin elättäjän paikka. Isän ongelmat tulivat 1940–1950-luvuilla esille vain, jos hän epäonnistui elatustehtävässään. Vaikea mies (alkoholisti, väkivaltainen tai perhevelvollisuuksista luistava) saattoi tässä tapauksessa ajaa naisia raskaudenkeskeytykseen tai kasvattamaan isän kaltaisia lapsia, mitä ei missään tapauksessa haluttu. Moni isä palasi rintamalta takaisin traumatisoituneena, eikä sen vuoksi kyennyt olemaan välittävä isähahmo. Monet isät eivät myös koskaan palanneet rintamalta.¹¹¹

Teollistuminen ja laaja muuttoliike 1960-luvulla vaikuttivat perheen rooleihin. Työpaikkojen lisääntyminen ja niiden lähelle muuttaminen nostivat naisten työllisyyttä. Pyrkimykset isän roolin muuttamiseksi on mahdollista nähdä myös osana hyvinvointivaltioprojektia ja uuden Suomen rakentamista. 1960-luvun kuluessa naimisissa olevien naisten ja pienten lasten äitien ansiotyö yleistyi nopeasti. Ammatit eriytyivät edelleen sukupuolen mukaan, mutta naisten toimintakentät työelämässä laajenivat. Naisen työ ei tuntunut enää mahtuvan äidillisyyden ideaalin alle. Työelämään pääsyä haittasi heikot mahdollisuudet lasten- ja kodinhoidonjärjestämiseen. Tästä alun perin naisia koskettaneesta ongelmasta nousi esille miesten osuus. Miesten tasa-arvo, osallistuminen lastenhoitoon ja isyyden puolustaminen, eivät nousseet miesten omasta aktiivisuudesta kodin

---

¹¹⁰ Mykkänen & Aalto, 2010, 25, sähköinen lähde, haettu 24.2.2019; Lehtonen 2007, 55.

¹¹¹ Mykkänen & Aalto, 2010, 25, sähköinen lähde, haettu 24.2.2019; Lehtonen 2007, 55.

piirissä ja yhteiskunnassa, vaan enemmän naisten, lasten ja työn yhdistämisen ongelmalisuuden vuoksi.¹¹²

Sukupuoliroolikäsité omaksuttiin suomen kielessä käyttöön 1960-luvulla. Sukupuolten tasa-arvo nousi julkiseen keskusteluun kun Uudessa Suomessa ja Nya Pressenissä julkaistiin sukupuolirooleja koskevia artikkeleita. Niihin inspiroi vuosikymmenen alussa aloitettu keskustelu muissa Pohjoismaissa, joka rantautui Suomeen vasta 1960-luvun puolivälissä. Yhdistys 9:n mukaan Suomessa vallitsi aikavälillä 1920-1960 pysähtyneisyyden ilmapiiri, joka leimasi suomalaisia käsityksiä naisten ja miesten asemasta ja rooleista. Tämän tilanteen purkamiseksi tarvittiin epäkohtien paljastamista ja niiden perusteellista tutkimista ja selvitystä.¹¹³

Sukupuolirooli, termi jota keskustelussa käytettiin paljon, nousi esille suositukseksi nousseen sosiologian myötä. Yhdistys 9:n jäsen lehtori Marina Sundström määritteli käsitteen normeiksi ja odotuksiksi, joita yksilölle asetetaan hänen sukupuolensa perusteella. Niitä olivat muun muassa miehen roolissa aggressiivisuus ja menestys ammatissa ja uralla sekä naiselle alistuneisuus ja herkkyyt sekä käytännöllisyys. Sana vakiintui suomalaiseen kielenkäyttöön 1960-luvun aikana, vaikka vanhoillisissa piireissä käsitettä pidettiin säädyttömänä, koska siihen sisältyi sana ”sukupuoli”. Käsitteen yleistymiseen vaikutti paljon Yhdistys 9:n toiminta, kuten esimerkiksi tiedotteet ja julkaisut.¹¹⁴

Käsitteen käyttöönotto merkitsi myös miesten ottamista mukaan tasa-arvokeskusteluun. Näin naisasiasta tuli myös miesasia. Puhuttiin paljon yksilöstä, mainitsematta sukupuolta.¹¹⁵ Tämä ei silti tarkoittanut käytännössä sitä, että sukupuolirooleista puhuttaessa naisten ja miesten roolit tulisivat automaattisesti esille. Monet läpikäymistäni lehdistä nostivat sukupuoliroolit esille, mutta käsitelivät vain naisten roolia ja sukupuolta.¹¹⁶

3.2 Yhdistys 9 ja miesten tasa-arvo

Yhdistys 9:n jäsenistä 28% oli miehiä. Mies- ja naisjäsenten suhteeksi oli ajateltu 1:2, jolloin tavoite toteutui tällöin melko hyvin. Se, oliko miesten osuus kuitenkin pieni naisiin verrattuna, on kiistelty kysymys. Jallinojan mielestä miesten osuutta on oikeutta pitää

¹¹² Aalto 2010, 30; Vuori 2004, 32–33.

¹¹³ Mickwitz 2008a, 24 & Mickwitz 2008c, 26.

¹¹⁴ Mickwitz 2008a, 11 & 2008c, 32; Jallinoja 1983, 19, 166; Eskola 1968, 11; Tuominen 1991, 224.

¹¹⁵ Jallinoja 1983, 124.

¹¹⁶ Esim. Erilaisuuksien tasa-arvoisuus, *Kotiliesi*, 1/1966, 11; Ihan yksityisiä ajatuksia sukupuolirooleista vapautumisesta, *Kotiliesi*, 1/1966, 27.

suhteellisen pienenä, kun molempien sukupuolten elämäntilanne oli muutoksessa. Naisasialiitto Unionin sukupuolijakaumaan verrattuna miesten määrä oli kuitenkin suuri.¹¹⁷ Asia riippuu siis miltä kantilta sitä katsoo. Miehiä saatiin mukaan enemmän kuin koskaan aiemmin suomalaisessa naisasialiikkeen toiminnassa, vaikka prosentti on melko pieni.

Valtaosa yhdistyksen miesjäsenistä kuului johonkin muuhun radikaaliliikkeen yhteisöistä. Miehillä sukupuoliroolikysymys linkittyi siten enemmän osaksi yleistä tasa-arvokysymystä kuin naisille. Naisten voidaan katsoa liittyneen todennäköisemmin pelkän naisasian vuoksi. Pelkkiä miehiä koskevia asioita käsiteltiin kuitenkin myös – Yhdistys 9 teki esimerkiksi perustellun ehdotuksen perhe-eläkkeen myöntämisestä myös miespuolisille leskille, kun lakia käsiteltiin eduskunnassa. Ehdotus toimitettiin kaikille puolueille ja eduskuntaryhmille.¹¹⁸

Uuden rooli-ideologian hahmottamiseen liittyi Yhdistys 9:n piirissä myös ajatuksia miehen roolin suhteen. Miehen roolissa koettiin olevan liikaa kilpailuhenkisyyttä, mutta liian vähän kotitalousvastuuta naisen kanssa. Yhdistys korosti lapsen tarvetta hyvään isäkontaktiin. Tämä radikaaliksi sukupuolirooli-ideologiaksi kutsuttu ajatus nosti esille myös miehen kaksi roolia: ansaintaroolin ja perheroolin. Miesten odotukset olivat suuret työelämässä, ja aktiivisuutta painotettiin kaikkialla muualla paitsi kotona ja lastenkasvatuksessa. Nousukauden huumaamia ihmisiä haluttiin muistuttaa siitä, että mies oli muutakin kuin rahaa ansaitseva henkilö perheessä. Naisia ja miehiä ei haluttu asetella vastakkain, vaan haluttiin tarkastella uusia sukupuolirooleja vanhojen kustannuksella.¹¹⁹

Julkisessa keskustelussa tätä jouduttiin selkeyttämään usein. Monet eivät ymmärtäneet, että Yhdistys 9 ei halunnut tehdä naisesta samanlaista kuin miehestä, vaan tavoitteena oli kummankin sukupuolen jaettu vastuu ja jaetut edut, ihmisinä ja yksilöinä. Kuultiin myös väitteitä, että yhdistys toisti samaa kuin vanhat naisjärjestöt, mutta tosiasiaa ne eivät olleet kiinnittäneet huomiota tai kyseenalaistaneet miehen sukupuoliroolin tarkoituksenmukaisuutta.¹²⁰

Isän ja äidin ero vanhemmuudessa palasi keskusteluissa aina biologiaan, eli siihen, että naiset synnyttävät ja imettävät lapset. Äiti siis hoitaa lapsia, isä huolehtii elannosta. Yhdistys 9:n ei kokenut tarvetta luoda uudenlaista isää, jota mainostaa, vaan antaa oikeutus niille isille, jotka olivat jo sellaisia. Perhevapaa ja isyysloma olivat 1960-luvulla

---

¹¹⁷ Jallinoja 1983, 124.

¹¹⁸ Jallinoja 1983, 137; Rotkirch 1968, 69-70; Mickwitz 2008c, 34-35.

¹¹⁹ Tuominen 1991, 225; Julkunen 2013, 32-33.

¹²⁰ Mickwitz 2008c, 31.

tuntemattomia käsitteitä, mikä edesauttoi eroa vanhempien välillä. Lakisääteinen äitiysloma oli 12 viikkoa, jolta maksettiin äitiyspäivärahaa. Neljä viikkoa siitä oli pidettävä ennen lapsen syntymää. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että äiti joutui palaamaan töihin kun lapsi oli kahden kuukauden ikäinen.¹²¹

Yhdistyksen yksi perustajajäsenistä, Kati Peltola, perusteli miesten tasa-arvon ajamista jälkeinpäin näin:

*Opiskelimme (mieheni) kanssa yliopistossa samoja aineita, ja meillä oli Helsinkiin tullessamme pieni tytär. Pekasta oli itsestään selvää osallistua lapsen hoitoon ja kotitöihin. Se auttoi minua lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja puhumaan naisten ja miesten yhteisestä perhevastuusta.*¹²²

Miesten tasa-arvoa ajettiin yhdistyksessä samoin kuin muitakin asioita. Toimintamalleina olivat yhden asian liikkeille tyypilliset menetelmät, eli tutkimus, kasvatus, valistus ja suora toiminta.¹²³ Tutkimusta tekivät työryhmät, mutta kuten aikaisemmin todettiin, miesten asia oli hajautettu useisiin eri ryhmiin ilman omaa ryhmäänsä. Koulutuksessa Yhdistys 9 keskittyi oppikirjojen esittämiin sukupuolirooleihin sekä kotitalousopetuksen ja perhekasvatuksen järjestämiseen myös pojille. Valistus tehtiin julkisen viestinnän kautta, mihin perehdytään vielä omassa luvussaan. Suora ja julkinen toiminta miesten roolien osalta keskittyi taas vuoteen 1968.¹²⁴ Sitä kuitenkin enteili esimerkiksi vuoden 1967 puheenjohtajan Holger Rotkirchin työ miesten tasa-arvon eteen. Hän puhui aiheesta esimerkiksi Yhdistys 9:n aivoriissä. Rotkirchin puhe käsitteli muun muassa miehen kovan ulkokuoren murtamista ja isän roolin parantamista.¹²⁵

Vuosi 1968 keskittyi miesten osalta suuresti isänpäivän tienoolle. Isänpäivänä 1968 julkaistiin *Mieskin on ihminen* -julkilausuma, josta lausuttiin ote Ylen Myöhäisuisuutisissa. Samana päivänä pidettiin aiemmin mainittu kabaree, jonka teemana oli isän ja miehen rooli. Myynnissä oli myös isänpäivän pamfletti. Marraskuussa käytiin myös Isä ja perhe -keskustelutilaisuus yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa. MLL oli aiemmin valinnut vuoden 1968 johtoiheekseen isän osuuden perheessä, jonka tiimoilta tehtiin paljon yhteistyötä, muun muassa esiintymällä Mannerheimin Lastensuojeluliiton

---

¹²¹ Aalto 2012, 30; Mickwitz 2008a, 14; Mykkänen & Aalto, sähköinen lähde, haettu 24.2.2019.

¹²² Peltola 2008, 202.

¹²³ Mickwitz 2008c, 32.

¹²⁴ Yhdistys 9:n perustamiskutsu & toimintakertomus 1966, toimitteet, Kansan Arkisto.

¹²⁵ Puhe Yhdistys 9:n aivoriissä 1.4.1967, toimitteet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

isäseminaarissa. Yhdistyksen jäsen Katarina Eskola julkaisi samana vuonna myös toimittamansa *Miesten maailman nurjat lait* -teoksen.¹²⁶

Kuten aiemmin on mainittu, Yhdistys 9:n toiminnasta miesten tasa-arvon eteen on kritisoivia mielipiteitä. Yhdistys piti kuitenkin miesten ja isien tasa-arvoa sen verran tärkeänä, että kieltäytyi kutsusta osallistua Helsingissä järjestettyyn Naisten maailmankongressiin, sillä sen lähtökohdat ja teemat kuvastivat yhdistyksen mielestä naisen erilaista tehtävää kasvattajana verrattuna mieheen. Osallistumisen sijaan järjestettiin mielenosoitus, jossa otettiin esille miehen rooli.¹²⁷

Yhdistys 9:n roolikeskustelu oli miehiä ja isyyttä tutkineen Ilana Aallon mukaan suomalaisen mies- ja isäkeskustelun lähtölaukaus. 1960-luvun keskustelut ennakoivat isyyden aikaa ja myöhemmin tulevia lakimuutoksia. Aallon mukaan Yhdistys 9:n esille nostamat teemat, kuten miesten henkinen ja fyysinen pahoinvointi, syrjäytyneisyys ja isän oikeudet, ovat silti pitkälti samat nykypäivän tasa-arvo-ongelmia käsittelevässä keskustelussa.¹²⁸

3.3 Mieskin on ihminen

Mieskin on ihminen-julkilausuma (LIITE 1) julkaistiin isänpäivänä 10.11.1968. Se nosti esille Yhdistys 9:n konkreettiset vaatimukset miesten tasa-arvon parantamiseksi ja sukupuoliroolien poistamiseksi. Sen mukaan miehen muun muassa piti vaatia oikeutta osoittaa tunteitaan muulloin kuin ollessaan humalassa tai jääkiekko-ottelussa.¹²⁹ Yhdistys 9:n vaatimuksista monen takana kangasteli ajatus naisen roolin parantamisesta, kuten esimerkiksi kotityövastuun jakamisesta enemmän myös miehelle, mutta *Mieskin on ihminen* keskittyy pelkkään miesten etunäkökulmaan. Esimerkiksi miehen oikeus olla isä miellettiin miehen omista eduista lähteväksi vaatimukseksi.¹³⁰ Julkilausuman mukaan miehen sukupuolirooli on liian vaativa ja yksipuolinen, ja mies tulisi vapauttaa siitä.

Mieskin on ihminen on reilu kaksi sivua pitkä mielipidekirjoitus. Sen julkaisutavasta en löytänyt tietoa, mutta jos Yhdistys 9:n historiaa katsoo, se todennäköisesti lähetettiin kaikille joukkotiedotusvälineille ja vaikuttajille. Yhdestäkään tutkimastani lehdestä ei

---

¹²⁶ Yhdistys 9:n toimintakertomus 1968, johtokunnan kokouksen pöytäkirja 5.11.1968 & lehtileike tuntemattomasta lehdestä, leikkeet, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Vuori, 2004, 34; Lindfors & Sommar 2012.

¹²⁷ Mickwitz 2008, 36.

¹²⁸ Aalto 2012, 100-102.

¹²⁹ *Mieskin on ihminen* julkilausuma, kannanotot, julkilausumat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

¹³⁰ Jallinoja 1983, 125.

löytynyt julkilausumaa. Sen kirjoittajaa ei ole mainittu kuin arkistossa löytämästäni paperisesta julkilausumasta, josta löytyy sukunimi Hytönen.¹³¹ Yhdistyksen jäsenenä on ollut kolme Hytöstä, josta yksi on liittynyt toimintaan vasta vuonna 1969. Kahdesta jäljelle jäävästä Hytösestä toimittaja Elina Hytönen on toiminut monipuolisesti sekä sanomalehdissä että televisiossa. Hän on myös yhdistyksen tuleva puheenjohtaja (1970), ja todennäköisesti aktiivinen jäsen jo vuonna 1968.¹³² Näiden seikkojen vuoksi oletan, että julkaisun takana on voinut olla juuri Elina Hytönen. Julkilausuma on kuitenkin julkaistu pelkästään Yhdistys 9:n nimissä.

Julkilausuma, kuten muutkin Yhdistys 9:n julkaisut, on hyvin kirjoitettu ja asiallinen, vaikkakin huomiota herättävä. Se on helposti ymmärrettävä, mutta asiantunteva. Siinä ei vedota tutkimuksiin tai esitellä tilastoja, mutta asiantuntevuuden ja tutkimustiedon huomaa esimerkiksi siinä, miten julkilausumassa mainitaan vastasyntyneellä pojalla olevan edessään keskimäärin 66 elinvuotta, kun sama luku työillä on 73. Huomiota julkilausuma herättää sanavalinnoillaan. Esimerkiksi *”Yhteiskuntamme uskoo naurettavan sokeasti jokaisen miehen fyysiseen voimaan”* asettaa yhteiskunnan odotukset miehiä kohtaan naurunalaisiksi. Myös julkilausuman päättävä lause on varmasti tarkoin harkittu ja tunteita herättävä. *”Miehen pidättämät kyyneleet purkautuvat veripisaroina vatsahaavasta.”* Julkilausuma haluaa herättää miettimään, mitä tapahtuu, jos jatketaan samaan malliin kuin ennenkin. Se on selkeästi kirjoitettu enemmän provosoimaan kuin valistamaan ihmisiä.¹³³

Arkistosta löytyy julkilausuman luonnos, jonka työnimi on ollut *Miehiä vai ihmisiä?* Julkilausuma on tutun näköinen, mutta toisaalta muuttanut paljon muotoaan lopulliseen julkilausumaan. Alun perin julkilausuma ei ole ollut niin miesten ongelmiin keskittynyt, kuin mitä sen lopullinen versio on. Monessa kohtaa käsitellään enemmän sitä, miten miesten pitäisi muuttaa käyttäytymistään naisten vuoksi. Siinä on ollut muun muassa oma kohtansa sille, mitä miehellä ei ole oikeutta vaatia. Listassa mainitaan muun muassa että miehellä ei ole oikeutta vaatia naista kantamaan yksin vastuuta kodin- ja lastenhoidosta. Lopullisessa versiossa huomio on suunnattu miesten ongelmiin ja heidän kohtaamiinsa ennakkoluuloihin. Koska julkilausuma haki miehille tasa-arvoa, olisi näiden kohtien jättäminen tekstiin ollut ristiriitaista sen ajatukselle.¹³⁴

---

¹³¹ Mieskin on ihminen julkilausuma, kannanotot, julkilausumat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

¹³² Jäsenkortisto, Yhdistys 9, luettelot, Kansan Arkisto.

¹³³ Mieskin on ihminen julkilausuma, kannanotot, julkilausumat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

¹³⁴ Mieskin on ihminen -luonnos *Miehiä vai ihmisiä?*, kannanotot, julkilausumat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

Julkilausuman suurin ehdotus, joka sai eniten julkisuutta, sekä kritiikkiä että kehuja, oli kolmen kuukauden pituinen isyyysloma. Näin molemmat vanhemmat saisivat kolmen kuukauden palkallisen loman lapsen syntyessä. Tämä konkreettinen toteamus, että isääkin voisi käyttää lastenhoitoon eikä vain rahan hankkimiseen, synnytti yhdistyksen entisten jäsenten mukaan hämmennystä ja mahdollisesti pelkoa julkisessa viestinnässä. Yhdistys perusteli ehdotusta sillä, että isä ei pelkäisi hoitaa lastaan, ja saisi samalla hyvät edellytykset läheiseen kosketukseen lapseensa, eikä näin ollen jäisi etäiseksi hahmoksi lapselle.¹³⁵

---

¹³⁵ Mieskin on ihminen julkilausuma, kannanotot, julkilausumat, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Rotkirch 1968, 69.

4 Yhdistys 9 julkisessa viestinnässä

Tiedotusvälineet heijastavat todellisuutta, mutta samalla myös luovat sitä ja toimivat aktiivisena vaikuttajana yhteiskunnassa. Tiedotusvälineiden merkitystä vallankäyttäjinä on tutkittu paljon. Ruotsissa tehdyn suuren valtatutkimuksen yhteydessä tiedotusvälineiden valtaan kiinnitettiin laajasti huomiota. Tässä tutkimuksessa yhteiskunnallinen ajattelu kuvattiin taisteluksi kansalaisten ajatuksista, jota kävivät nimenomaan tiedotusvälineet.¹³⁶ Tässä taistelussa tulevat esille diskurssit, joita sanomalehdet ja toimittajat tietoisesti tai tiedostamatta esittävät.

Julkista viestintää tarkastellessani käytän apunani diskurssianalyysia. Se tarkastelee kaikkea kielenkäyttöä tekemisenä. Ihmisten katsotaan olevan aina kieltä käyttäessään osallisina joko uusintamassa tai muuttamassa kulttuurin virtaa, eli tässä tapauksessa sukupuolirooleja ja mielipideilmastoa Suomessa. Kielenkäyttö on käytäntö, joka ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan merkityksellistää ja samalla järjestää, rakentaa ja uusintaa sitä, sekä muuntaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Käytän diskurssianalyysia kielenkäytön tutkimuksen välineenä, jossa analysoin sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan. Puheet ja teot ovat toimintaa, joka pitää yllä tai muuttaa sosiaalista todellisuutta.¹³⁷

Yhdistys 9 halusi muokata suomalaista yhteiskuntaa ja asenneilmapiiriä, ja yhdistyksessä ymmärrettiin julkisen viestinnän merkitys. 1960-luvulla toimittajien koulutustaso nousi ja poliittisesti sitoutuneen sanomalehdistön merkitys väheni. Niin kutsutusta tulipalojournalismista, nopeista yksittäisten tapahtumien raporteista, siirryttiin yhteiskunnallisesti painottuneisiin ja asioita taustoittaneisiin uutisiin ja reportaaseihin. Julkisissa puheenvuoroissa yleistynyt henkilökohtaisuus, avoimuus ja suorapuheisuus kasvoi, samalla kun yhteiskunnallinen keskusteluilmapiiri moniarvoistui.¹³⁸

Tästä huolimatta yhden asian liikkeit 1960-luvulla uskoivat, että lehdistö ei jakanut tarpeeksi tai oikeaa informaatiota yhteiskunnan tilanteesta. Koska lehdistö jätti nämä asiat uutisoimatta, alkoi Yhdistys 9 tehdä omaa uutisointiaan, esimerkiksi lähettämällä artikkeleita erilaisiin lehtiin. Ensimmäisenä toimintavuotena yhdistyksen jäsenten artikkeleita ja vastineita julkaistiin noin 90 päivä- ja aikakauslehdessä. Uutisoinnin ja tiedottamisen tavoitteena oli tehdä näkyväksi yhteiskunnan rakenteita, jotka kahlitsivat ihmisiä

---

¹³⁶ Suominen 1997, 33.

¹³⁷ Suoninen 2016, 232; Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, sähköinen lähde.

¹³⁸ Kurvinen 2013, 16, 59; Saarenmaa 2010, 143.

sukupuoliroolien mukaisiin asetelmiin. Yhdistys 9 uskoi ajatukseen ”oikea informaatio johtaa oikeaan suuntaan.”¹³⁹

Sukupuoliroolikeskustelu julkisessa viestinnässä kiinnosti ihmisiä, ja siitä on todisteena sosiologi Elina Haavio-Mannilan vuonna 1966 tekemä sukupuoliroolitutkimus. Tutkimusta varten haastatelluista henkilöistä 60–80 % oli seurannut edellisen vuoden syksynä ja kevättalven 1966 aikana tiedotusvälineissä käytyä keskustelua. Keskustelua seurasi eniten kaupunkilaisnaiset, mutta miesten määrä oli myös huomattava. Esimerkiksi sekä helsinkiläisistä että maalauskuntien miehistä 21 % oli seurannut keskustelua kiinnostuneesti. Erityistä kiinnostusta sukupuoliroolikeskustelua kohtaan osoitti yhteensä noin neljännes haastatelluista.¹⁴⁰ Tässä vaiheessa keskustelu oli vasta alkamassa.

Lehtiaineiston laajuuden ja erilaisen luonteen vuoksi jaan käsittelyn kahteen osioon: sanomalehtiin ja aikakauslehtiin. Näitä tarkastellessani kysyn, käsittelevätkö erityyppiset lehdet asiaa samalla tavalla? Miten miesten tasa-arvoa käsitellään lehdissä? Millaisia aiheita niissä nousee esille? Pelkkä tekstien analysoiminen ei riitä diskurssianalyysin tekemiseen. Tekstien ympäröivää maailmaa pitää myös miettiä, sillä teksti ei synny tyhjiudessa. Tutkimuksessa pitää ottaa esille myös diskurssin konteksti. Artikkelin kirjoittaja, lehti ja sen sisältö sekä aatteet, julkaisun ajankohta ja muu konteksti on tärkeää tiedostaa.¹⁴¹

4.1 Sanomalehdet

Keskustelua sukupuolirooleista käytiin vilkkaasti niin oikeistolaisissa kuin vasemmistolaisissa sanomalehdissä. Ensimmäinen varsinainen sanomalehtikirjoitus sukupuolirooleista oli Margaretha Mickwitzin, Yhdistys 9:n tulevan ensimmäisen puheenjohtajan, kirjoitus 24.8.1965 liberaalissa, suomenruotsalaisille suunnatussa Nya Pressenissä.¹⁴² Mickwitzin artikkelin voidaan ajatella erottuneen vuosikymmeniä kestäneestä naisten tasa-arvokirjoittelusta sillä se koski myös miesten tasa-arvoa. Tämän kaltaisten artikkelien kirjoitus jatkui koko yhdistyksen toiminta-ajan.

---

¹³⁹ Tuominen 1991, 240; Mattsson 2017, 162; Holli 1990, 76; Mickwitz 2008c, 47.

¹⁴⁰ Haavio-Mannila 1968, 197.

¹⁴¹ Kotiranta, Turun yliopiston verkkokurssi, viitattu 26.2.2019.

¹⁴² Lindberg, Nya Pressen, <https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-NyaPressen>, haettu 6.2.2021.

Miesten tasa-arvoa puolustava diskurssi lehdissä oli tärkeää yhdistykselle. Ihmiset haluttiin sitouttaa tähän diskurssiin vakuuttavan ja suostuttelevan retoriikan kautta.¹⁴³ Aiheesta on hyvänä esimerkkinä Yhdistys 9:n vastine Ilta-Sanomissa julkaistuun, Väestöliitossa työskennelleen Antero Peräläisen, ”Synnytysloma isälle?” -artikkeliin.¹⁴⁴ Alkuperäinen artikkeli kritisoi isyysloma-ehdotusta usealta eri puolelta kyseenalaistaen muun muassa isän halun jäädä kotiin lapsen kanssa.

Yhdistys 9:n vastasi kirjoitukseen hyvin nopeasti, sillä vastine julkaistiin jo seuraavan päivän lehdessä. Vastineessa Peräläisen lausunnon kommentteja selitettään muun muassa miesten vieraantumisella lasten hoitamisesta, eivätkä miehet sen takia uskalla osallistua lasten kasvatukseen. Yhdistys kuitenkin jättää asian osittain auki: miesten ei ole pakko jäädä isyyslomalle, jos he eivät halua. Isyyslomaa perustellaan ponnekkaasti isän ja lapsen läheisemmän suhteen sekä työnantajan että työntekijän näkökulmasta. ”Emme voi siten ymmärtää kuinka ehdottamamme järjestelmä voisi merkitä muuta kuin parannusta lapselle, äidille ja isälle.”¹⁴⁵ Ensimmäinen lukija vakuutettiin isyysloman positiivisista puolista, jonka jälkeen vastahakoisimmatkin suostuteltiin asian puolelle vetoamalla kaikkien yhteiseen hyvään. Sitouttamista ei tehty vahingossa, vaan se oli tietoinen valinta. Yhdistyksen ehdotusten haluttiin olevan hyvin perusteltuja ja vaikeita vastustaa sekä loogisesti että oikeudenmukaisuuden kannalta.¹⁴⁶

Lehtenä Ilta-Sanomat pyrki nopeaksi uutislehdeksi, mikä näkyi hyvin vastineen julkaisun nopeudessa. Sen levikki oli nousussa 1966, jolloin se oli 67 660 kappaletta. Ilta-Sanomat julkaistiin ensin Helsingin Sanomien iltapäivänsä, mutta irrotettiin myöhemmin omaksi lehdekseen. Kummankin lehden juuret ovat porvarillisessa Kansallisessa Edistyspuolueessa, mutta 1960-luvulle tultaessa puoluepolitiikasta on erottu.¹⁴⁷ Yhdistys 9:n miesasian käsittely Ilta-Sanomissa mukaili yleisesti Peräläisen kanssa samalla linjaa. Lehdessä julkaistiin kirjoituksia, joissa miesasiaa ja varsinkin isyysloma-ehdotusta pilkattiin. Mielipidekirjoituksessa nimeltään *Eläköön, ruuti on keksitty!* miespuolinen kirjoittaja sarkastisesti kertoi tajunneensa vasta Yhdistys 9:n toiminnan myötä saavansa ilmaista tunteitaan. Hän pilailee vielä isyysloma-ajatuksen kustannuksella kysymällä, että

---

¹⁴³ Jokinen 2016, 340.

¹⁴⁴ Peräläinen, Synnytysloma isälle?, *Ilta-Sanomat*, 26.2.1968, 8.

¹⁴⁵ Yhdistys 9, Vanhempien ja lasten paras, *Ilta-Sanomat*, 27.2.1968, 2.

¹⁴⁶ Rotkirch 2008, 78.

¹⁴⁷ Sanoma Osakeyhtiön toimintakertomus 1966, Sanoma Oy, Päivälehden arkisto, <https://www.paivalehdenarkisto.fi/lahteaineistoja-tutkimuksen-tueksi/sanoma-osakeyhtion-toimintakertomukset-1904-1998/>, haettu 6.2.2021; Kulha, Erkko, Eljas (1895 - 1965), <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilö/747>, haettu 11.2.2021.

ei kai modernin yhdistyksen mukaan se enää tarkoittanut, että isän pitäisi mennä naimisiin lapsen äidin kanssa rahat ja loman saadakseen?¹⁴⁸ Mies- ja isyysasia pois lukien lehti kirjoitti yhdistyksen toiminnasta naisasian eteen positiivisesti käsitellen naisten ongelmia neutraalisti. Miesten tasa-arvoon se veti rajan.

Näiden artikkelien lisäksi Yhdistys 9 mainitaan esiteltäessä kirjailija Anu Kaipaisen Sveitsin stipendimatkaa. Hän kertoo olevansa ensimmäinen kyseisen stipendin saanut nainen. Matkallaan hän haluaa kertoa suomalaisen naisen asemasta. Hän mainitsee haluavansa puhua erityisesti Yhdistys 9:stä ja seuraavansa yleisön reaktioita.¹⁴⁹ Kaipainen eikä kukaan hänen lähisukulaisistaan¹⁵⁰ kuulunut Yhdistys 9:ään jäsenkortiston perusteella, joten yhdistyksen maininta tekstissä on esimerkki siitä, miten aate levisi myös sen jäsenen ulkopuolella. Näin yhdistystä markkinointiin myös ulkomailla, kuten tässä tapauksessa Sveitsissä.

Muista sanomalehdistä tärkeässä asemassa 1960-luvulla oli Helsingin Sanomat. Se varmensi sodanjälkeisessä uutispulassa asemansa ja kohosi Suomen johtavaksi sanomalehdeksi. Lehden levikki nousi yli neljännesmiljoonaan 1950-luvun jälkeen. Helsingin Sanomat oli muihin verrattuna ylivoimainen uutis- ja ilmoituslehti 1960-luvun puoliväliin tultaessa, jolloin se pystyi aikaisempaa tehokkaammin seuraamaan sekä koti- että ulkomaantapahtumia ja tavoittamaan lukijansa samanaikaisesti pitkistäkin etäisyyksistä riippumatta. Sitoutumattomana päivälehtenä se määritteli kantansa itsenäisesti, riippumatta esimerkiksi erilaisista painostusryhmistä ja puoluepolitiikasta.¹⁵¹ Yhdistys 9:n esiintyminen Suomen suosituimmassa sanomalehdessä tavoittaisi suuren määrän ihmisiä. Kirjoitettiinko aiheesta? Jos kirjoitettiin, miten Helsingin Sanomat käsitteli aihetta?

Helsingin Sanomissa aihe nousi esille erityisesti lasten kasvatuksen ja Ruotsista tulleiden vaikutteiden myötä. Lehti kiinnitti paljon huomiota tyttöjen ja poikien opetukseen sukupuolten saralla. Helsingin Sanomat nosti esille naisten asemaa ja esimerkiksi päivähoitokeskustelua vuonna 1966, mutta miehen rooli jäi sivumaininnaksi poikien kasvatuksen kohdalla. Kaksi vuotta myöhemmin, 1968, lehti käsitteli aihetta enemmän lehden sivuilla. Keskustelu sen ympärillä monipuolistui – artikkelien aiheet vaihtelivat

---

¹⁴⁸ Vainionpää, Eläköön, ruuti on keksitty!, *Ilta-Sanomat*, 14.11.1968, 3.

¹⁴⁹ Anu Kaipainen, *Ilta-Sanomat*, 26.9.1968.

¹⁵⁰ Sukulaista ks. https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aperson_123175921289496.

¹⁵¹ Salminen 1988, 154–158.

yksinäisistä isistä miehen tunteellisuuteen. Artikkeleja yhdisti asiallisuus, tutkimuksiin ja modernin maailman ajatuksiin tukeutuminen sekä erilaiset asiantuntijoiden haastattelut.¹⁵²

Lehden asiallisesta linjasta eroaa vain yksi Yhdistys 9:n kirjoittama vastine. Syyskuussa 1968 julkaistussa vastineessa Yhdistys 9:n puheenjohtaja Kati Peltola kertoo Helsingin Sanomien väittäneen hänen uhanneen julkisessa tilaisuudessa yhdistyksen alkavan tappaa päätöksentekijöitä, jos tasa-arvoasiat eivät ala toteutumaan. Peltolan mukaan hänen tilaisuudessa käyttämänsä verbi jahdata oli tekstissä muutettu tappamiseksi.¹⁵³ Lehden asiallisessa ja faktoihin tukeutuvassa linjassa tämä vastine on erikoinen. Alkuperäistä artikkelia, jossa syytös oli, ei etsinnöistä huolimatta löytynyt edes sitä edeltävien lehtien eri painoksista. Tekstissä ei mainita alkuperäisen artikkelin päivämäärää, mikä vaikeutti etsintöjä. Asiaa ei mainita missään muissa lehdissä eikä Yhdistys 9:n arkistomateriaaleissa, joten se näyttää jääneen hyvin pienelle huomiolle, vaikka syytös oli erittäin radikaali verrattuna muihin Yhdistys 9:stä kertoneisiin artikkeleihin ja Helsingin Sanomien muuten neutraaliin tyyliin.

Näiden kahden sanomalehden lisäksi käsittelyssä ovat vielä Helsingissä ilmestynyt Ylioppilaslehti ja Turun ylioppilaslehti. Yhdistys 9:n jäsenistä 38% oli opiskelijoita¹⁵⁴, joten he todennäköisesti lukivat näitä lehtiä. Ylioppilaslehdet ottivat kantaa asioihin myös yliopistopiirien ulkopuolelta, joten aihe saattaa nousta esille myös niissä.

Ylioppilaslehti oli vuosien kuluessa osallistunut aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun virittäen samalla uusia ajatuksia. Lehti laajensi 960-luvulla kenttäänsä nostoen esille muun muassa uskonnon aseman, perinteiden ja kirkon horjumattoman auktoriteetin, puoluepolitiikan ja sukupuolten tasa-arvon. Sitä kritisoitiin kuitenkin Yhdistys 9:n toiminta-aikana kokoomuslaisen Yrjö Larmolan päätoimittamana särmittömäksi konservatiivien äänitorveksi.¹⁵⁵

Lehden toimittajista useat kuuluivat Yhdistys 9:ään ja monet heistä toimivat sen hallituksessa tai työryhmissä. Jertta Roos, Marja-Leena Mikkola ja Ritva-Liisa Sumu olivat esimerkkejä Yhdistys 9:n aktiiveista, jotka toimivat myös Ylioppilaslehdessä.¹⁵⁶ Jäsen-ten suuri määrä toimittajakunnassa ja Yhdistys 9:n ahkera tiedotteiden ja julkaisujen

---

¹⁵² Salminen 1988, 154–158.

¹⁵³ Peltola, Yhdistys 9 ja päättäjien osa, *Helsingin Sanomat* 19.9.1968, 6.

¹⁵⁴ Jallinoja 1983, 128.

¹⁵⁵ Harmo 1983, 291–299, 368; Kortti, Vallankumous (HYYssä) tai kuolema, <https://ylioppilaslehti.fi/2008/11/vallankumous-hyyssa-tai-kuolema/>, 14.11.2008 [haettu 6.2.2021].

¹⁵⁶ Jäsenkortisto, Yhdistys 9, luettelot, Kansan Arkisto.

lähetyks myös ylioppilaslehdille voisi ajatella johtavan sukupuoliroolien ahkeraan esille nostamisena lehden sivuille. Tapahtuiko näin todellisuudessa?

Otollisesta lähtökohdasta huolimatta Ylioppilaslehti kirjoittaa aiheesta erittäin vähän. Ylioppilaslehteä koskeneet särmittömyyden kritiikit tulevat toteen myös sukupuolirooleja koskevissa artikkeleissa. Naisen roolit ja Yhdistys 9:n järjestämät viralliset tilaisuudet kuten ruotsalaisen dosentti Joachim Israelin vierailu nousevat artikkeleissa esille.¹⁵⁷ Ajatus miesten rooleista pitää etsiä muutamien artikkelien sisältä, ei niiden pääpiirteistä. Jopa Arvo Salon haastattelu armeijan pakollisuudesta, Jertta Roosin kirjoittama, pysyy neutraalilla kannalla. Otsikko *Lakattaisiinko tekemästä miehiä?* kuulostaa aiheesta ker- tovalta, mutta itse haastattelu on enemmän pohdintaa palkka-armeijan hyödyistä ja maanpuolustuksesta.¹⁵⁸ Lehden aktiivisuus yhteiskunnallisessa keskustelussa ja Yhdis- tys 9:n jäsenten mukanaolo tietäen tämä on mielenkiintoista. Lehdessä ei julkaistu yh- tään Yhdistys 9:n tiedotetta tai julkaisua. Miksi lehdessä aihe jätettiin noin pienelle, vaikka todennäköisesti siitä olisi voinut kirjoittaa paljon enemmän? Haluttiinko jättää mielipiteitä jakava asia pois, ajateltiinko että opiskelijoita ei tarvinnut valistaa aiheesta niin paljon kuin muuta kansaa, vai menivätkö muut ajankohtaiset aiheet edelle toimitta- jien kirjoituksissa?

Turkulainen versio lehdestä, Turun ylioppilaslehti, osallistui myös 1960- ja 1970-lu- vuilla aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun käsitellen aihetta kuin aihetta. Lehti määriteltiin ylioppilaskunnan johtosäännössä poliittisesti kirjoittajakuntansa vapaaksi foorumiksi. Lehdessä oli monenlaisia kirjoituksia ja myös suoranaista palstantäytettä.¹⁵⁹ Toisin kuin Ylioppilaslehti, turkulainen versio nosti miesten sukupuoliroolikeskustelun esille.

Miesasiaa ja varsinkin miesasiamies-käsitettä tarkastellaan lehdessä vuonna 1966 kah- desta eri näkökulmasta. Miesasiamies näyttää tarkoittaneen mielipidekirjoituksissa niin Yhdistys 9:ssä toimivia sekä miesten että naisten tasa-arvon eteen työskenteleviä miehiä kuin miesten paremmuutta naisista korostavia miehiä. Kirjoitukset ovat kummatkin pe- riaatteessa samaa mieltä aiheesta – he vain käyttävät käsitettä ristiin. Miesasiamiehiä eli sukupuoliroolien muutosta ajavia ihmisiä puolustaa nimimerkki Tribanus perustellen sillä, että suomalainen verellä lunastettu demokratia ei voi sietää olevansa vielä kesken- eräinen. Miesasiamiestä negatiivisena käsitteenä käyttävän AJ:n mukaan miesasiamies

---

¹⁵⁷ Esim. Ihminen se on nainenkin, *Ylioppilaslehti*, 11/1966, 4–5.

¹⁵⁸ Roos, *Lakattaisiinko tekemästä miehiä?* *Ylioppilaslehti* 15/1966, 10.

¹⁵⁹ Ketonen 2001, 233.

puolustaa biologisia eroja sukupuolten välillä ja pitää mahdollisena sukupuolten välisen tasa-arvoa.¹⁶⁰ Sukupuolirooleihin liittyvät käsitteet olivat vasta rantautuneet Suomeen, joten ei ihme, että eri käsitteet sekoittuivat keskustelussa.

Yhdistys 9:n arkisto sisältää useita eri sanomalehdistä kerättyjä lehtileikkeitä. Suurin osa näistä lehtileikkeistä on positiivisessa mielessä kirjoitettuja, korkeintaan asiaa neutraalista, tieteellisestä näkökulmasta pohdiskelevia. Monet artikkeleista ovat tästä tutkimuksesta ulkopuolelle jääneestä Uudesta Suomesta, joka ilmeisesti käsitteli jonkin verran Yhdistys 9:n toimintaa positiivisessa mielessä. Joukossa on myös useita vaalimainoksia – yhdistyksen jäsenten poliittinen toiminta on haluttu nostaa esille. Positiivisen materiaalin kerääminen arkistoon on mielenkiintoinen valinta – kun katsoo edellä käsiteltyjä tekstejä, näkökulma ei ole ollut pelkästään positiivinen. Esimerkiksi arkistoon on päätynyt Turun ylioppilaslehdestä vain nimimerkki AJ:n vastine miesasiamies-keskusteluun, jossa hän puolustaa sukupuoliroolien muuttamisen hyväksi tehtyä työtä.¹⁶¹ Vastineessa mainitaan myös vastakkaista mielipidettä oleva artikkeli, mutta sitä ei ole arkiston lehtileikkeissä.

Sanomalehdissä keskustelu jäi tästä huolimatta melko vähäiseksi. Eniten keskustelua aiheutti miesten toiminta tasa-arvolikkeessa sekä isyysloma ja isän rooli perheessä. Tyyli oli usein valistava, varsinkin Yhdistys 9:n päästessä osallistumaan kirjoitteluun. Kirjoittelua oli lehtien suuresta määrästä ja tiheästä julkaisutahdista huolimatta hyvin vähän, ja kirjoitukset liittyvät usein toisiinsa. Kirjoitusten määrät ovat suuremmat vuonna 1968 kuin vuonna 1966, mikä on samankaltainen kehitys kuin Yhdistys 9:n tekemässä toiminnassa miesten tasa-arvon eteen.

4.2 Aikakauslehdet

Aikakauslehdet on määritelty löyhästi muutamien kriteerien avulla. Ne ilmestyvät säännöllisesti ainakin neljä kertaa vuodessa, ovat sisällöltään monipuolisia (teemansa rajoissa) ja niitä voi ostaa irtonumeroina tai tilata kotiin. Niiden sisältö ei koostu pääasiassa tiedonannoista, hinnastoista ja mainonnasta. Ajanvieteledhistä tuli 1960-luvulla yksi niistä alueista, joilla ihmisten julkinen mielipiteenmuodostus tapahtui.¹⁶²

---

¹⁶⁰ Ks. käsitteen käytöstä esim.: Tribanus, Miesasiamiehet, *Turun ylioppilaslehti* 16.4.1966, 7 & AJ, Miesasiamiehet, *Turun ylioppilaslehti*, 22.4.1966.

¹⁶¹ AJ, Miesasiamiehet, *Turun ylioppilaslehti* 22.4.1966, leikkeet, Kansan Arkisto.

¹⁶² Saarenmaa 2010, 18, 139.

Suurin osa lähteenä olevista aikakauslehdistä on naistenlehtiä. Naistenlehtien lukemista ei ole aina pidetty arvossa, vaan joissain piireissä se oli merkki huonosta mausta. Ne tarjoavat kuitenkin julkisen tilan, jossa naiset ja heidän arkeaan koskevat asiat ovat pääasiana. Naistenlehtien on todettu levittäneen naisten yhteiskunnallista asemaa koskevia kysymyksiä laajemman lukijakunnan tietoisuuteen. Niiden on huomautettu olevan Suomessa yleisesti otteeltaan vielä yhteiskunnallisempia ja sisällöltään yleisaikakauslehtimäisempiä kuin ulkomaiset vastineensa. Mediatutkija Laura Saarenmaan mukaan näissä aikakauslehdissä ja naistenlehdissä käytiin neuvottelua erilaisten feminismien välillä, mutta tilaa saivat myös hänen mieshegemoniaksi määrittelemänsä konservatiiviset äänenpainot. Samanlaista neuvottelua ja konservatiivisia äänenpainoja näkyy miesten tasa-arvoa tarkasteltaessa.¹⁶³

Kotiliesi-lehdellä oli 1960-luvulle tultaessa jo historiaa porvarillisen naisliikkeen äänenkannattajana. Erityisesti se toimi kotien ja kotitalousammattilaisten äänenkannattajana ja edunvalvojana. Monet perhepoliittiset ja yhteiskunnalliset ideat ovat lähteneet liikkeelle sen sivuilta, muuttuakseen sitten aikanaan laeiksi ja asetuksiksi. Ideat ovat tulleet naisasialiikkeeltä, mutta Kotiliesi tarjosi tärkeän välityskanavan ja levitti yhteiskunnallisen muutoksen vaatimusta laajan lukijakunnan tietoisuuteen. Kotilieden naisliikkeen äänenkannattajuus aiemmilla vuosikymmenillä ei kuitenkaan auttanut Yhdistys 9:n asiaa. Lehti jatkoi 1960-luvulla konservatiivisella linjalla painottaen kotia, perhettä, uskontoa ja isänmaata. Kotiäitiyteen se otti yksiselitteisen myönteisen kannan jo sotien välisenä aikana.¹⁶⁴ Kotilieden artikkeleissa puhutaan paljon moderneista naisista, mutta miesten rooleista vain sivuhuomautuksena ennen vuotta 1968. Silloin isien äitiysloma tyrmätään jyrkästi lehden pääkirjoituksessa.¹⁶⁵ Yhdistys 9:n vastine julkaistaan vielä tekstiin, mutta muutamaa pientä myönnytystä huolimatta Kotiliesi jatkaa ehdotuksen tyrmäystä.

*Sanomme vieläkin: Yhdistys 9:n ehdotelma uudeksi äitiyslaiksi edustaa sellaista utopiaa, sellaista taivaanrannan maalailua, ettei sillä ole käsittääksemme minäkäänlaisia mahdollisuuksia saada Suomen työnantajapiirien hyväksymistä. Tokkopa äidit ja isätkään – elämät suuren arkipäivän tuntijat – suhtautuvat siihen muutoin kuin huumorin kannalta.*¹⁶⁶

¹⁶³ Turunen, Naistenlehdet Suomessa 1880-luvulta 1930-luvulle, *Media & Viestintä*, 2/2014, 38–56; Kurvinen 2013, 15; Ruoho & Saarenmaa 2011, 8.

¹⁶⁴ Turunen, Naistenlehdet Suomessa 1880-luvulta 1930-luvulle, *Media & Viestintä*, 2/2014, 38–56; Ruoho & Saarenmaa 2011, 44–46.

¹⁶⁵ Isät äitiyslomalle?, *Kotiliesi* 4/1968, 13.

¹⁶⁶ ”Isien äitiysloma”, *Kotiliesi* 8/1968, 72–73.

Teksti lopetetaan kommenttiin: keskustelu ”isien äitiyslomasta” päättyy tähän, allekirjoittajana toimitus. Kotilieden silloinen päätoimittaja Eila Jokela tunnettiin kärkeäistä, kantaaottavista ja konservatiivisista mielipiteistä, joita hän ei pyydellyt anteeksi.¹⁶⁷ Tämän sai kokea myös Yhdistys 9 ja ajatus isyyslomasta. Mielenkiintoista on kuitenkin, että ajatus nostettiin esille, vaikka negatiivisessa mielessä, ja Yhdistys 9:lle annettiin palstatilaa vastata tähän negatiivisuuteen. Vaikka asialle tulikin toimitukselta tyrmäys, lukija sai silti kuvan siitä, mitä asia koski ja miten Yhdistys ajoi asiaa.

Mediakentästä voidaan paikantaa sukupuoliroolikeskusteluun myönteisesti suhtautuneita ja jopa sitä edistäneitä julkaisuja. Esimerkiksi Anna-lehteen muodostui tasa-arvomyönteinen ilmapiiri. Anna oli perustettu vasta hiljattain, vuonna 1963, mutta se oli jo alusta alkaen ottanut asiakseen naisten asemaa koskevan keskustelun seuraamisen ja siihen osallistumisen. Muista naistenlehdistä Anna erottautui myötäilemällä kilpailijoitaan paremmin 1960-luvulla naisten asemassa tapahtuneita muutoksia. Annan konseptiin kuului niin muoti kuin kauneudenhoito, mutta myös inhimillisen elämän muut ilmiöt, eritoten naisen asemaa koskevan keskustelun seuraaminen ja siihen osallistuminen.¹⁶⁸ Yhdistys 9 saikin Annan sivuilla paljon julkisuutta. Lehti esimerkiksi esittelee alkuvuonna 1966 Ryhmä 9:n kaikki jäsenet suuressa, kahden aukeaman kokoisessa artikkelissa.¹⁶⁹ Keskustelua sukupuolirooleista käytiin Annan sivuilla ahkerasti vuosina 1966 ja 1968. Kirjailija Aulikki Oksanen kertoo esimerkiksi vuonna 1968 lehdelle jäsenyydestään Yhdistys 9:ssä ja sukupuoliroolikeskustelun tärkeydestä. Hänestä kirjoitettu henkilökuva vuodelta 2020 mainitsee aiheen edelleen. Aihe on jäänyt vahvasti siis mieleen.¹⁷⁰

Anna-lehti oli kaikista tutkituista aikakauslehdistä ahkerin julkaisemaan miesten roolia koskevia artikkeleita, vaikka alkuperäisen ajatuksensa mukaan sen piti keskittyä naisen asemaan. Useat artikkelista koskevat vain ja ainoastaan miehiä ja miehen roolia, mikä erottaa lehteä muista. Monista neutraaleista kirjoituksista poiketen lehdessä miehen roolia koskevat artikkelit ottavat vahvasti kantaa ollen samaa mieltä Yhdistys 9:n aatteiden kanssa. *Meidän isämme* -artikkeli kertoo muun muassa synnytysvalmennuksiin menevistä isistä ja *Onko mies hukannut itsensä* -artikkeli taas päättyy ylilääkäri Martti

---

¹⁶⁷ ”Isien äitiysloma”, *Kotiliesi* 8/1968, 72–73; Heiskanen, Journalisti loi uutta ja piti kiinni vanhasta, <https://www.hs.fi/ihtiset/art-2000004091964.html>, 22.10.2002, haettu 17.9.2020.

¹⁶⁸ Malmberg 1991b, 237–238.

¹⁶⁹ Ryhmä 9, *Anna* 6/1966, 16–19.

¹⁷⁰ Minun tapani elää 2 – Aulikki Oksanen, *Anna* 3/1968, 16–19; Helenius, Aulikki Oksanen on taistellut paremman maailman puolesta kuudella vuosikymmenellä, <https://voima.fi/artikkeli/2020/oksasen-joukoissa/>, 6.3.2020, haettu 2.9.2020; Railo 2011, 18.

Paloheimon kanssa johtopäätökseen: miehen roolin täytyy muuttua.¹⁷¹ Anna oli myös edelläkävijä esimerkiksi isyyskeskustelussa. Kirjailija Ilmari Turja pohtii kirjoituksessaan jo vuonna 1966 miehen olematonta roolia synnytyslaitoksella. Naistenlehteen Turja ilmoittaa kirjoittavansa, koska Suomen miehet eivät vapaaehtoisesti muuta rooliaan, vaan naisten pitää heidät pakottaa.¹⁷²

Annan Lukijan puheenvuoro -palstalla julkaistiin useampia mielipidekirjoituksia koskien miehen roolia. Yksikään mielipiteistä ei hyökännyt aihetta kohtaan, vaan jokaisessa kirjoittaja käsitteli aihetta omasta kokemuksestaan katsottuna. Enemmistö kirjoituksista puolustaa asioiden pysymistä samalla tolalla kuin ennenkin, vaikka lehden omissa artikkeleissa puhuttiin paljon muutoksesta. Nimimerkki Roolittoman vaimo koki esimerkiksi pitävänsä hyvänä sitä, että päävastuu asioista on miehellä, koska hän on herra talossa.¹⁷³

Lehden myönteisestä asenteesta huolimatta Yhdistys 9:n vaikutus jää näkymättömiin miehen roolista kirjoitetuissa artikkeleissa. Havainto on mielenkiintoinen, sillä yhdistyksen perustaminen noteerattiin lehdessä isosti. Yhdistykseen kuuluminen mainitaan muutamassa haastattelussa haastateltavan nimen ja tittelin yhteydessä. Mieheyteen ja isyyteen pureutuissa artikkeleissa Yhdistys 9:ää ei kuitenkaan mainita. Onko lehti halunnut käydä omaa sukupuoliroolikeskusteluaan, ilman Yhdistys 9:ään nojaamista? Monipuoliset artikkelit ja haastattelut aiheesta ilman Yhdistys 9:n apua saavat asian vaikuttamaan tältä.

Me Naiset edustaa modernia kaupunkilaisnaista. Sen konsepti alkoi vakiintua 1960-luvulla, jolloin se siirtyi viikkolehdeksi. Muutoksen ansiosta sen levikki nousi rajusti. Roolikeskustelu näkyy sen sivuilla muihin aikakauslehtiin verrattuna useasti. Me Naisten kohdeyleisö oli nuorempaa kuin esimerkiksi Kotilieden, ja siinä näkyi enemmän 60-lukulaisten nuorten oma ääni.¹⁷⁴

Sukupuolirooleja käsitteleviä artikkeleja yhdistää vuosina 1966–1968 yksi Me Naisten toimittaja, Leila Kalliala. Kalliala oli toiminut aiemmin Me Naisten päätoimittajana, mutta siirtynyt sittemmin osapäivätyöhön halutessaan omistaa enemmän aikaa perheelleen. Osapäiväisenä erikoistoimittajana hän toimitti kulttuuripainotteista *Tiimalasi*-palsataa ja kirjoitti kolumnejaan.¹⁷⁵ Sukupuoliroolikeskustelua nostettiin esille juuri

---

¹⁷¹ Meidän isämme, *Anna* 27/1968, 16–21; Onko mies hukannut itsensä? *Anna* 16/1968, 34–35.

¹⁷² Miehen rooli, *Anna* 30/1966, 45.

¹⁷³ Mies on herra talossa, *Anna* 18/1968, 35.

¹⁷⁴ Saarenmaa 2010, 51–55; Ruoho & Saarenmaa 2011, 12, 44.

¹⁷⁵ Kangasjärvi, Päätoimittaja Leila Kalliala Suomalaisen naistenlehden kehittäjä, <https://www.hs.fi/ihmi-set/art-2000002982086.html>, 16.5.1990, haettu 1.9.2020.

Tiimalasin puolella.¹⁷⁶ Tämän lisäksi tutkimusaineiston perusteella hän koki Yhdistys 9:n toiminnan tärkeänä aiheena. Kallialan nimeä ei löydy Yhdistys 9:n jäsenkortistosta, mutta hän vaikuttaa olleen kontaktissa yhdistyksen kanssa sekä vuonna 1966 että vuonna 1968. Hän nosti esimerkiksi *Keskustelukumppanina* -nimisen yhdeksänsänsäisen artikkelisarjaansa esille kolme Yhdistys 9:n jäsentä: Väestöliiton kotisisäkeskustoimiston päällikön Anneli Kuusen, filosofian tohtorin Anna-Liisa Sysiharjun ja kirjailija Brita Polttilan, jotka artikkeleissa mainostivat avoimesti Yhdistys 9:n toimintaa.¹⁷⁷ Tämän lisäksi hän haastatteli ainakin Klaus Mäkelää ja Ritva Turusta sukupuolirooleista ja esitteli yleisemmin Yhdistys 9:n työryhmien toimintaa.¹⁷⁸

Isän ja miehen roolit nousevat Kallialan työn lisäksi Me Naisissa esille enemmän vuonna 1968. Miehen roolia mietitään niin isänä, kasvatuksen tuloksena kuin historian ja aikaisempien miesmallien kautta.¹⁷⁹ Yhdistys 9:n aktiivijäsen Tapani Lausti kirjoittaa myös itse aiheesta artikkelissa *Myös miehestä on kysymys*.¹⁸⁰ Artikkelissa viitataan aktiivisesti ulkomaalaisiin tutkimuksiin ja samoihin johtopäätöksiin kuin kuukautta aiemmin julkaistu Yhdistys 9:n *Mieskin on ihminen* -julkilausuma, mutta yhdistystä itseään ei mainita artikkelissa. Lausti oli kyseisenä aikana töissä Yleisradiolla¹⁸¹, joten päätös jättää pois Yhdistys 9 yhdestä toiseen lehteen kirjoitetusta yksittäisestä artikkelista on outo. Haluttiinko ulkomaalaisiin tutkijoihin tukeutumalla tehdä artikkelista enemmän puolueettoman ja tieteellisen oloinen? Jätettiinkö Yhdistys 9 pois tietoisesti, jotta teksti pysyisi lukijan mielessä neutraalimpana?

Pelkästään näitä artikkeleita tarkastelemalla Me Naisten suhtautumisesta sukupuolirooliaan ja Yhdistys 9:ään jää hyvin positiivinen kuva. Sen sivuilla nähtiin kuitenkin yksi eniten kohua aiheuttaneista artikkeleista, pilapiirtäjä Kari Suomalaisen haastattelu sukupuolirooleista. Hän kommentoi räväkkään tyyliinsä muun muassa roolikeskusteluun haakeutuvien miesten olevan varsin pienellä seksuaalisella vetovoimalla varustettuja. ”*Kun kerran on nainen niin on nainen ja kun kerran on mies niin käyttäytyköön niin kuin mies!*”¹⁸² Yhdistys 9:n jäsen Arvo Salo kirjoitti artikkeliin vastineen nopeasti omalla nimellään.¹⁸³ Vastineessaan hän korostaa biologian ja sukupuoliroolien eroa. Suomalainen

¹⁷⁶ Ks. esim. Kalliala, Tiimalasi, *Me Naiset* 9/1968, 72–73.

¹⁷⁷ Ks. esim. Kalliala, Keskustelukumppanina Brita Polttila, *Me Naiset* 40/1966, 36–38.

¹⁷⁸ Ks. esim. Kalliala, Klaus Mäkelä, *Me Naiset* 28/1968, 38–39, 12.

¹⁷⁹ Ks. esim. Lapinneva, Mieheksi kasvamisen vaikeudet, *Me Naiset* 38/1968, 22–24.

¹⁸⁰ Lausti, *Myös miehestä on kysymys*, *Me Naiset* 49/1968, 31–32.

¹⁸¹ Lausti, Kuka olen, <http://www.lausti.com/tiedot/kuka.html>, haettu 21.10.2020.

¹⁸² Naisen rooli, *Me Naiset* 9/1966, 38–41.

¹⁸³ Karin rooli, *Me Naiset* 12/1966, 50–51.

vetoaa synnynnäisiin piirteisiin ja sukupuolen muuttumattomuuteen, Salo taas biologian lisäksi ihmisten opittuihin valintoihin, kasvatukseen ja yhteiskunnan odotuksiin sukupuolista. Salon vastineessa ei mainita Yhdistys 9:ää, vaikka siinä puhuttiin paljon naisasia-miehistä ja aatteen vuoksi työskentelystä. Mainitseminen on mielenkiintoista, sillä on selvää, että artikkelit käsittelevät Yhdistys 9:n toimintaa ja sen miesjäseniä.

Kuten *Me Naiset*, myös *Jaana* edusti uutta, modernia 1960-luvun naista. Lehtenä se halusi irrottautua perinteisestä naistenlehtikaavasta. Sen konseptiin ei kuitenkaan kuulunut sosiaalisten epäkohtien pohdiskelu tai naisen ja perheen asemaan liittyvä problematiikka.¹⁸⁴ *Jaana* jätti sukupuoliroolikeskustelun muille lehdille käsiteltäväksi. Miesten roolit mainitaan ainoastaan *Pääasiassa ihminen* -artikkelissa, jossa haastatellaan Jutta Zilliacusta laajemmin aiheesta.¹⁸⁵ Muista naistenlehdistä *Jaana* kuitenkin erottautuu nostamalla esiin Yhdistys 9:n ajaman vapaamman aborttilain, ja poikkeaa omasta näkökulmastaan olla käsittelemättä naisiin kohdistuvaa problematiikkaa. Aborttilaki nousee esille Raili Paimon aihetta ja Yhdistys 9:n toimintaa kritisoivassa artikkelista.¹⁸⁶ Paimon mukaan aborttia ei saisi helpottaa muun muassa siksi, että miehen olisi helpompi painostaa nainen tähän päätökseen. Yhdistys 9:n seksuaalityöryhmän puheenjohtaja lääketieteen kandidaatti Kimmo Leppo vastaa omassa kirjoituksessaan jokaiseen Paimon esittämään lakimuutoksen vastaiseen perusteluun. Miehet eivät hyödy vapaammasta aborttilaista naisten kustannuksella, vaan se on kummankin sukupuolen etu, on Yhdistys 9:n mielipide.¹⁸⁷

Kodin Kuvalehti perustettiin alun perin 1920-luvulla aloittaneen Mannerheimin Lastensuojeluliiton oman lehden jatkajaksi. Sisällöt painoutuivat tuolloin pitkälti lastensuojeluaatteen levittämiseen. Lehti itse julistautui suomalaisen perheen arkielämän äänenkannattajaksi.¹⁸⁸ Tämä näkyy edelleen Kodin Kuvalehdessä 1960-luvulla. Miesten sukupuolirooleja koskevat artikkelit koskevat suurelta osalta isyyttä, isän asemaa ja isän roolia perheessä. Lasten ja perheen hyvinvointi on näissä artikkeleissa nostettu suuresti esille kyseenalaistamalla esimerkiksi kiireisen miehen viettämä aika lasten kanssa.¹⁸⁹

Toimittaja Hilka Häivälä kirjoitti useamman tämän kaltaisen artikkelin Kodin Kuvalehteen. Hänen nimensä löytyy Yhdistys 9:n jäsenkortistosta, ilman merkintöjä

---

¹⁸⁴ Ruoho & Saarenmaa 2011, 45; Malmberg 1991b, 235.

¹⁸⁵ Päähenkilönä ihminen, *Jaana* 3/1968, 16–17.

¹⁸⁶ Paimo, Ajetaanko meillä vapaata aborttia naisten vai miesten helpotukseksi? *Jaana* 4/1968, 2–3.

¹⁸⁷ Leppo, Abortti on arka asia, *Jaana* 6/1968, 4–5.

¹⁸⁸ Toivakka, Kodin Kuvalehteä on luettu jo 50 vuotta! Lehden historia alkoi lastensuojelusta, <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/lue/ilmiot/kodin-kuvalehteä-luettu-jo-50-vuotta-lehden-historia-alkoi-lastensuojelusta>, 8.5.201, haettu 24.9.2020; Malmberg 1991b, 239.

¹⁸⁹ Menevä mies, jääkö aikaa lapsille? *Kodin Kuvalehti*, 4/1968, 6–11, 59.

jäsenmaksusta. Onko Häivälän jäsenmaksut vain jääneet merkkeinä, vai onko hänen yhteystietojaan pidetty tärkeinä, koska hän kirjoitti aiheesta Yhdistys 9:ää miellyttävään tyyliin?

Näiden mahdollisten jäsenten kirjoittelun lisäksi Yhdistys 9:n vaikutusvalta näyttää menevän myös pidemmälle kuin jäsenkortisto kertoo. Tästä esimerkkinä on Kodin Kuvalehden artikkeli *Isää tarvitaan vauvasta lähtien*, jossa Pirkko Kuosmanen haastattelee sosiologi Olavi Mannilaa.¹⁹⁰ Mannilaa ei löydy Yhdistys 9:n jäsenkortistosta, mutta sukunimen perusteella osasin yhdistää hänet vaimoonsa Elina Haavio-Mannilaan, joka oli aktiivinen Yhdistys 9:n jäsen ja sukupuoliroolien tutkija.¹⁹¹

Asiantuntevien tutkimuksiin perustuvien artikkelien lisäksi Kodin Kuvalehden sivuilta löytyy *Nuorten kiikari*-palstalta löytyy yksi humoristinen teksti. Tekstin mukaan se on Hölmölän tietojakelun julkaisema Hölmölässä. Se käsittelee uutta yhdistystä nimeltä Miinus viisitoista, joka perustettiin poistamaan naisten asemaa ja pitämään miehen rooli ennallaan.¹⁹² Periaatteiltaan yhdistys on päinvastainen Yhdistys 9:stä, mutta sen toimintatavat ovat samanlaiset. Sen kerrotaan pyrkivän keskustelemaan myös vastakkaista mielipidettä edustavien yhdistysten kanssa ja kutsuneen vieraakseen Helsingissä juuri perustetun Yhdistys 9:n. Hauskasti kirjoitettu teksti nostaa juuri perustetun Yhdistys 9:n korkealle pilkaten halua naisten ja miesten roolit samanlaisiksi kuin aina ennenkin. Miinus viiden toista perustajien aivot toiminnan kerrotaan olevan täysi nolla, mikä kertoo oman tarinansa aiheen järjestyksestä.

Suomen Kuvalehden päätoimittajana toimi 1960-luvulla Leo Tujunen, jonka aikaisempi pesti oli ollut Kokoomuksen Nuorten liiton puheenjohtajana. Lehden lukijat vaativat sen pysymistä samalla linjalla kuin aiemminkin – mahdollisimman vanhakantaisiin arvoihin ja mahdollisimman oikealla.¹⁹³ Yhdistys 9:n ja radikaalia naiskäsitystä ajanut naisasiayhteisö, joihin Yhdistys 9:nkin voidaan katsoa kuuluvan, on esimerkiksi sosiologi Riitta Jallinojan mukaan kiinnittynyt vasemmistolaiseen maailmankatsomukseen, kun taas mallittainen tasa-arvokäsitys on kiinnittynyt liberaaliin tai oikeistolaiseen maailmankatsomukseen. Yhdistys 9:n jäsenistä moni oli myös avoimesti sosiaalidemokraatti.¹⁹⁴ Näkyikö tämä Suomen Kuvalehden suhtautumisessa asiaan?

---

¹⁹⁰ Isää tarvitaan vauvasta lähtien, *Kodin Kuvalehti*, 21/1968, 6–7.

¹⁹¹ Jäsenkortisto, Yhdistys 9, luettelot, Kansan Arkisto.

¹⁹² Yhdistys poistamaan naisten asemaa, *Kodin Kuvalehti*, 3/1966, 32.

¹⁹³ Vares, Tujunen, Leo, <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1670>, 30.7.2007, haettu 8.10.2020; Malmberg 1991a, 157.

¹⁹⁴ Jallinoja 1983, 240.

Sukupuoliroolit ja Yhdistys 9 näkyvät hyvin harvoin lehden sivuilla. Yhdistys ja sen toiminta mainitaan vain kerran vuonna 1966 mielipidekirjoituksessa, joka koskee naisten kyvyttömyyttä päästä ravintolaan ilman miespuolista seuraa.¹⁹⁵ Artikkelien määrät nousivat vain muutamaaan mainintaan vuonna 1968. Silloin lehti nostaa esille esimerkiksi juridisen työryhmän tekemän raportin epätasa-arvoisista laeista korostaen niiden muutoksen tarvetta sekä naisten että myös miesten kannalta.¹⁹⁶ Lehdessä julkaistiin myös Yhdistys 9:n kotitalousryhmän jäsenen Kaija Biaudetin kirjoittama artikkeli *Saako mies olla isä?*¹⁹⁷ Tekstissä Biaudet esittelee ehdotuksen ja kertoo sen positiivisista vaikutuksista, mutta samalla myös varoittaa yhteiskunnan negatiivisesta reaktiosta asiaa sen hyvistä tarkoituksesta huolimatta.

Tutkimuskirjallisuudessa ja Yhdistys 9:n jäsenten muisteluissa miesten tasa-arvon kerrotaan usein saaneen kaikista eniten haukkuja osakseen. Kun lehdet on nyt käsitelty, jää kysymys, jäikö jotain olennaista pois aineistosta? Näiden lehtien sivuilta ei löytynyt montaa asiattonta artikkelia. Me Naiset mainitaan usein tällaisena lehtenä Kari Suomalaisen haastattelun takia, mutta kaikki sen artikkelit eivät kuitenkaan olleet tämän tyyliä. Näiden lehtien perusteella asiattomuutta on liioiteltu, sillä muutamia pilkkaavia artikkeleita haastavat kymmenet asialliset ja positiiviset artikkelit.

Artikkelien lisäksi Yhdistys 9 sai toimittaa lehtien julkaisuja. Esimerkiksi FBT-aikakausjulkaisun vuoden 1966 kolmas numero oli yhdistyksen käsialaa, ja siihen sisältyi kymmenen yhdistyksen jäsenen kirjoitusta. Samana vuonna yhdistys myös toimitti Sosiologia-lehden yhden numeron. Seuraavana vuonna seksuaali- ja kasvatusryhmän jäsenet avustivat Teinilehden sukupuolirooli-teemalehden toimittamisessa.¹⁹⁸ Toimitetuissa lehdissä Yhdistys 9:n toiminta ja sen ajamat teemat nousivat vahvasti esille.

Suomalainen sukupuoliroolikeskustelu ei jäänyt vain Suomeen, vaan siitä uutisoitiin myös ruotsalaisissa päivä- ja viikkolehdistä sekä Ruotsin radiossa. Esimerkiksi ruotsalainen naistenlehti Femina teki siitä kokonaisen artikkelisarjan. Margaretha Mickwitziltä tilattiin myös kirjoituksia ruotsalaisiin aikakauslehtiin.¹⁹⁹

Muutamit tietyt toimittajat nostivat sukupuolirooli-teemaa esille ilman olennaista kytköstä Yhdistys 9:ään, esimerkiksi toimittajat Hilikka Häivälä ja Leila Kalliala. Häivälän

---

¹⁹⁵ Sukupuolirooleista ja muista, *Suomen Kuvalehti* 18/1966, 57.

¹⁹⁶ Sukupuoli ja laki, *Suomen Kuvalehti* 5/1968, 40.

¹⁹⁷ Saako mies olla isä? *Suomen Kuvalehti* 42/1968,

¹⁹⁸ Mickwitz 2008c, 48.

¹⁹⁹ Mickwitz 2008c, 48.

nimi vielä löytyy jäsenkortistosta, vaikkakin ilman mainintaa jäsenmaksuista tai toiminnasta. Oliko tässä kuitenkin kyse vain asiasta kiinnostuneista toimittajista, jotka nostivat sitä ahkerasti esille? Kallialan tapauksessa asia ainakin vaikuttaa tältä, sillä hänellä ei vaikuta olevan mitään suoranaisia yhteyksiä Yhdistys 9:ään haastatteluja lukuun ottamatta.

Johdannossa nostin esille mediatutkija Laura Saarenmaan ja mediahistoriantutkija Heidi Kurvisen tutkimukset, joiden mukaan Yhdistys 9:n roolia on liioiteltu julkisessa viestinnässä toimittajien kustannuksella. Aineistoni perusteella en voi väheksyä toimittajien työtä. Se kuitenkin näyttää näissä aikakauslehdissä kulkevan usein käsi kädessä Yhdistys 9:n toiminnan kanssa. Yhdistyksen roolia on saatettu häivyttää, mutta sen jäsenkortistosta tuttuja nimiä näkyy kirjoittajina, ja teemat toistavat yhdistyksen esille nostamia aiheita käyttäen jopa samoja argumentteja tai tutkimuksia. Jos mietitään asiaa Saarenmaan ja Kurvisen kannalta, Anna-lehti vahvistaa heidän johtopäätöstään, sillä varsinkin sen miehiä ja isyyttä koskevat artikkelit jättivät Yhdistys 9:n mainitsematta. Sukupuoliroolien käsittely vaikuttaa olleen toimittajien itsenäistä työtä.

Anna on kuitenkin poikkeus aineistona olleista lehdistä. Yksittäisten toimittajien roolien korostus on vaikeaa, jos ei ota esille Yhdistys 9:n vaikutusta, sillä kirjoitetut artikkelit koskivat sen jäseniä tai sen toimintaa, kuten näemme Hilka Häivälän ja Leila Kallialan tapauksissa. Heistä kumpikin nosti kuitenkin valokeilaan ahkerasti juuri Yhdistys 9:n jäseniä ja heidän mielipiteitään, joten yhdistyksen vaikutusta ei voida jättää pois, vaikka toimittajat itse nostivat aiheen esille teksteissään. Tämän aineiston perusteella Yhdistys 9:n vaikutusta ei olla liioiteltu toimittajien kustannuksella. Toimittajien työpanosta ei voida kuitenkaan väheksyä sen kustannuksella. Työpanos näyttää kulkevan käsikädessä – toimittajat kirjoittavat aiheista, joista Yhdistys 9 antaa materiaalia. Yhdistys itsekin tiedosti näiden aiheesta kiinnostuneiden toimittajien määrän, joten todennäköisesti heidän kiinnostustaan on käytetty hyväksi, vaikka he eivät yhdistyksen toimintaan olisi lähteneetkään.²⁰⁰

Miesten rooli ja varsinkin isyys ja siihen liittyvät asiat nousivat kunnolla esille aikakauslehdissä vasta vuonna 1968. Onko tämän takana Mannerheimin lastensuojeluliiton teemavuosi ja Yhdistys 9:n toiminnan painottuminen enemmän miehiin, vai miksi aihe on alkanut kiinnostaa juuri tänä vuonna? Todennäköisesti asiaan vaikuttavat kummatkin

---

²⁰⁰ Yhdistys 9:n taustaa, esittelyt, Yhdistys 9, Kansan Arkisto.

puolet, varsin kun Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Yhdistys 9 tekivät myös satunnaisesti yhteistyötä.

5 Loppupäätelmät

Yhdistys 9 toimi 1960-luvulla äänekkäänä sukupuoliroolien kyseenalaistajana. Tässä tutkimuksessa keskiössä on ollut miesten tasa-arvon ajaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Kun ottaa huomioon että olen nostanut esille vain näin pienen osa sen toiminnasta, voidaan perustellusti sanoa Yhdistys 9:n olleen merkittävä yhdistys suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdistyksen toiminta oli ammattimaista, järjestelmällistä ja tehokasta. Toimintaa tehtiin vapaaehtoisten voimin ja se pyöri pienten jäsenmaksujen ja lahjoitusten varassa. Miesten tasa-arvo jäi Yhdistys 9:llä kuitenkin paitsioon, mistä kertoo esimerkiksi sitä koskevan työryhmän puute. Toiminta keskittyi muille alueille ja miesten tasa-arvo nousi harvemmin otsikoihin.

Menestyviä yhdistyksiä yhdistää yleensä se, että niissä on suhteellisen pysyvä ja aktiivinen ydinryhmä, joka voi koostua jäsenistä, hallituksesta, työryhmistä tai tiimeistä.²⁰¹ Yhdistys 9:n aktiivien verkostot olivat laajat ja niitä käytettiin sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitus ja työryhmät toimivat aktiivisesti järjestön tavoitteiden saavuttamiseksi ja niiden toiminta oli järjestelmällistä. Hallituksen paikat jaettiin tarpeen mukaan, mistä kertoo muun muassa tiedotussihteerien määrä. Paikkoihin käytettiin ammattilaisia, jotka käyttivät asian tuntemustaan ja työpaikkojaan yhdistyksen toiminnan hyväksi. Ammattilaiskokemuksen lisäksi varsinkin yhdistyksen hallituksessa oli tunnettuja henkilöitä, jotka saivat yhdistystä esille julkisuudessa.

Yliopisto-opiskelijoiden ja korkeakoulutettujen määrä sekä heidän saamansa koulutus ja tietotaito olivat tärkeitä yhdistyksen toiminnalle ja tiedonhankinnalle. Työryhmät pidettiin aktiivisina ja suoraa toimintaa tekevinä, keskustelutilaisuudet jätettiin toisaalle. Työryhmien toiminta oli osan jäsenien mukaan hidasta, vaikka tutkimukseni mukaan ne toimivat tehokkaasti monella eri osa-alueella. Tästä katsottuna odotukset toiminnalle olivat hyvin korkealla ja niiltä odotettiin todellista tehokkuutta. Työryhmissä toimi myös yhdistyksen ulkopuolisia jäseniä, mikä kertoo Yhdistys 9:n toiminnan merkittävydestä ja sen asemasta 1960-luvulla. Työryhmän toimintaan kannatti lähteä mukaan, vaikka oma ideologia ei kohdannut ehkä kokonaan yhdistyksen kanssa.

Yhdistys 9:n vaikuttavuudesta kertoo myös sen aktiivijäsenten monipuoliset verkostot eri puolille yhteiskuntaa. Niiden todellista vaikutusta on mahdotonta tutkia, mutta verkostojen monipuolisuuden ja aktiivijäsenten määrän vuoksi voidaan olettaa, että ajatukset sukupuolirooleista ja naisten ja miesten tasa-arvosta levisivät niiden kautta tehokkaasti eri

---

²⁰¹ Lihavainen 2003, 22.

puolille. Joitain konkreettisia esimerkkejä vaikutuksesta on, kuten Tellervo Koiviston kokemus aiheen esittelemisestä pääministerimiehelleen. Yhdistys 9 sai myös konkreettisesti asioita aikaan politiikassa, kuten nähdään Suomen ulkoasiainministerin lausunnosta YK:lle. Verkostoja laajennettiin tietoisesti ja vaikutusvaltaisiin ihmisiin, kuten toimittajiin, pidettiin edelleen yhteyttä vaikka he eivät olisi maksaneet enää jäsenmaksua. Tällainen toiminta muistuttaa nykyisten oppositiopuolueiden toimintaa, mikä korostaa Yhdistys 9:n toiminnan edistyksellisyyttä. Se, kuinka paljon tästä verkostojen toiminnasta ja mediasuhteiden ylläpitämisestä liittyi miesten tasa-arvoon jää selvittämättä, mutta sukupuolirooli-käsitteen käyttöönotto ja leviäminen tarkoitti myös miesten tasa-arvon nostamista esille aiheesta puhuttaessa.

Yhdistys 9:n ja toimittajien vaikutus sukupuolirooliasiaan on monimutkainen kysymys, jonka vaikutusta yhteiskuntaan ei voida unohtaa. Sitä on käsitelty tässä tekstissä useammalta eri näkökulmasta. Julkisessa viestinnässä esiintyminen kokosi yhteen Ryhmä 9:ään ja myöhemmin Yhdistys 9:ään nousseita henkilöitä. Yhdistys alkoi kuitenkin nopeasti toimia itse. Tällainen julkisen viestinnän ja yhdistyksen vuorottelu näyttää olleen resepti sukupuoliroolikeskustelulle. Siihen ottivat kantaa sekä yksittäiset toimittajat että Yhdistys 9:n omat jäsenet. Välillä kirjoittaja oli itse yhdistyksestä, välillä häntä haastateltiin, välillä toimittaja piti täyden etäisyyden Yhdistys 9:ään. Asiasta kuitenkin keskusteltiin, mikä oli Yhdistys 9:lle varmasti tärkein tavoite, oli yhdistyksen nimi keskustelussa mukana tai ei. Varsinkin asiasta valistaminen oli tärkeää, mikä näyttää onnistuneen esimerkiksi Helsingin Sanomien artikkelien kautta.

Yhdistys 9:n jäsenten omat artikkelit eivät erityisesti nousseet esille aineistosta, sillä ne muistuttivat tyyliltään esimerkiksi Kallialan ja Häivälän tekstejä. Tyyliltään ne olivat samanlaisia kuin yhdistyksen nimissä julkaistut tekstit, asiallisia ja tutkimuksiin perustuvia. Yhdistyksen toiminta nousi esille erityisesti jäsenien haastatteluissa, jotka olivat ulkopuolisten toimittamia. Yhdistys 9:n lähettämiä julkaisuja tai tiedotteita ei näkynyt tutkimusaiheena olleissa lehdissä kuin muutama, vaikka Yhdistys 9:n oman tiedotuksen mukaan esimerkiksi työryhmien selvitykset lähetettiin kaikille päivä-, viikko- ja ylioppilaslehdille.

Miesten tasa-arvo nousi kuitenkin tasaisesti esille lehtien otsikoihin. Tässä tutkimuksessa on käsitelty yhdistyksen toiminnasta vain kahta vuotta, mutta niistä saa hyvän kuvan kirjoittelusta. Aktiivisempänä näyttäytyi vuosi 1968, jolloin artikkeleita oli enemmän. Yleisesti aikakauslehdet julkaisivat enemmän aiheeseen liittyviä artikkeleita kuin

sanomalehdet, ja niiden tyyli oli monipuolisempi aihetta käsitellessä. Monet lehdistä käsitelivät yhdistystä vain yleisesti, kuten Helsingin Sanomat, jotkut lehdet, kuten Kotiliesi, kielsivät koko asiasta puhumisen. Toiset lehdet, esimerkiksi Kodin Kuvalehti, taas kannustivat ja ottivat aiheen esille lehdestä toiseen. Kommentoinnin sävy ei aina ollut paras tai odotukset Yhdistys 9:n toiminnalle suuret, mutta keskustelu ajautui asiattomaksi tutkimuksen kohteena olleissa lehdissä vain harvoin.

Asiattomien artikkelien pienen määrän lisäksi on tärkeää nostaa esille vaikutusmahdollisuudet, joita ei käytetty. Ylioppilaslehti on hyvä esimerkki tästä. Sen toimittajiin kuului aktiivisia Yhdistys 9:n jäseniä, mutta aihetta ei nostettu sen koommin esille. Toisaalta muutama yhdistykseen suoranaisesti liittymätön toimittaja, kuten Leila Kalliala tai Hilikka Häivälä, tekivät merkittävää työtä aiheen esille nostamiseksi. Lehtiä ei kuitenkaan voida niputtaa kategorisesti vain yhteen suhtautumistapaan, sillä esimerkiksi Me Naisissa olleiden positiivisten artikkelien lisäksi lehti julkaisi myös Kari Suomalaisen miesasiamiehiä haukkuvan haastattelun.

Riitta Jallinojan mukaan Yhdistys 9:n aktivistit olivat itse suhteellisen pessimistisiä arvioidessaan käydyn tasa-arvokeskustelun vaikutuksia. Useat olivat sitä mieltä, että vain vähän oli saatu aikaan, eikä asia ollut päässyt kuin heikosti läpi puolueissa ja julkisella sektorilla. Muutama asia koetaan jälkeensä vielä ansioiksi, kuten Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Seksuaalipoliittinen yhdistys, sekä naisjärjestöjen toiminnan elpyminen.²⁰²

Miesten tasa-arvo jäi näiltä kulmilta katsottuna toiminnassa sivurooliin. Sille ei ehditty edes perustaa omaa työryhmäänsä, mikä oli yhdistykselle hyvin ominainen tapa käsitellä, tutkia ja parantaa asioita. Aihe nousee kuitenkin esille tarpeeksi monta kertaa ja eri paikoissa, joten täysin naisvaltaiseksi toimintaa ei voida kutsua. Miesten asian esille nostaminen ei ole varmasti ollut yhtä luontevaa kuin naisten, sillä siitä puuttuivat pitkät perinteet. Toisaalta mahdollisuuksia tekoihin olisi voinut olla paljon enemmän, jos siihen olisi keskitytty esimerkiksi oman työryhmän avulla.

Toimintaa miesten tasa-arvon eteen ei voida kuitenkaan väheksyä. Asia saatiin kuitenkin julki niin kansalliseen televisioon, radioon kuin julkiseen viestintään. Siitä keskusteltiin aktiivisesti ja konkreettisia parannuksia nähtiin jo yhdistyksen toiminta-aikana. Yhdistys sai paljon julkisuutta ja mahdollisuuksia, mistä monet muut yhdistykset voivat vain

---

²⁰² Yhdistys 9 – arviointia, Yhdistys 9, Kansan Arkisto; Jallinoja 1983, 188–189.

unelmoida. Mannerheimin lastensuojeluliiton toiminta asian eteen ja yhdessä toimiminen auttoivat kumpaakin osapuolta nostamaan asiaa enemmän esille.

Yhdistyksen jäsenten pessimistisyydestä ja miesten tasa-arvon pienemmästä roolista huolimatta tulevaisuus toi mukanaan parannuksia. Monet yhdistyksen tavoitteista menivät kuitenkin läpi jo seuraavana vuosikymmenenä. Kunnat velvoitettiin järjestämään lapsille päivähoitoa vuonna 1973, äidit saivat seitsemän kuukauden palkallisen äitiysloman vuonna 1974 ja isät mahdollisuuden pitää kahdentoista päivän isyysloman vuonna 1978. Isyyslomaa laajennettiin vuonna 2003, mutta silloinkaan pelkkä isyysloma ei kattanut kolme kuukautta.²⁰³ Yhdistys 9:n tekemä ehdotus jo vuonna 1968 oli siis hyvin aikaansa edellä. Kunnianhimoiseen tavoitteeseen ei olla päästy vielääkään tasa-arvon yleisestä paranemisesta huolimatta.

---

²⁰³ Aalto 2010, 29; Rotkirch 2008, 92.

6 Lähdeluettelo

Julkaisemattomat alkuperäislähteet

Kansan Arkisto, Helsinki

- Naisjärjestöt
  - Yhdistys 9:n arkisto
  - B Luettelot
  - C Pöytäkirjat, vuosilta 1967–1970
  - D Toimitteet, vuosilta 1967–1970
  - F Lähetetyt kirjeet, vuosilta 1967–1969
  - H Sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat, vuosilta 1967–1970

Sanoma- ja aikakauslehdet

- Helsingin Sanomat 1966–1968
- Ilta-Sanomat 1966–1968
- Jaana 1966–1968
- Kodin Kuvalehti 1966–1968
- Kotiliesi 1966–1968
- Me Naiset 1966–1968
- Suomen Kuvalehti 1966–1968
- Turun ylioppilaslehti 1966–1968
- Ylioppilaslehti 1966–1968

Jäsenrekisteri Yhdistys 9:n jäsenistä, tekijän hallussa.

Tutkimuskirjallisuus

Aalto, Ilana: *Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskustelussa*. Väitöskirja, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 112, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 2012.

Aalto, Ilana: Katsaus isyyden historiaan sääty-yhteiskunnasta nykyaikaan. *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset*. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu, 2010. <https://tietoanurista.fi/wp-content/uploads/2013/05/1isyydenihanteet.pdf>. Toim. Johanna Mykkänen & Ilana Aalto, 15-39. [Haettu 24.2.2019].

Ahlfors Bo, Salo, Arvo: *60-luku : silmäilyä, sormeilua*. Tammi, Helsinki, 1970.

Eskola, Katarina: Sukupuoliroolikeskustelu lehdistössä 1960-luvulla. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008, 56-72.

Eskola, Katarina: Sukupuoliroolikeskustelu Suomessa. *Miesten maailman nurjat lait*. Toim. Katarina Eskola. Tammi, Helsinki, 1968, 11–38.

Haavio-Mannila, Elina: *Suomalainen nainen ja mies : Asema ja muuttuvat roolit*. WSOY, Porvoo, 1968.

Harmo, Maunu: VII Kulttuuriradikalismien kausi. *Ylioppilaslehti*. Toim. Matti Klinge & Maunu Harmo. Gummerus Oy, Jyväskylä, 1968, 289–364.

Heiskanen, Riitta: *Journalisti loi uutta ja piti kiinni vanhasta*. Verkko uutinen Hs.fi, julkaistu 22.10.2002. <https://www.hs.fi/ihtiset/art-2000004091964.html> [Haettu 17.9.2020].

Helenius, Elisa: *Aulikki Oksanen on taistellut paremman maailman puolesta kuudella vuosikymmenellä*. Verkko uutinen Voima.fi, julkaistu 6.3.2020. <https://voima.fi/artikkeli/2020/oksasen-joukoissa/> [Haettu 2.9.2020].

Holli, Anne Maria: Why the State? Reflections on the Politics of the Finnish Equality Movement Association 9. *Finnish ”undemocracy” – Essays on Gender and Politics*. Toim. Marja Keränen. Gummerus, Jyväskylä, 1990, 69–89.

Hytönen, Elina: Muistikuvia vaikuttamisen ajalta. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008a, 189-193.

Jallinoja, Riitta: *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudekset*. WSOY, Juva, 1983.

Johanson, Jan-Erik, Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri: *Johdatus verkostoanalyysiin*. Verkkokirja ResearchGate.com, 1995. [Haettu 24.11.2020].

Jokinen, Arja: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. *Diskurssianalyysi – teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Verkkokirja, 2016.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskursiivinen maailma. *Diskurssianalyysi – teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Verkkokirja, 2016.

Julkunen, Raija: Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla. *Mieskysymys – miesliike-, työ-, tutkimus- ja tasa-arvopolitiikka*. Toim. Arto Jokinen, Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere, 2013.

Jyväskylän yliopisto: *Väitöspuku*. Verkkosivu. <https://www.jyu.fi/tdk/museo/esineet/vaitospuku.html>. [haettu 9.10.2020.]

Kalela, Jorma: Hyvinvointivaltion rakentaminen. *Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen historia*. Toim. Ville Pernaa ja Mari K. Niemi, Edita Prima Oy, Helsinki, 2005, 205–224.

Kangasjärvi, Jaakko: *Päätoimittaja Leila Kalliala* Suomalaisen naistenlehden kehittäjä. Verkkouutinen hs.fi, julkaistu 16.5.1990. <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000002982086.html>. [haettu 1.9.2020].

Kerttunen, Suvi: *Eeva Lennon lupasi, ettei kerro Erkki Toivasen kumppanin olevan mies: ”Sitten Erkki sanoi, että emme ala sitä enää salaamaan”*. Verkkouutinen is.fi, julkaistu 13.10.2018. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005859134.html>. [haettu 25.8.2020].

Keta-Tokoi, Jenna: *Sosiaalipsykologian uranuurtaja, professori Antti Eskola on kuollut*. Verkkouutinen aamulehti.fi, julkaistu 6.9.2018. <https://www.aamulehti.fi/uutiset/art-2000007312802.html>. [haettu 7.2.2021].

Ketonen, Kimmo: *Ylioppilaat omalla asialla. Turun yliopiston ylioppilaskunta 1945–1997*. Newprint Oy, Uusikaupunki, 2001.

Kiila ry: *Historia*. Verkkosivu, Kiila.eu. http://kiila.eu/wordpress/?page_id=78 [Haettu 15.9.2020].

Kolbe, Laura: *Eliitti, traditio ja murros: Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1960-1990*. Otava, Keuruu, 1996.

Kolsi, Eeva-Kaarina: *Lapualaisoopperasta tänään tasan 50 vuotta – Vihtori Kosolana nähtiin nuori Loiri*. Verkkouutinen Is.fi, julkaistu 21.3.2016. <https://www.is.fi/viihde/art-2000001142498.html> [Haettu 15.9.2020].

Kortti, Jukka: *Vallankumous (HYYssä) tai kuolema*. Verkkouutinen Ylioppilaslehti.fi, julkaistu 14.11.2008 [haettu 6.2.2021].

Kotiranta, Verna: *Aineiston analysoinnin välineitä*. Verkkokurssi: Aikakaus- ja sanomalehdet historiantutkimuksen lähdeaineistona, kevät 2019, Turun yliopisto, viitattu 26.2.2019.

Krohn, Elias: *Yhden asian liikkeet kukoistivat maailman suurena kapinavuonna*. Verkko-uutinen Kansanuutiset.fi, julkaistu 30.3.2009. <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/1827447-yhden-asian-liikkeet-kukoistivat-maailman-suurena-kapinavuonna> [Haettu 8.10.2019].

Kulha, Keijo K.: *Erkko, Eljas (1895 - 1965)*. Verkkosivu kansallisbiografia.fi, julkaistu 2.11.1999, päivitetty 21.10.2020. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilö/747> [haettu 11.2.2021].

Kunelius, Risto: *Hemánus haastoi kaiken*. Verkkosivu aikalainen.uta.fi, julkaistu 25.1.2013. <https://aikalainen.uta.fi/2013/01/25/hemanus-haastoi-kaiken/> [Haettu 7.4.2020].

Kurvinen, Heidi: *”En mä oo mies enkä nainen, mä oon toimittaja” – Sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla*. Juvenes Print, Tampere, 2013.

Lausti, Tapani: *Kuka olen*. Verkkosivu. <http://www.lausti.com/tiedot/kuka.html> [Haettu 21.10.2020].

Lehtonen, Miika: Voiko isä olla lapsen hyvä huoltaja? *Mies vailla tasa-arvoa*. Toim. Arno Kotro & Hannu T. Sepponen, Tammi, Helsinki, 2007, 52-61.

Lihavainen, Tea: Jäsenistö voimavarana. *Vaikuttava yhdistys*. Toim. Tea Lihavainen, Opintotoiminnan keskusliitto, Vantaa, 2003, 16–24.

Lindberg, Johan: *Nya Pressen*. Verkkosivu, julkaistu 19.01.2011. <https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-NyaPressen> [haettu 6.2.2021].

Lindfors, Jukka & Sommar, Heidi: *Naisasiajärjestö Yhdistys 9*. Verkko-uutinen, julkaistu 8.9.2006, päivitetty 20.9.2012. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/naisasiajarjesto-yhdistys-9> [Haettu 6.1.2020].

Lindfors, Jukka: *Opiskelijaradikalismi Länsi-Euroopassa*. Verkko-uutinen, julkaistu 28.4.2008, päivitetty 21.11.2011. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/04/28/opiskelijaradikalismi-lansi-euroopassa> [Haettu 15.9.2020].

Malmberg, Raili: Yleislehtien kuohuvat vuodet 1934-1980. *Aikakauslehdistön historia - yleisaikakauslehdet*. Toim. Ari Uino, Raili Malmberg, Pirkko Leino-Kaukiainen, Veikko Kallio. Kuopio, Kustannuskiila Oy, 1991a, 107-185.

Malmberg, Raili: Naisten ja kotien lehdet aikansa kuvastimina. *Aikakauslehdistön historia - yleisaikakauslehdet*. Toim. Ari Uino, Raili Malmberg, Pirkko Leino-Kaukiainen, Veikko Kallio. Kuopio, Kustannuskiila Oy, 1991b, 191-293.

Mattsson, Anne: *Tellervo Koivisto – elämäkerta*. Siltala, Helsinki, 2017.

Mickwitz, Margaretha: Tasa-arvotilanne 1960-luvulla. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008a, 11–25.

Mickwitz, Margaretha: Tutkijat ja Yhdistys 9. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008b, 208–213.

Mickwitz, Margaretha: Yhdistys 9 ja sukupuoliroolikeskustelu. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008c, 25–56.

MTV: *Katso Kyllikki Virolaisen elämän kuvat*. Verkkouutinen, julkaistu 8.5.2009. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/katso-kyllikki-virolaisen-elaman-kuvat/2990690#gs.34b3x2>. [Haettu 7.4.2020].

Newman, M.E.J.: *Networks: An Introduction*. Verkkokirja, Oxford Scholarship Online, 2010.

Noppari, Elina & Niemi, Mari K.: *Sopuleista someaikaan – median valta politiikassa*. Poliittinen valta Suomessa. Toim. Mari K. Niemi, Tapio Raunio, Ilkka Ruostetsaari, Vastapaino, Tampere, 2017, 245-268.

Nordgren, Elisabeth: Marja Leena Mikkolan haastattelu. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008, 179–183.

Olavinen, Iris: *Yhdistys 9 ja laki päivähoidosta*. Verkkosivu, Työvaenliike.fi. <http://www.tyovaenliike.fi/tyovaenliikkeen-vaiheita/alasivu-7/yhdistys-9-ja-laki-paiva-hoidosta/> [Haettu 27.2.2019].

Ollikainen, Milla: *Taistelu sukupuolten tasa-arvoisuudesta leimasi 1960-lukua – Kirjailija Marja-Leena Mikkola: ”Koko ajan tuntui, että olemme raivaamassa uutta tietä”*. Verkkojutin, Seura.fi, julkaistu 8.7.2020. <https://seura.fi/viihde/julkaisut/kirjailija-marja-leena-mikkola/> [Haettu 2.9.2020].

Peltola, Kati: Näkymiä 2000-lukuun. *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008, 200–207.

Railo, Erkki: *Henkilökohtainen on poliittista. Neuvottelu politiikan sukupuolittuneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuvin vuosina 1975–2005*. Väitöskirja, Uniprint, Turku, 2011.

Rotkirch, Holger: Tasa-arvoisuus lain edessä? *Roolien murtajat – tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Toim. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen, Elisabeth Nordgren. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2008, 78–98.

Rotkirch, Holger: Yhdistys 9 uudistusten jouduttajana. *Miesten maailman nurjat lait*. Toim. Katarina Eskola. Tammi, Helsinki, 1968, 62–74.

Ruoho, Iris & Saarenmaa, Laura: *Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena*. Juvenes Print, Tampere 2011.

Saarenmaa, Laura: *Intiimin äänet – julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanviitelohdissa 1961–1975*. Väitöskirja, Tampere University Press, Tampere 2010.

Salminen, Esko: Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950–1980. *Suomen lehdistön historia. 3, Sanomalehdistö sodan murroksessa 1980-luvulle*. Toim. Päiviö Tommila. Gummerus Oy Kirjapaino, Jyväskylä 1988.

Sanoma Oy: *Sanoma Osakeyhtiön toimintakertomus 1966*. Päivälehden arkiston verkkosivu, <https://www.paivalehdenarkisto.fi/lahteaineistoja-tutkimuksen-tueksi/sanoma-osakeyhtion-toimintakertomukset-1904-1998>. [Haettu 6.2.2021.]

Saukkonen, Pasi: Kansalaisjärjestöt ja yhteiskunnalliset liikkeet. *Suomen poliittinen järjestelmä*. Verkkokirja, 2003. <https://blogs.helsinki.fi/vol-spj/>. [Haettu 23.1.2020].

Seuri, Olli: *Historian journalistinen esittäminen. 1960-luku Helsingin Sanomissa vuosina 2008 ja 2013*. Tampere University Press, Tampere, 2016.

Slotte, Ulf-Erik: *Törnudd, Klaus*. Verkkosivu, julkaistu 12/2014. <http://www.blf.fi/artikel.php?id=1693>. [Haettu 9.9.2020].

Sommar, Heidi, Kemppi, Emilia: *Kirjailija ja poliitikko Arvo Salo*. Verkkouutinen, julkaistu 12.7.2011. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/07/12/kirjailija-ja-poliitikko-arvo-salo>. [Haettu 2.9.2019].

Suoninen, Eero: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. *Diskurssianalyysi – teorialat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere, 2016.

Suominen, Tapani: *Ehkä teloitamme jonkun – opiskelijaradikalismi ja vallankumousfiktio 1960- ja 1970-lukujen Suomessa, Norjassa ja Länsi-Saksassa*. Tammi, Helsinki, 1997.

Tapiolan kiltä ry: Tapiolan historia kulttuurimaisemana. Verkkosivu Tapiolankilta.fi. <https://www.tapiolankilta.fi/tapiola/tapiolan-historia/> [Haettu 9.9.2020].

Tikkanen, Samuli: Kauan eläköön mies. *Turun Ylioppilaslehti* 4/2020, 3, 20–24.

Tilastokeskus: <http://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>. Verkkosivu. [Haettu 20.9.2020].

Toivakka, Karoliina: *Kodin Kuvalehteä on luettu jo 50 vuotta! Lehden historia alkoi lastensuojelusta*. Verkkouutinen, julkaistu 8.5.2017. <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/lue/ilmiot/kodin-kuvalehteä-luettu-jo-50-vuotta-lehden-historia-alkoi-lastensuojelusta> [Haettu 24.9.2020].

Tommila, Päiviö: *Suomen historiankirjoitus*. WSOY, Porvoo, 1989.

Turunen, Arja: Naistenlehdet Suomessa 1880-luvulta 1930-luvulle, *Media & Viestintä*, 3/2014, 38–56.

Tuominen, Marja: ”*Me kaikki ollaan sotilaitten lapsia*” Sukupolvihegemonian kriisi 1960-luvun suomalaisessa kulttuurissa. Väitöskirja, Otava, Helsinki, 1991.

Vares, Vesa: *Tujunen, Leo (1910–1988)*. Verkkosivu, julkaistu 30.7.2007. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1670>. [Haettu 8.10.2020].

Vehkalahti, Kaisa, Tuomaala-Sarpong Saara & Hakosalo, Heini: Sukupuolihistorian näkökulmia kasvatushistoriaan. *Kasvatus & Aika* (8), 1/2014, 3-7.

Vuolanto, Ville: Tutkimusprosessi, metodit ja historian tutkimuksen ominaislaatu. *Historiallinen aikakauskirja* (105), 3/2007, 304-316.

Vuori, Jaana: Isyyden mallit ja isien valinnat. *Isäkirja*. Toim. Ilana Aalto, Jani Kolehmainen. Vastapaino, Keuruu, 2004, 32–41.

Yle.fi: Marraskuun liike järjesti alkoholisteille itsenäisyysjuhlan. Verkkouutinen yle.fi, julkaistu 2.8.2007; päivitetty 11.2.2013. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/08/02/marraskuun-liike-jarjesti-alkoholisteille-itsenaisyyssjuhlan>. [Haettu 2.9.2020].

7 Liitteet

LIITE 1

Mieskin on ihminen -julkilausuma (10.11.1968, isänpäivänä, Hytönen)

Miehet muodostavat etuoikeutetun ryhmän, sanotaan. Väite on helppo osoittaa osatodundeksi, sillä miehet ovat luoneet itselleen vaarallisen maailman. Miehisen sukupuoliroolin seuraukset näkyvät jo poikavuosina poikien pelottavassa onnettomuustilastossa. Pojat pakotetaan näyttämään rohkeuttaan ja uskaliaisuuttaan, heidät opetetaan ihannoimaan kykyä sietää kolauksia ja ottamaan riskejä. Aikuinen mies joutuu sisäistämään roolin, joka on henkisesti liikkuma-alaltaan ahdas: se korostaa kilpailua ja menestystä ammatissa. Miesten suuri stressisairauksien ja vatsahaavojen määrä osoittaa, mitä karriääri maksaa. Ylettömät vaatimukset voivat tulla suuremmiksi kuin yksilö kestää. Rikostilastojakin hallitsevat miehet, alkoholistien valtaosa on miehiä, ja itsemurhien määrä on merkitsevästi suurempi miesten keskuudessa. Traagisin seuraus miehen ongelmista on ennenaikainen kuolema. Vastasyntyneellä pojalla on edessään keskimäärin 66 elinvuotta, kun sama luku tytöillä on 73.

Mies joutuu usein työssään alttiiksi suuremmille rasituksille vain siksi, että on mies. Naisille on olemassa erityistä työsuojelua, vaikka he elävät kauemmin kuin miehet. Työsuojelua olisi suunniteltava ammatin, ei sukupuolen mukaan. Joissakin tapauksissa naisten eläkeikä on alhaisempi kuin miesten huolimatta miesten lyhyemmästä eliniästä. Miehet eivät yleensä ehdi nauttia kauaa eläkettään.

Ammattitaidottoman työttömän miehen yhteiskunta asettaa raskaisiin työttömyystöihin lainkaan pohtimatta, onko hänellä siihen fyysisiä edellytyksiä. Yhteiskuntamme uskoo naurettavan sokeasti jokaisen miehen fyysiseen voimaan.

Heikon koulutuksen saanut mies on erittäin suuressa vaarassa ajautua siltojen alle, koska häneen kohdistuvat odotukset vaativat perheen elättämistä silloinkin, kun mahdollisuudet ovat vähäiset.

Miehet, vaatikaa

- oikeutta pitempään elinikään
- oikeutta parempaan terveyteen
- mahdollisuutta elintasorobotin roolista vapautumiseen

- mahdollisuutta antautua ammattialoille, joita on totuttu pitämään yksinomaan naisten ammatteina
- oikeutta osoittaa tunteitanne muuallakin kuin jääkiekko-ottelussa tai humalassa
- oikeutta olla lapsillenne yhtä läheinen kuin äiti.

Isyyslomaa koskevan ehdotuksen toteuttaminen loisi hyvät edellytykset sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden toteuttamiselle perhe-elämässä. Ehdotus sisältäisi äitiysloman muuttamisen siten, että molemmat vanhemmat saisivat lapsen syntyessä vähintään kolmen kuukauden palkallisen loman. Isä ei isyysloman jälkeen pelkäisi hoitaa lastaan ja saisi samalla hyvät edellytykset läheiseen kosketukseen lapseensa. Isiä tulisi myös rohkaista olemaan läsnä synnytyksessä ja osallistumaan tätä ennen vaadittavaan valmennukseen. Ideologia, joka korostaa isän oikeutettua asemaa kodin ja perheen piirissä, on yhteiskunnallisesti hyödyllisempi ja kaikkien osallisten kannalta oikeudenmukaisempi kuin kauneimmatkaan vakuuttelut äitiyden pyhydestä.

Miehen pidättämät kyyneleet purkautuvat veripisaroina vatsahaavasta.

Isänpäivänä 1968

Yhdistys 9